CARTEA SATULUI

SCOASĂ DE FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»

VICLEIMUL

JOC SFÂNT POPULAR

CARTEA SATULUI

7

VICLEIMUL

JOC SFÂNT, CULES DIN POPOR, CU ÎNTREGIRI ŞI LĂMURIRI DE PUNERE ÎN SCENĂ DE VICTOR ION POPA

CU AŞEZAREA PE MUZICĂ A MELODIILOR POPULARE (SEMNE BIZANTINE ŞI APUSENE) DE G. BREAZUL

CU UN DESEN DE COPERTĂ ÎN CULORI DE LENA CONSTANTE

FUNDAŢIA CULTURALĂ REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»
BUCUREŞTI
STR. LATINĂ, 8

PERSOANELE

IROD ÎMPĂRAT, având în cap o coroană cu șase colțuri, o tunică, înăuntru căptușită și pe deasupra cu hârtie sau poleială; mantie lungă cu blană la gât; centură și sabie; fustă scurtă de madepolom alb, pe deasupra alta de tulpan, lucrată cu crețuri; o pereche de tusluci până sus, ca să nu se vadă din fustă. Se va încrunta și va pronunța fiecare cuvânt cu asprime. IROD stă mereu pe tron, se scoală la prilejuri și se plimbă puțin, apoi șade iar.

DOI ÎNGERI, îmbrăcați cu mantie; în cap cu chivere cu două colțuri, la spate câte două aripi de carton, în mână cu sulițe poleite. Ei însoțesc pe IROD, ținându-i poalele mantiei.

STRATIOTUL, ofițer, al doilea după Irod, purtând același costum în altă culoare, fără de coroană și mantie.

CRAIUL IRODESC, având același costum, cu coroană de altă formă și fiind însărcinat a conduce trupa, a supraveghea cântările, a păstra ordinea și ține rânduelile « VICLEIMULUI ».

TREI CRAI, purtând coroane crăești, sceptru oriental, săbii și restul costumului, însă mantii de culori deosebite și nu toate de aceeași lungime.

UN CIOBAN, cu căciulă și sarică, opinci și restul costumului național.

Pe marginea scenei dintre cortină și public, apar doi îngeri însoțiți, la cele două margini din părți ale scenei, de câte un soldat-lăncier, și spun următoarele (după Cor).

DESCHIDERE

COR

(Viersul 1)

Astăzi toţi într'o unire,
Să dăm glas de mulţumire
Şi să cerem toţi iertare
La cinstita adunare
Pentru câte vom grăi,
Pentru câte vom greşi;
Căci omul este căzut
In păcat dela 'nceput!

INGERUL I

Prea cinstiţilor boieri,
Ştiţi că îngerii din cer
Pre pământ s'au pogorît,
In vremea cea de demult,
Şi multe au proorocit,
Care toate s'au plinit.
Aşa dar, spre neuitare,
Şi spre multă ruşinare
A oamenilor, ce-au urît
Pe Hristos dela 'nceput,
Noi am înfiinţat,
Un Irod prea minunat,
Care-oricine l-a văzut
A rămas prea mulţumit.

ÎNGERUL II

Noi arătăm pe Irod
Şi pe tot al său norod,
Pre Craii din Răsărit
Cât de smeriţi au venit
Şi cum ei au cercetat
Naşterea de Împărat.
Şi Irod ce le-a răspuns
Şi ce-au făcut într'ascuns
Pe vremea Cestui Împărat.
Domnia voastră de poftiţi,
Şi vreţi ca să auziţi,
Să daţi voie a intra
În această casă luminată
Frumoşii Irozi de-altădată,
Şi prin stihuri frumoase,
Prin cântări melodioase,
S'arătăm cu-adevărat,
Câte-atunci s'au întâmplat
Cu Irod Împărat.

(Ambii îngeri sunând din clopoţeii pe cari îi au în mână, pier pe cele două laturi ale cortinei însoţiţi de câte un soldat lăncier).

PARTEA I

IROD, STRATIOTUL, OSTAȘUL, CORUL

COR

(Viersul 2)

Nu pot să pricep
Ce voi să încep
Pentru toate câte
Cu toți le-am pățit,
Prin văi, prin păduri,
Prin surupături,
Tot călătorim
Și era să pierim.
Tu ne-ai ajutat,
Sfinte ziditor,
Și ne-ai îndreptat
La om primitor,
La o gazdă bună
De blândețe plină,
Cum nu așteptam
Dar, precum doream.

IROD (stă pe tron)

Soarele s'a culcat după munți
Printre smochinii mărunți
Și-a risipit la târle păstorii cărunți.
Haidem și noi la târla somnului
Intre caprele și mioarele Domnului.
Și cum e datina când ochii se 'nchid
Să slăvim cerul cu psalmul lui David.
Să cânte ceterașii mei
Lauda Impăratului pentru zei!

OSTAȘUL

Cerul este păstorul meu
Și-mi este Dumnezeu.
Nimic nu-mi lipsește:
In poiana umbrită trupul mi se odihnește,
La apele odihnei mă îndreaptă,
Mă întărește cu vrere înțeleaptă
Și-mi duce sufletul pe cale dreaptă;
Umblu în văi de umbre pline,
Ci nu mă tem de zile haine;
Am toiag și sprijin, drept mângâere,
Nu mă tem de nicio durere.
Masa mi-o gătește înaintea vrășmașilor,
Am fost miruit înaintea ostașilor,
Paharul pe care-l duc la gură
E plin de plăceri peste măsură...
Am fericirea pentru toate zilele mele,
Harul cerului mă apără de rele,
Ochiul lui asupra mea e ațintit.
Voiu sta în casa lui, până la sfârșit.

IROD (auzind afară o larmă).

Pune mâna pe strune
Să nu mai sune,
Că urechea mea e supărată foarte
De o larmă care vine de departe
Şi vùe ca apele umflate.
Cine a vârît oare spaima în norod
De turbură cântarea lui Irod?
Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Impărate!

IROD

Ce huet s'aude 'n cetate?
Ce s'a întâmplat,
De unde-a pornit
Şi cine l-a pricinuit?
Cine cutează în toi de noapte
Să facă negrăite fapte?
Trimite un ostaş
Să iscodească ce se petrece în oraş;
Să dea de urma vinovatului
Care strică hodina Impăratului
Şi să-l aducă aici, pe loc să-l sfârşesc
Cu paloşul Impărătesc.
Mergi de cată
Şi-l trimite 'ndată!

STRATIOTUL

Porunca ta va fi ascultată. (iese)

IROD (singur)

Larma crește tot mai tare
Și sunt cuprins de 'ngrijorare.
Ce spaimă a intrat în mintea fiecui
De nu mai doarme în patul lui,
Ci plânge și geme în mijlocul drumului?
Au trecut peste mal
Apele venite dela deal?
Vreun Împărat viclean
Pizmuind tronul Vitean
A năvălit cu oștire
Și gând de cotropire...?
Sau a tremurat pământul
De-au lăsat morții mormântul
Și li s'a întors cuvântul?
Mă cuprinde o frică mare
Văzând atâta turburare.
O! Zei ai zeilor,
Ai cărturarilor,
Ai Saducheilor,
Ai Fariseilor,
Precum v'am cinstit
Și v'am omenit,
Așa vă voi cinsti
Și vă voi omeni,
Numai dați-mi ajutoare
Să scap din cumpănă mare,
Ca Împărăția mea să n'aibă pierzare...

STRATIOTUL

Prea'nălţate
Impărate,
S'a întors ostaşul
Mânat să iscodească oraşul.
Şi pricina cea de jale
Vrea să o înfăţişeze Înălţimii Tale.

IROD

Să vie 'ndată'ncoa,
Pricina a arăta,
De-o a aflat cumva.

OSTAŞUL

Împărate, să am iertare
Că aduc veste de turburare
În faţa Înălţimii Tale.
Mărite Irod,
S'a purces zarvă 'n norod,
Că pe cer s'a arătat
Un semn înfricoşat:
Semn de nemilă şi crâncenie
Cum n'a mai fost în împărăţie.

IROD

Ci care-i semnul cutremurător
Care-a iscat spaimă 'n popor?
Au a uitat de frică natul
Că îl priveghează Împăratul?

Au nu mai are ținere de minte
Precum avea mai înainte,
Că paloșul meu de oțel
Stă gat'a-l apăra pre el
In orișicare crunt războl?
Spune prin carauli și buciumași
Să se facă orânduială în oraș!

OSTAȘUL

Îndurare, Mărite Irod,
De spaima intrată 'n norod,
Că nu-i spăimit, biet, de vedenie lumească
Unde poate tăia sabia împărătească,
Ci teme urgia Naltului
De care nu-l apără paloșu 'mpăratului.

IROD

Dar care urgie s'arată?
Inveghe-te și spune-odată,
Că mi-i mintea negurată,
Şi până la osânda cerească
Teme-te de furia mea 'mpărătească!
Spune dela 'nceput;
Ce-ai auzit?
Şi ce-ai văzut?

OSTAȘUL

Mărite 'mpărat, ședeam afară,
Cu ochii peste munți și peste țară,
Şi chibzuiam și socoteam
Şi la multe mă gândeam,

Că sunt oștean vechiu și mi-a venit rândul
La apa odihnei să-mi duc gândul,
Și să-mi liniștesc, la ușa părintească,
Oasele sfărâmate de truda ostășească.
Deodată, din dosul colinelor,
De pe Muntele Măslinilor,
Văd că răsare o negură albă
Licurind ca o salbă.
Am fost tare turburat
De semn așa de minunat,
Dar mintea cât a stat să gândească,
Negura s'a mai ridicat de-o palmă domnească
Și licărirea a început să se întărească;
Pe urmă negura s'a mai săltat de-un cot
Și s'a făcut luminoasă de tot;
După aceea, s'a ridicat cât o suliță de sutaş
Și a zvârlit lumină, ca luna nouă, pe oraş;
Iar când s'a mai urcat pe ulița lină
A fulgerat ca lună plină...
Ceea ce văzând poporul, săracul,
A crezut că l-a ajuns vacul,
Și înțelegând cu mintea lui năroadă
Că-i arătare cumplită de stea cu coadă,
S'a înspăimântat grozav pentru sine,
Pentru Împărăție și pentru tine.

IROD

Ast semn nu-mi place mie,
Că-i semn de urgie,
De molimă și sărăcie!

Dar te-ai uitat bine
Ce cale ține?
Se duce, au vine?
Poate că semnul cel de urgie
Pornește către altă 'mpărăție.

OSTAȘUL

Mărite Irod, nădejde am pus
Că pleacă în jos, ori în sus,
La răsărit, ori la apus;
Dar pe cât ne uitam mai bine,
Pe-atâta ne încredințam că vine
In Impărăție la noi și la tine...

IROD

Așa hotărăsc:
Iți poruncesc
Să te duci în grajdul împărătesc,
Cel mai aprig cal să-l iei
Să alergi la Saduchei,
Ori să-i pui pe Farisei
Să 'ntrebe de-s semne rele,
Vraciul cititor în stele.
Du-te ca vântul
Și ca gândul,
Mâncând pământul!
Și de omori în goană un armăsar,
Vei avea dela mine o turmă în dar...

(Ostașul pleacă iute).

IROD

(Vorbind singur filozofic)

Ah! Lume, lume, dulce floare,
Mult ești tu înșelătoare!
Tu ridici și tu cobori
Pe tot omul muritor!
Tu zici: « Omule cuminte,
Înțelept fii înainte,
Înflorește, te înalță,
Ca și pomul cu verdeață! »
Când, de-odată, i s'arată
Vedenie 'nfricoșată,
Și-i zice 'n pragul porții:
« Eu sunt îngerul morții,
Venii să te iau,
Să te duc unde vreau,
Și să-mi spui mie,
Ce-ai făcut în bogăție:
Ajutat-ai săracul?
Sau ai miluit pe altul?
Pe străin l-ai primit?
L-ai odihnit?
Pe sărman l-ai îmbrăcat?
Pe flămând l-ai săturat? »
Atunci omul spăimântat
Ingerului a îngenunchiat
Și astfel l-a rugat:
« Știu prea bine
C'am greșit în lume,
Dar acum mă rog fierbinte,
Lasă-mă de-azi 'nainte,

Din bogăția, ce-am strâns,
Cu umilință și cu plâns
Să miluesc pe oricine,
Care va veni la mine.
Ingerul i-a zis iar:
« Nu te ruga în zadar! »
Atunci, în nesimțire,
Și supus la osândire,
Trupul omului s'a năruit
Și îngerul a pierit.
... Acum vezi și tu, Iroade,
Inima cum ți se roade,
Și 'n împărății
Aduni la avuții,
Făr' să mai gândești
Că viața ți-o sfârșești.
Ci gândești la bătălii,
La cap cu alte împărății,
Să fii numai tu în lume
Împărat, cu mare nume.
Nu știi că-ți va veni o vreme
Demonul ca să te cheme,
Ca să fii împărat
În Iadu 'ntunecat!
Ah! Stratioate, Stratioate,
Dus ești departe
Și nu mai pot s'aștept!
Mi s'a pus durerea 'n piept!

PARTEA II

OSTAŞII, IROD IMPĂRAT, STRATIOTUL, CRAII, CORUL

TRUPA (cor)

(Viersul 3)

O pricină minunată
Din'ceput, din lumea toată,
Din'ceput şi din vecie
Precum la carte ne scrie:
Că e lumea 'nşelătoare,
Şi foarte amăgitoare,
Că 'nşeală şi-amăgeşte
Şi pe toţi îi prilosteşte:
Ales pe cei bogaţi foarte
De nu mai gândesc la moarte,
Că vorbesc din avuţie
Şi se ţin în semeţie,
Şi lumea să moştenească...
Şi când în cea după urmă,
Viaţa dacă li se curmă,
Mor întocmai ca tot omul,
Şi bogatul ca şi robul:
Că moartea nu va să ştie
De averi, de bogăţie.

STRATIOTUL

Înălțate
Împărate,

Ostașul a crăpat gonaciul
Și a vorbit cu vraciul,
Iar acum stă la ușă și așteaptă
Să-ți spue vorba-i înțeleaptă,
Judecată de Saduchei,
Tâlmăcită de Farisei
Ca îndreptar năpraznic dela Zei.

IROD

De ce întârzie?
Să vie,
Să vie,
Prea mult întârzie...

OSTAȘUL

Înălțate
Impărate,

Mai întâiu de toate
Iertare te rog a da
De-oiu aduce veste rea
Pentru Înălțimea Ta...
Dar trimis am fost de tine
Și la rău și la mai bine
Și la bine și la rele
Lămurite de prin stele
De acel năsâlnic vraci
Ce-i stăpânitor de draci.

IROD

Spune grabnic ce-ai aflat
Dela vraciul învățat?

OSTAȘUL

Împărate,
Luminate,
Eu nu știu cum să încep,
Vorba lui cum s'o pricep,
Că nici el nu prea știa
Ce înseamnă noua stea.

IROD

Au cărțile nu-i spun?
Au ochiul nu i-i bun?
Au vraciu-i prea bătrân?
Atunci căta-voiu altu 'n loc
La vârsta de mijloc.

OSTAȘUL

Citit-a și din cărți
Din cer și alte părți
Și câte le-a știut
Le-a spus dela 'nceput.

IROD

Și ce a spus anume?
Vești rele, sau vești bune?

OSTAŞUL

A spus că steaua vine
De-a-dreptul către tine;
Că-i după gândul tău,
De bine, ori de rău.

IROD

Cuvinte prea ciudate,
De tot întunecate!
Dar alta ce-a mai spus
Citind în stele sus?

OSTAŞUL

Din vorbă s'a oprit
Cu spaimă 'ncremenit,
Căci steaua a pierit
Şi nu s'a mai zărit.
Atunci a tremurat zicând:
Asemeni semn n'a fost nici când,
Şi astă însemnare nouă
Desparte veacurile 'n două;
Dar cum anume le desparte
Nu şade scris în nicio carte
Şi nu e minte să priceapă
Ce s'a sfârşit, ce stă să 'nceapă...
Atât arată noua stea:
Sfârşitu-i poate şi-altundeva,
Dar începutu-i în împărăţia ta.

IROD

Dar Fariseii
Și Saducheii,
Ce-au lămurit
Despre început și despre sfârșit?

OSTAȘUL

Turburați foarte
Au căutat să afle din carte
Și mai mult s'au turburat
Când au văzut că n'au aflat.
Atunci, pe dată s'au strâns
Lângă focul încins,
Au pus în el tămâie și smirnă
Și au rugat Zeii să le dea lumină.
Dar Zeii s'au ascuns
Și n'au răspuns,
Iar cărturarii au cugetat
Că și pe Zei i-a cutremurat
Steaua care s'a arătat.
Atât mi-au poruncit să spun:
Fie semnul rău, fie bun,
Irod să teamă proroocia
Și să-și apere împărăția.
S'o apere cu duhul, s'o apere cu sabia,
Cum apără corăbierul corabia,
S'o apere cu sine și cu întreg poporul,
Cum se apără de lei, turma și păstorul.
Ca vierul bun din En Ghedei
Să facă strașină împrejurul ei,

Şi ca stăpânul grădinii de smochini,
S'o apere cu gard ascuţit de spini.
Apoi mi-au rânduit să 'nchei
Intocmai cu aste vorbe rostite de ei:
Ceea ce-am spus noi cărturăreşte,
Irod să 'nţeleagă împărăteşte
Şi să gospodărească ostăşeşte!

IROD

Am înţeles proorocia,
Că trebue să-mi apăr împărăţia!
Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea'nalte
Împărate!

IROD

Dă poruncă la fiece ostaş
Caraulă, buciumaş,
Căpitan ori sutaş
Câţi se află în oraş,
Să caute şi să iscodească
In toată moşia împărătească
Ce oameni străini poposesc,
Pe furiş călătoresc
Ascunşi în strai negustoresc,
Ori vin cu alai crăesc
In spre scaunul cel Domnesc.

De-or afla om cuminte,
Să-l lese să-și bată calea înainte;
De-or afla om viclean,
Să-l întâmpine ca pe om de neam
Şi cu amăgeli să-l aducă în palatul meu Vitean;
De-or afla om rău,
Să-l prindă și să-l aducă la Palatul meu,
Iar de ridică sabia asupra lor
Indată să-i răteze capul pe tăetor.
Dar de-or afla oaste dușmană, să aprindă focuri
Pe toate movilele, în delături și în mijlocuri,
Ca să scoatem sabia din teacă,
Mai departe de noi să nu mai treacă!
Să știe fiece ostaș
Că țara e păscută de vrăjmaș!
Du-te și aleargă
In țara întreagă,
Ca toți să cunoască
Porunca Împărătească!

(Ostașul iese)

PARTEA III

IROD, STRATIOTUL, CORUL

CORUL (cântă)

(Viersul 4)

Domnul stătu crai în țară,
Țările se 'nspăimântară
Și tot pământul să salte
Cu ostroave de departe.
Imprejuru-i nor și ceață
Sprijinesc Sfânta lui Față
Și dreptatea lui tocmește
Scaunul ce-l odihnește;
Și-l gătește spre județe
Nelegând pe nimeni fețe.
Fulgerile lui, ca para
Strălucesc în toată țara;
Pământul e plin de frică,
Munții se topesc și pică
Și curg tot ca niște ceară
Văzând pe Domnul în țară;
Că Tu, Doamne, și-a ta mână
Vrând, ne-ai zidit din țărână.

Cei drepţi şi în curăţie
Te aşteaptă 'n bucurie
Pentru sfintele judeţe
Ce le găteşti cu blândeţe.
Cei ce iubiţi pe Domnul
Urîţi relele tot omul.

IROD

Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Împărate.

IROD

Ce vorbă de rău, ori de bine
Pot să aflu acum dela tine?

STRATIOTUL

Prin străji şi prin carauli
S'au prins trei oameni străini.

IROD

Ce spun că sunt,
De unde vin
Şi unde se călătoresc?

STRATIOTUL

Călări pe cai
Sunt filozofi și crai
Din părțile răsăritului
Și merg în țara Nazaretului,
Să se 'nchine lui Cristos
Ce se numește Mesia.

IROD

Să mi-i aduci pe câte trei
Ca să vorbesc cu ei.

PARTEA IV

IROD, OSTAȘUL, CRAII, CORUL

TRUPA (cor)

(Viersul 5)

Trei crai dela răsărit
Spre stea au călătorit
Ș'au mers după cum citim
Până la Ierusalim.
Acolo, cum au ajuns,
Steaua'n nori li s'a ascuns
Și le-a fost a se plimba
Și prin oraș a'ntreba:
Unde s'a născut, zicând,
Un crai mare de curînd.
Iară Irod Împărat,
Auzind, s'a turburat;
Pe crai în grab'a chemat
Și în taină i-a 'ntrebat:
Ispitindu-i vru setos
Să afle despre Cristos.

OSTAŞUL

Să trăiți, Înălțate Împărate!
Cum ați poruncit
Cei trei crai din răsărit
Au fost aduși de străjeri!

IROD

Stratioate!

STRATIOTUL

Porunciți,
Prea 'nălțate
Împărate!

IROD

Indată să poruncești
Palatele să gătești,
Atât pe cele de sus,
Cât și pe cele de jos;
Pe Crai bine să-i primim,
Cu vorba să-i ispitim;
Să vedem inima lor
Cam ce poftesc ei și ce vor,
Acum dară să te duci
Și la mine să-i aduci.

(Craii intră)

GASPAR

Cinstea ne este prea mare
Să ne înfățișăm Inălțimii Tale!

IROD

O! Voi năluci pământești
Cu chipurile Crăești,
Pe la noi ce vreți s'aflați?
Ce? Pe cine căutați?
Prin Ierusalim umblând,
Iscodind și cercetând?

GASPAR

Suntem trei magi călători,
Crai, ca frații iubitori,
Dar niște ostași de-ai tăi,
Foarte răpitori și răi,
Cu putere ne-au supus
Și 'nainte-ți ne-au adus.

IROD

Fraților, vă cer iertare
La asemeni supărare,
Iară voi acum iertați
Indrăsneala la soldați:
Că ei știu de ostășie
Și-au crezut că nu-i crăie,
Ci prepus de viclenie...
Dar acum iertare dați
Și fiți buni de-mi arătați
De-amărunt, ca niște frați,
Care, de unde veniți,
Pe nume cum vă numiți?

GASPAR

Eu țin firele crăiei
In părțile Arăpiei,
Craiul Gaspar mă numesc
Și crăește îți vorbesc.

IROD

Bucuros de cinste mare
Mă închin crăiei tale.
Dar tu, care mă privești
Și cu ochi-mi bănuești,
Spune, ce crai mare ești?

MELCHIOR

Eu sunt Craiul Melchior
Împărat și Domnitor
Unde soarele răsare
Din nisipuri și din mare,
Fiind tată și cocon
Crailor din Vavilon.

IROD

Veselă inima saltă
La o fat' așa de 'naltă
Și cu cinstea care va
Mă închin și 'n fața ta.
Dar tu, care te uiți rău
Privind la scaunul meu,
Ți-este rândul să vorbești:
Spune, ce crai mare ești?

BALTAZAR

Eu sunt Craiul Baltazar
Vraci din vechi, și cărturar,
Calea stelelor citesc
Şi 'n Persida stăpânesc!

IROD

Cinste mare mi-aţi adus
De-aţi venit în spre Apus,
Şi cu gând prietenos
Eu vă mulţumesc frumos.
Palatul mi-i întocmit
Să răspund la omenit
Şi vă rog să mă cinstiţi.
Ospătarea să-mi primiţi,
Truda să v'o hodiniţi
Şi să ziceţi că la mine
N'aţi mânat în ţări străine.

GASPAR

Mulţumim Nălţimii Tale
De gând bun și ospătare,
Dar avem o grabă mare.

IROD

Au vi-i graba pentru altul,
De nu vreţi cinsti palatul?
Au vi-i graba prea vicleană
Pentru Domnia Viteană,

De fugiți din casa mea
Neprimind a v'ospăta?
Atunci cum ați îndrăsnit
Până aici de-ați venit?
Ce anume iscodiți
Și cui oare îi slujiți?
De-ați venit furiș pe cai
Povestind că sunteți crai?

GASPAR

Crai suntem și crai vom fi
Cât pe lume vom trăi.
Sunt patruzeci de ani mai bine
De când suntem ca și tine
Crai și filozofi. Să știi,
Feciori de Domni să ne ții,
Nu făptași de viclenii...
Feciori de Domni și 'mpărați
Cu coroane încununați.

IROD

De Domni și de Împărați?
Dar atunci de ce umblați
Colindând prin țări străine
Fără oaste pe la mine,
Cum la crai nu se cuvine?...

GASPAR

Privind a noastre vestminte
Ți-ai putea aduce aminte
C'avem oaste 'mpărătească
Cu a ta să se lovească.

Dar în loc de oaste mare
Am plecat ca fiecare
Dup'o sfântă arătare...
Așa dar nu se cuvine
Să venim aici la tine
Cu oști mari, nenumărate,
Cu alaiuri trâmbițate,
Ci mai bine câteși trei
Fără oști și singurei
Am bătut dealuri și văi
Până la ostașii tăi.

IROD

Dar atunci ce arătare
V'a pornit în lumea mare,
După care rost umblați?
Ce? Pe cine căutați?

GASPAR

Noi slujim pe Dumnezeu
Și cătăm pe Fiul Său
Prevestit de proorocia
Dată dela Ieremia,
Ce-a trecut din gură 'n gură
Și-a rămas Sfânta Scriptură...

IROD

Și ce-i în proorocie
De nu mi-i știut și mie?
Și nu știu de faima ei
Invățații Saduchei
Cărturari și Farisei?

GASPAR

La asemenea știință
Se cuvine și credință,
Ceea ce 'nvățații stând
N'au putut citi nicicând!
Căci s'o naște pe pământ
Fiul omului cel sfânt,
Împăratul cel mai mare,
Împăratul cel mai tare,
Poruncind la fiecare.
Drept aceea colindăm
Bine să încercetăm
Împăratul să-l aflăm,
Să-l aflăm, să-l dovedim,
Lumii să-l propovăduim.

IROD

Iar tu, Crai prea înălțat,
Tot de-aceea ai plecat?

MELCHIOR

Vin cu aur și cu smirnă
Pentru cel ce dă lumină,
Pentru marele 'mpărat,
Mesia mult așteptat.
Că și eu vreau să-i slujesc,
In lume să-l propovăduesc
Și să mă închin și eu
Ca unuia Dumnezeu.

IROD

Dar tu, magule bătrân,
Pentruce trudești la drum?

BALTAZAR

Din prooroci aflând
Că se naște în curând
Mare 'mpărat pe pământ,
Când văzui semnul c'arată
Intr'acoace cale dreaptă,
Am pornit și eu pe ea
După cum îmi poruncea,
Prea dorind ca să-l găsesc
Să mă 'nchin și să-i slujesc...

IROD

Dar de ce căutați voi
Împăratul pe la noi?
După care semn și carte
V'ați mânat așa departe,
Cotropind fără alai
Locurile altui Crai?

GASPAR

In Scripturi nu scrie
Semnul ce-o să vie
La proorocie,
Dar o stea cu coadă
Stat-a să se vadă
Și atunci am înțeles
Că e semnul cel ales...

Steaua când s'a arătat
Sus pe ceru 'nseninat
Din Persida am plecat.
Când stam noi, stătea și ea
Ș'apoi iarăși o pornea
Calea de ne-o lumina.
Văi, coline necălcate
Și păduri nedesfundate,
Pretutindeni am umblat,
Peste tot am căutat...
Dar aici cum am ajuns
Steaua 'n nori ni s'a ascuns
Și îndat' am priceput
Că aicea s'a născut.

IROD

Dar aici e-un împărat
Prea slăvit și lăudat
Și de Dumnezeu lăsat...
Cine are cutezare
De pe tronu-i să-l doboare?
Cine va 'ndrăsni să vie
Asupra lui cu urgie?
Să-i ia tronul de Domnie?

BALTAZAR

Noi nu vrem și nici cătăm
Pe 'mpărat să-l judecăm.
Nu cătăm și nici voim
Vrerea lui s'o dovedim,

Că ni-i inima 'n credință
Și ni-i mintea 'n neștiință,
De nu poate să priceapă
Ce-i oprit, ce stă să 'nceapă.
Doar atât pricepe ea
Că se cade a ruga,
A ruga, a se 'nchina
Împăratului cel mare,
Împăratului cel tare,
Care 'n lume seamăn n'are...
Deci ajuns în Vitleim
Am cercat să-l dovedim
Și ne-a fost a ne plimba
Prin oraș a întreba:
Unde s'a născut, zicând,
Un crai mare de curând ?
Că steaua lui am zărit
Când pe cer a răsărit
Și îndat' am priceput
Că 'mpăratul s'a născut,
Cum vestea proorocia
Scripturii lui Ieremia...

IROD

Scripturi și proorocii
Dar tu, de unde le știi ?

GASPAR

Din știința lui Valham
Strămoșul lui Abraham.

IROD

Cap bătrân și nemintos
Ce pricepe tot pe dos,
Cap bătrân ieșit din minte
Nu cum era înainte,
Spune dacă știi ceti
Tot ce-a fost și ce va fi?

BALTAZAR

Au vrei tu aceste toate
Să le afli dela mine
Lămurit, cum se cuvine?

IROD

Negreșit, și dela tine!

BALTAZAR

De mă vei lua cu-asprime
Nimic n'afli dela mine,
Blând dacă te vei purta,
Atunci vei putea afla.

IROD

Fie-atunci pe voia ta.
Și aștept a auzi
Tot ce-a fost și ce va fi.

GASPAR

Ce va fi, se va 'mplini!
Din Iacov se va ivi
Și ca stea va străluci
Unul din Israeliteni
Să sdrobească pe Viteni.

IROD

Dar cum de va cuteza
Să 'ndrăsnească a lupta
Un vierme Israilitean
Cu puternicul Vitean?

GASPAR

Va fi Domnul Domnilor,
Va fi Craiul Crailor,
Împăratul Împăraților
Și venind, el va putea,
Capul a le sfărâma.

IROD

Pasă pas la Impăratul,
Că i-oi închina eu capul
C'un paloș cutezător,
Și la soare sclipitor
Care-o să vă 'nfioreze
Și capul să i-l reteze!

GASPAR

Dar ce ți-e cu supărare,
Au cumva ești și tu oare
Din Viteni, vre-un boer mare
Și din neamuri Irodești?

IROD

Da, așa precum grăești!
Răi și barbari fără minte
Mă ispitiți prin cuvinte?
Voi așa mă defăimați?
De loc nu vă rușinați,
De osândă nu visați?
Că eu pot să dau porunci
Ca să fiți supuși la munci?

MELCHIOR

Lasă vorbele iuțite!
Nu ne pune la ispite!
Nu ne vorbi de porunci,
C'o să ne supui la munci!
Când o fi pe vitejie
Și noi avem o urgie.

IROD

Au vreți a vă măsura
Cu-astă sabie a mea?

GASPAR

Dar cine ești tu să tai
Capetele la trei crai?
Și te-arăți vrăjmaș și rău
Fiului lui Dumnezeu?
De ce nu te 'nvrednicești
Să spui ce crai mare ești?

IROD

O! Voi crai fără rușine,
Cum de cutezați cu mine
Să vorbiți de vrăjmășie,
De o altă 'mpărăție
Și de fiu de Dumnezeu?
Au nu știți cine sunt eu?
Al meu nume când l-aude
Pasărea în cer s'ascunde:
Eu sunt Irod Împărat,
Sabia când am luat,
Codrii că s'au clătinat,
Apele s'au turburat,
Pământul s'a cutremurat!
Eu nu sunt nebun ca voi
Să umblu prin munți și văi
Ca să găsesc un copil
Și cu daruri să mă 'nchin!
Pe Stratiot oi chema
Și poruncă grea i-oi da
Să ia oaste înarmată,
Să porneasc' acolo 'ndată,

Să tai pruncul mic
Căruia Cristos îi zic!
Şi ca să vă arăt că Domnia mea-i mai tare
Veţi sta până atunci la închisoare
Cu fiare la mâni şi butuci la picioare!
Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Împărate!

IROD

Ia pe acei trei magi,
În temniţă să-i bagi
Şi la munci să-i ţii
Pân' or pieri de vii!...

PARTEA V

IROD, STRATIOTUL, OSTAȘII, CORUL

COR

(Viersul 6)

Iată vine cel dorit,
Iată vine umilit
Împăratul cel mai mare,
Împăratul cel mai tare.

Căci asemenea și noi
Vom începe câte doi
Cu cântarea de dulceață
Sprijinindu-ți a ta față...

IROD

Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă
Prea 'nalte
Împărate!

IROD

După cum am hotărît
Acum, numaidecât
Să-mi aduci ostași
Să-i trimit în țară și 'n oraș
Să pornească la cercetat
Urma noului împărat.

STRATIOTUL

Am înțeles,
Prea 'nalte
Împărate! (iese)

IROD
(ostașului care a venit)

Așa dar, numaidecât
Fără cel mai mic cuvânt
Haide, iute, 'ncălecați
La Ierusalim plecați,
Impăratul nou să-l aflați.
Pe oricine veți întâlni în cale
Faceți-i lui întrebare,
Fie tânăr sau bătrân,
Pân' la cel mai mic copil.
Căci prin copii mai degrabă
Puteți afla de-astă treabă.
Am să vă mai spun ceva:
Dacă vi se va 'ntâmpla

Cu alți crai să vă 'ntâlniți,
De-altceva să nu vorbiți
Decât de nou 'mpărat
Decât toți mai lăudat
Și decât toți mai înalt!

(Ostașii pleacă).

CORUL
(Viersul 7)

Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Cristos,
Mesia cel mult dorit,
Domnul Iisus Cristos.
Din Fecioară s'a născut
Domnul Iisus Cristos
Și cu lapte s'a crescut;
Domnul Iisus Cristos
Cu scutece s'a 'nfășat
Domnul Iisus Cristos
Și în brațe s'a purtat,
Domnul Iisus Cristos
In chip de rob s'a smerit
Domnul Iisus Cristos
Și pe noi ne-a mântuit
Domnul Iisus Cristos.

PARTEA VI

CIOBANUL, CEI DOI OSTAŞI, CORUL TRUPEI

CIOBANUL

Hei, hei! Ce-are să mai fie
Şi cu altă 'mpărăţie?
Mă pătrunde-o mare frică
Pentru-o ţar' aşa de mică!
C'un împărat ori rău, ori bun,
Nu ne era nouă destul,
Când o mai fi ş'altul s'avem,
Atuncea zău! Tare mă tem.
Pare că văz c'are să vie
Nelinişte, nebucurie
Şi turburare în norod,
Căci ce-are să facă Irod?
Poate că s'o 'mpotrivi
Şi pe celălalt îl va goni!
Dar dac'acel împărat mare
O fi decât dânsul mai tare?
Atuncea cam cum va merge?
Numai sabia va alege.

Ci cum o ieși să iasă,
Că mie de loc nu-mi pasă;
Că știu bine că de mine
N'are să s'alege nime,
Că eu cu această armă,
Ce-i a păstorului fală,
Și șaptezeci dac' or veni,
La toți mă voiu împotrivi,
Că eu mă lupt cu urși, cu lei
Când vor să-mi ia din mielușei,
Iar c'un lup de mă 'ntâlnesc
Cu această cață îl lovesc!
Sunt un păstor și trăesc bine;
Ce-au împărații toți cu mine?
Mai bine vază-și de popor,
Cum văz de turmă, eu, păstor!

OSTAȘUL I

Ce tot spui tu, frate păstor?
Nu cumva ești răzvrătitor?
Ori poate ești sărit din minte,
Nu cum erai mai înainte:
Căci eu nicicând te-am auzit,
Și nici nu te-am pomenit,
Vorbind de crai și de 'mpărați
La sabie învăpăiați,
Vorbind de cață și războiu,
Vorbind de urși, de lupi, de oi!

CIOBANUL

Hei, fraților! Voi ce vedeți?
Cetatea pe care o aveți,

Ca mâine văz că ați pierdut,
Căci pe pământuri s'a născut
Alt împărat mai priceput,
Ce-o fi stăpân p'al tău avut!

OSTAŞUL II

Şi cum mi te-ai înștiințat,
Tu de acel nou împărat?
Cum te-ai brodit tu mai cu moț
Mai firoscos decât noi toți?
Dar văz eu că 'nșiri o poveste,
Ci spune-ne în ce loc este
Şi spune-ne mai lămurit
Cum l-ai văzut, und' l-ai găsit?

CIOBANUL

Să vezi! Acum câteva zile
Mă apucasem de teșile
Şi îmi pășteam și turma alene
Sub munte, colo, prin poene.
Pe iarbă verde jos ședeam,
Din flueraşul meu cântam.
Mai cât colea, pe locul șes,
Curgea ca șarpe-un râuleț
Ce se părea că îmi tot zice,
Că viața mea este ferice.
Atuncea, mă gândii, și 'n mine
Zisei că e un semn de bine,
Iar dac'o fi un semn de rău
Să fie cum vrea Dumnezeu!

OSTAŞUL II

Ne-ai spus-o de ne-ai prăpădit:
Ce-am aşteptat, şi ce-a venit!

OSTAŞUL I

Nu vezi că e sărit din minte,
Că n'are nici şir la cuvinte?
Aşa sunt ei; toţi necioplíţi
Şi d'aia sunt şi fericiţi.

TOATĂ TRUPA (cor)
(Viersul 8)

Frunză verde baraboi,
Măi, ciobane, măi,
Tu n'ai grije, nici nevoi,
Măi, ciobane, măi:
Tu mănânci un usturoi,
Măi, ciobane, măi,
Şi te culci pe pat de flori,
Măi, ciobane, măi,
Cu capul pe muşuroi,
Măi, ciobane, măi,
De cu seară până 'n zori,
Măi, ciobane, măi.

CIOBANUL (cântă)
(Viersul 9)

Albe-mi sunt oiţele,
Ostaşi dragii mei,
Şi mândre ca florile,
Ostaşi dragii mei,

Nu c'al vostru împărat,
Ostași, dragii mei,
Ce o lume-a turburat,
Ostași, dragii mei!

OSTAȘUL II

Ce-are-aface împăratul
Cu oile ce-i dă satul?

OSTAȘUL I

Nu-l vezi că e un smintit?
Nici nu știe ce-a vorbit!

TOATĂ TRUPA (cor)
(Viersul 10)

Du-te la oi, măi ciobane,
Măi, ciobane, măi,
Că-ți mor oile de foame,
Măi, ciobane, măi,
Nu vorbi de împărați,
Măi, ciobane, măi,
C'o să-ți pierzi oi și sălași,
Măi, ciobane măi.

CIOBANUL (cântând)
(Viersul 11)

Măcar toate de s'or duce
Ostași, dragii mei,
Eu din țară nu m'oi duce,
Ostași, dragii mei,
Rămâneți voi cu 'mpăratul,
Ostași dragii mei,
Că știu eu ce știu de altul,
Ostași, dragii mei.

PARTEA VII

IROD, STRATIOTUL, CORUL, OSTAȘII

IROD

Stratioate!

STRATIOTUL

Porunciți,
Prea 'nalte
Împărate!

IROD

Eu aşi vrea să-ți spun ceva
Numai de te vei jura,
Ce-i auzi dela mine
Să nu iasă dela tine,
Să n'o mai știe nime!

STRATIOTUL

Mă jur,
Prea 'nalte
Împărate!
Că, ţiind taina foarte,
Ce-oi auzi dela tine
N'o să iasă dela mine!
Şi n'o să mai știe nime.

IROD

Culcându-mă, am visat,
Un vis foarte 'nfricoșat,
In care mi s'a arătat
O schimbare de 'mpărat...
Visul când s'ar întâmpla,
Eu de pe tron ași cădea,
Şi un alt împărat ca mine
Nici veți mai găsi pe lume,
Căci de-a mea putere mare
Tremură lumea sub soare;
Craii, Voievozii și Domnii
Toți se scutură ca pomii.
Dar să știe lumea bine
Şi tu afl'o dela mine,
Că pe tronul meu, așa,
Nimeni nu se va 'nălța...
Decât după moartea mea!

(Intră ostaşii).

OSTAŞUL

Să trăiţi, prea Inălţate,
Noi am fost până departe,
Am umblat,
Am cercetat,
Dar de nimic n'am aflat.
Pe cât îns' am înţeles
S'ar fi născut cel ales,
Care Cristos e numit
Şi de mult proorocit.

IROD

Dar unde-i ascuns anume,
De vrea tron pe 'ntreaga lume?
Câtă oaste-a adunat
Acest falnic împărat!
Mă va bate ori o bat?

OSTAŞUL

Despre asta n'am aflat
Prea Slăvite Impărat!

IROD

Răi ostaşi şi nemiloşi,
Proşti la cap şi ticăloşi:
Astfel mă slujiţi pe mine?
Capetele-aţi merita
La picioare să vă stea!
Hai, plecaţi din faţa mea!

(ostaşii pleacă).

IROD

Vai de inima cea slabă
Pusă 'n cumpănă grozavă!
Vai de omul ce nu știe
Osândi în crâncenie...
Dar eu sunt Irod cel mare,
Domn fără asemănare!
Nu se cade a-mi fi frică
De-o făptur' așa de mică.
Deci voi răscoli o lume
Ca să aflu după nume
Și de-o fi să-i aflu locul
Unde l-a ascuns norocul,
Mă voiu duce să-l găsesc
Și viața să-i răpesc!
Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Împărate

IROD

Cu încrederea mea mare
Iți dau ție deslegare,
Ca să afli după rost
Tot ce este și ce-a fost!

STRATIOTUL

Iți voiu spune după rost
Tot ce este și ce-a fost!

IROD

Du-te dar și adu-mi veste,
Ca să vedem cine este
Un copil Cristos numit,
De care s'a proorocit.
Și de-l vei afla pe el
Să te porți în acest fel:
Pe la dânsul să te duci,
Mânușița să-i apuci,
Să te faci a te 'nchina,
Picioarele-a-i săruta,
Și să-l ispitești pre dânsul
Vorbă cu tot dinadinsul
Și vă vezi cam ce foc are,
In inima-i așa tare.
Să le spui că-i rămânea,
Dar tu p'altă cale-i da,
La mine te-i înturna,
Că mă 'ncrez în vorba ta,
Și-apoi mergem amândoi
Să ținem un crunt războiu.

STRATIOTUL

Mă duc,
Prea 'nalte
Impărate!
Să le fac aceste toate.

Pe cine 'n cale-oi vedea
De dânsul oi întreba:
Oștile i-oi număra,
Oi vedea câte-oi putea,
P'altă cale m'oi înturna
Ție de veste ți-oi da,
Și-atunci... mergem amândoi
Să ținem un crunt războiu.

(pleacă).

PARTEA VIII

IROD, STRATIOTUL, CORUL

COR

(Viersul 12)

După dealul cela mare
  Velerim și Veler Doamne,
Răsărit-a mândrul soare,
  Velerim și Veler Doamne,
Dară soare nu era,
  Velerim și Veler Doamne,
Ci lăcaș de mânăstire,
  Velerim și Veler Doamne,
Cu pereții de-alămâie,
  Velerim și Veler Doamne,
Și cu poarta de tămâe, . . .
  Velerim și Veler Doamne.

STRATIOTUL

Să trăești,
Înălțate
Împărate!

IROD

Spune 'ndat'
Ce-ai aflat?

STRATIOTUL

Prea Înălțat Împărat,
Fie-mi păcatul iertat,
Dar nimica n'am aflat...
Și toată lumea zicea
Că numai prin Crai vei afla...
Dă-le dar drum să se ducă
Și-om vedea ce cale-apucă...
I-om iscodi pas cu pas
Pe unde-au mers și unde-au mas
Și vom afla negreșit
Unde-i împăratul proorocit.

IROD

Gândul ți-i înțelept
Și gura ta rostește drept.
Scoate-i pe crai din închisoare
Să le cer smerit iertare
Și ce n'am putut afla cu silnicie
Să aflăm prin viclenie.
Dar pune ostașii
Să le pândească pașii
Cum pândesc leii flămânzi
Caprele ieșite la păscut pe munți.

(Stratiotul iese).

COR

(Viersul 13)

Şî cu grai adăugat
Foarte lor li s'a rugat,
Zicând: «Mergeţi de-l aflaţi
Şi viind mă înştiinţaţi
Că merg să mă 'nchin şi eu
Ca unuia Dumnezeu»!

IROD

(văzând Craii cari intră, aduşi de Stratiot)

Fraţilor, să daţi iertare
Că am fost în turburare
La o veste-aşa de mare.
Dar am stat şi m'am gândit
Şi iată, mă am smerit,
Căci în cugete curate
Acuma vă dau dreptate...

GASPAR

Umbli cu firi ritoriceşti
Trei feţe de Crai să amăgeşti?
Tu umbli cu linguşeli
Trei feţe de Crai să 'nşeli?

IROD

Fraţilor, să am iertare
Că nu-i vorba de 'nşelare...
Dar acum am aflat şi eu
Că s'a vestit fiul lui Dumnezeu.

GASPAR

O, Iroade Împărate,
Noi credeam că nu se poate
Să se 'ntâmple vreodată
S'ai inimă nepătată,
Dar de ai gânduri curate
La toți să fie iertate!
Şi îngădue să plecăm
Sălașul sfânt să-l căutăm
Şi 'n pragul lui să ne 'nchinăm...

IROD

Ascultați, o, frații mei,
Aşi merge și eu cu voi
Să mă închin bucuros
Acelui mare Cristos.
Dar fiindcă unde-i nu știți,
Mergeți întâiu de-l găsiți,
Şi pe-altă cale înturnați
Mie de veste să-mi dați,
Să merg și eu să mă 'nchin
Cu daruri la el să vin,
Să merg ca la împărat
Decât toți mai înălțat,
Şi decât toți mai înalt,
Ca să mă închin și eu
Ca unuia Dumnezeu...

PARTEA IX

IROD, OSTAŞII, STRATIOTUL, Corul

COR

(Viersul 14)

Craii, dacă au plecat,
Steaua iar s'a arătat
Şi a mers pân'a stătut
Unde era pruncul născut.
Şi cu toţi s'au bucurat
Pre Cristos dac'au aflat,
Cu daruri s'au închinat
Ca la un mare Impărat.
Şi'napoi dac'au purces
Pe altă cale au mers
Precum le-a fost lor şi zis
Ingerul noaptea în vis.

IROD

Putea-vor ostaşii
Să le pândească paşii?
Putea-vor să ştie
Ce cale-or să ţie?

O Zei ai Zeilor,
Ai Saducheilor,
Ai Cărturarilor,
Ai Fariseilor,
Faceți lumină
Ca luna plină,
Să li se vadă
Cărarea albă
Și să zărească
Calea crăiască
Până la casa
Impărătească ...
Să știe și paloșul meu
Unde să lovească greu.

OSTAȘII (intră)

Luminate
Împărate,
Plecăm singuri obrazul
Să ne tai grumazul,
Din noi să nu rămână
Nici praf, nici țărână...

IROD

Dar ce s'a 'ntâmplat?
Ce fapt blestemat!
Spuneți îndat'!

OSTAȘUL

Abia ieșisem din Ierusalim
Și steaua din nou o zărim.

Se vedeau limpede craii și drumul
In noaptea vânătă ca fumul.
Dar a venit un nor ca o ceață
Și ni s'a pus în față,
Iar când am alergat să ieșim din el
Nu s'au mai văzut craii de fel.
Am alergat și 'ncolo și 'ncoa,
Dar era întuneric și nu se vedea,
Căci steaua era departe și nu mai lumina.

IROD

Stratioate!

STRATIOTUL

Poruncă,
Prea 'nalte
Împărate!

IROD

Pe acești doi mișei
Indată să-i iei
Și du-i la gealăți
Să-i tae în bucăți...
A lor necredință
Și proastă știință
S'o plătească 'n suferință!
Iar tu să pleci după cătat
S'aduci un prunc nevinovat
De șapte ani și mai în jos
Prin el să aflu de Cristos!

STRATIOTUL

Am înțeles,
Prea 'nalte
Împărate!

PARTEA X

IROD, STRATIOTUL, PRUNCUL, CORUL

TRUPA (cor)

(Viersul 15)

In orașul Vitleem
Veniți, boieri, să vedem
Că astăzi ni s'a născut
Domnul cel făr' de 'nceput,
Și astăzi ni s'a 'mplinit
Proorocirea de demult
Că se va naște Cristos,
Mesia, cap luminos,
Din Fecioara Mariam
Din neamul lui Avraam,
Din sămânța lui David,
Din duhul sfânt zămislit.
Trei Crai dela răsărit
La 'nchinare au venit
Daruri scumpe aducând
Și către Cristos cântând:
« Culcă-te 'mpărat ceresc,
In sălaș dobitocesc:

Te culcă pre fân uscat
De îngeri înconjurat,
Care te vor lăuda
Şi mărire îţi vor da,
Slavă între cei de sus
Şi jos pace pân' la apus!»

STRATIOTUL (intră cu pruncul)

Mă închin la înaltul Împărat
Cu slujba care mi-a dat.

IROD (pruncului)

O tu, prunc nevinovat,
Care gura-ţi la minciuni
Nici c'ai întrebuinţat,
De-mi vei ascunde ceva,
Paloşul meu încruntat
Din sânge-ţi va gusta. —
Ştii tu să-mi spui cu folos
De Mesia, zis Cristos?

PRUNCUL

Ştiu multe şi de toate,
Prea 'nalte Împărate!

IROD

Din cine se va naşte?

PRUNCUL

Din Maria Fecioara.

IROD

Cât va trăi pe pământ?

PRUNCUL

Treizeci și trei de ani:
La treizeci când o sta,
Dela Ion Botezătorul
Se va boteza,
Lumea de păcat va curăța.

IROD

Avea-va voitori de bine?

PRUNCUL

Va avea.

IROD

Pre cine?

PRUNCUL

Pe cei patru Evangheliști.

IROD

Ai putea tu să știi
Cum se vor numi?

PRUNCUL

Matei, Marcu,
Luca și Ion.

IROD

Voitori de rău va avea?

PRUNCUL

Va avea.

IROD

Pre cine?

PRUNCUL

Mai întâiu pe tine,
Al doilea pe Saduchei,
Pe Cărturari și Farisei.

IROD

Deci eu sunt unul dintre ei!
Și ăștia l-or vătăma,
Pre Mesia întru ceva?

PRUNCUL

Lui Cezar l-or împotrivi,
Pe cruce înaltă l-or răstigni.

IROD

Și mult va sta el spânzurat?
Pre cruce înaltă de 'mpărat?

PRUNCUL

Ba nu, că pronia cerească
In altfel o să 'nfăptuiască:

Iosif cu Nicodim frumos
Trupul Dumnezeesc vor da jos:
In giulgiu îl vor înfăşa,
In nou mormânt l-or aşeza
Şi piatra vor pecetlui
Şi cu ostaşi îl vor păzi.

IROD

Şi fi-va el mult stătător
Acolo, ca un muritor?

PRUNCUL

A treia zi va învia,
La ceruri se va înălţa,
De-a-dreapta Tatălui va sta
Şi vii şi morţi va judeca,
Iar marea 'mpărăţie-a sa
In veci sfârşit nu va avea.

IROD

Ba da, ba da!

PRUNCUL

Nu va avea.

IROD

Ba da, îţi zic!

(zvârlindu-l la pământ)

Luaţi de dinaintea mea
Pe pruncul cel neruşinat,
Care 'ntr'atât m'a turburat.

El să poarte toată vina
Că doar el este pricina...
El și craii ce n'au vrut
Să mi-l spue la 'nceput.
Cu-ale lui proaste cuvinte
M'a făcut să-mi ies din minte!

(Stratiotului)

Mergi cu oaste înarmată,
Du-te 'n Vicleim îndată
Și la pruncii de trei ani
Capetele să le tai...
Doar așa voiu izbăvi
De Cristos a mă feri!

(Stratiotul iese)

IROD (filozofând)

O, Iroade Împărate,
Te-ai umplut de răutate,
Zădărnicia lumească
Și zavistia Domnească!
Acum dară ce va fi?
Mamele se vor boci
Și în ziua care va
N'or avea ce alăpta...
Crudă faptă am ajuns
Numai sânge și cu plâns!
Dară cine-i vinovat
De vrea tron de Împărat?...

PARTEA XI

OSTAŞUL, IROD, ARAPUL

COR

(Viersul 16)

Iară Irod Împărat
Foarte rău s'a supărat;
In Vitleem a intrat
Mulți copii mici a tăiat,
Pân' la pai'sprezece mii,
Tot prunci, măruntei copii,
De doi ani și mai în jos,
Ca să taie pe Cristos.

STRATIOTUL

Să trăiți, Împărate!
Veni un om negru foarte
Și vrea a se 'nfățișa
Chiar la 'mpărăția ta!

IROD

Ce caută și ce va?

STRATIOTUL

Ci-că vrea ca să vorbească
Cu fața împărătească.

IROD

Să vie! (Stratiotul pleacă).

..... Poate oi afla
Despre noul crai ceva.

ARAPUL (făcând închinăciuni)

Prea milostive 'mpărate,
M'aşi ruga, dacă se poate,
Să fii cu luare aminte
La ale mele dulci cuvinte,
C'am să-ți mărturisesc
Păcatul cel părintesc!
Tatăl meu a fost om tare
Cu virtute foarte mare,
De vite negutător,
De locuri cumpărător.
Tatăl meu avea acasă
O roabă foarte frumoasă,
Căci murind a lui soție
Vrea s'o ia cu cununie,
Dar al nostru împărat
Tot mergând pe la vânat
Intr'o seară s'a 'ntâmplat
Pe la noi de-a înnoptat
Şi trimețând un ostaş
Ca să-i caute sălaş,

Ostașul cam uluit
Drept la noi a nimerit
Și tatei i-a poruncit
Ca în grabă să gătească
O masă împărătească.
Tata, auzind ostașul,
Și-a întocmit tot sălașul;
Dă la bucătar îndată
Poruncă înfricoșată,
Cum nu dase niciodată,
Ca de grabă să gătească
Masă mare 'mpărătească.
Mult prea mult n'a zăbovit
Masa 'n grabă s'a gătit
Și 'mpăratul a sosit
Cu trăsură prea frumoasă
Și cu-o ceată numeroasă.
Din trăsură jos s'a dat
In casa noastr' a intrat
La masă s'a așezat.
Roaba, aducând bucate
Se trăgea mai la o parte,
Și cu foarte mult respect.
Ținea mâinile la piept.
Împăratul cât a stat
Mai nimica n'a mâncat;
Tot la dânsa s'a uitat!
Masa când s'a ridicat,
Dela masă s'a sculat,
Prin odae s'a plimbat
Și, mergând, se tot oprea,
Iar din gură-și tot zicea:

Ce figură văzui eu
Inger d'a lui Dumnezeu,
Zână potrivită bine
Unui împărat ca mine.
După ce s'a mai plimbat,
Pe tată-meu a chemat
Și i-a zis: « Roaba ți-am luat ».
Tată-meu cu glas blând,
Îi dete răspuns zicând:
« Ea e roaba mea aleasă
Să-mi îngrijească de casă,
Căci murind a mea soție
Vreau s'o iau cu cununie;
Inălțimea ta prea mare
Multe mii de roabe are
Și-i păcat să n'aibă cine
Ingriji măcar de mine! »
Împăratul, cu trufie,
Zise iar: « Să mi-o dai mie,
Ți-oi da bani, ți-oi da moșie,
Ți-oi da mare bogăție;
Iar cumva de n'ăi voi
Și mie te-i împotrivi,
Apoi foarte vei greși,
Că eu roaba ți-oi lua
Și nimica nu ți-oi da,
Ba te pot lăsa pe tine
Cel mai sărac de pe lume! »
Tata prinse-a suspina
De 'mpărat a se ruga
Ca să se milostivească
Și roaba să-i dăruiască.

Dar împăratul nevrând,
Rugăciuni neascultând,
Dimineaţa s'a sculat
Şi pe roabă a luat.
Tată-meu, cu jale mare
Şi mâhnit de-aşa purtare
A căzut la grea zăcare.
Vreo trei zile-a tot bolit;
După trei a şi murit.
Atunci eu am alergat
Cu cinste l-am îngropat
Şi 'n urmă m'am apucat
Averea de-am aşezat,
Un an de zile am stat
Şi apoi m'am însurat.
Un fiu mi s'a născut mie
Şi-l iubeam... Dumnezeu ştie!
Dar şi mie 'n chip urît
Tocmai aşa mi-a făcut!
Copilul mi-a omorît!
Biata maică-sa ce plânge,
Ochii de lacrimi îşi scurge
Şi varsă oftări de sânge.
Ţipă, zbiară şi răcneşte,
La faţă se veştejeşte...
Spune-acuma, Împărate,
Fost-a oare cu dreptate
Că 'mpăratul mi-a luat,
Fără frică de păcat,
Tot ce 'n lume am iubit
Şi chiar viaţa le-a răpit?

IROD

Lucru prost și neiertat,
Şi nevrednic de 'mpărat;
Lucru prost și foarte rău,
Neplăcut lui Dumnezeu!
D'aşi fi fost în locul tău,
Infigeam în pieptul său
Un hanger înfricoșat,
Deși era împărat!

ARAPUL (repezindu-se cu hangerul)

Așa e! Ş'atunci am drept,
Să-ți înfig hangeru 'n piept,
Ast hanger înfricoșat,
Deși ești împărat!
Că doar tu ești vinovat
De tot ce s'a întâmplat!

(ostaşii îl prind)

IROD

O tu, om nesocotit,
La aceasta ai venit,
Ca să mă omori pe mine?
Acum ce va fi de tine?
Cum nu căutai a ști
Praf și cenușă c'ai fi?
O sabie, săbioară,
Prea dulcea mea surioară,
Ieși acum din teac' afară
Pe vrăjmaș de mi-l omoară,

Şi tot astfel să te porţi
Ca şi mai în alte dăţi,
Vărsând de sânge şiroaie
In năpraznice războaie...
Incercarea asta va
Să mă 'nveţe carte grea,
Să mă 'nveţe să n'am milă,
De osândă să n'am silă,
Să n'am milă şi să tai
Dela prunc şi pân' la crai,
De-mi loveşte cu urgia
Sufletul şi 'mpărăţia.
Mori dar, câine blestemat,
Pentru cât ai cutezat

(dă să-l omoare, dar îngerii cu suliţele
îi azvârl sabia din mână)

PARTEA XII

IROD, ARAPUL, STRATIOTUL, INGERII, APOI CRAII

ÎNGERUL

Aceşt om de jale mare
Are multă îndreptare,
Deci să știe fiecare
Că prea bunul Dumnezeu
Ascultând de gândul meu,
M'a vestit că l-a iertat
Ca pe-un om nevinovat.

IROD

Dar voi cine mai sunteți
Furia de nu-mi vedeți?
Și la tronul meu ce vreți?

ÎNGERUL

(îi pune sulița în piept)

Noi suntem ostașii ostășiei
Dela poarta împărăției

Și-am venit cu suliți ostășești
Să străpungem coaste împărătești.
Să nu mai împarți durere și plângere
Și să nu mai faci lumea să sângere.
Ci să te duci în Iadul blestemat
Unde ai tronul tău de împărat...

IROD

Cum? Ostașii ostășiei
Dela poarta împărăției
Au venit cu suliți ostășești
Să străpungă coaste împărătești?
Dar cine zice că sunt vinovat
Că apăr tronul meu de împărat?
Cine urgisește pașii mei
Că-mi apăr Domnia și pe Zei
Și caut să lupt cu folos
Împotriva lui Cristos,
Care vrea tronul meu
Și se crede tare ca Dumnezeu?

INGERUL

O! Tirane, crunt Irod,
Intră 'n blestem de norod
Că nu ești tu bucuros
De nașterea lui Cristos!

IROD

Dar cum de m'ași bucura
Dacă-mi ia domnia mea?

Sfărâmând pe Farisei,
Cărturari și Saduchei
Să ia locul și la zei!
Cu-acest paloș crunt al meu
Eu apăr pe Dumnezeu!

ÎNGERUL

O puternice 'mpărate!
Bucură-te-acuma foarte
Că țipătul pruncilor
Și zbieretul maicilor,
Dumnezeu l-a auzit
Și 'n locu-ți a rânduit
Pe fiul său cel iubit,
Pe Isus cel prea mărit!
Care numai cu-al său nume
Stăpâni-va 'ntreaga lume!

IROD

Dar cine să 'ndrăsnească
Paloșul să-mi stăpânească?
Cum să lase Dumnezeu
Împărat în locul meu?
Eu sunt Irod împărat,
In Vitleem am intrat
Mulți coconi mici am tăiat
Pân' la paipsrezece mii,
Tot prunci, mărunței, copii
De doi ani și mai în jos
Ca să aflu pe Cristos...
Și sfârșindu-mi-l astfel
Să apăr zeii de el!

BALTAZAR

Vrăjitorii toţi se 'nchină
La o stea ce dă lumină
Numai tu nu, Împărate,
Ticălosule 'mpărate!
Nu te temi că te vor bate
Ale tale lungi păcate
Şi făr' de legile toate?

IROD

Apăr tronul de 'mpărat
Şi nu e niciun păcat!

GASPAR

Astronoame Baltazare,
Varsă din cer foc şi zare
Cu catran şi cu pucioasă
Ca pe-acest tiran să-l arză!
Porunceşte stelelor,
Porunceşte relelor
Domnia să-i pârjolească
Palatul să-i pustiiască
Praf şi pulbere să-l facă...

GASPAR

O! Tu, Cerescule Părinte,
Care 'n cer ai locuinţă,
Ascult' ale noastre cuvinte:
Cum de ai aşa răbdare
Pentru un cutezător mare,

Om fără socotință
Și umplut de necredință?
Trimete peste el tunete,
Peste împărăția lui trăznete,
Catran, smoală și pucioasă
Palatul ca să i-l arză,
În Cristos și el să crează,
Să-l vedem că se botează,
Dă peste el molima ciumii,
Să blesteme și pântecul mumii
Și să nu se mai lecuiască
Fără de legea creștinească.

(încep tunete).

IROD (înfricoșat)

Dar l-am slăvit pe Dumnezeu
Cu tot ce făptuit-am eu...
Și n'am crezut că e păcat
Să-mi apăr tronul de 'mpărat...

GASPAR

Dar e 'mpăratul cel mai mare,
E Împăratul cel mai tare
Intre 'mpărații înălțați,
E Împărat între 'mpărați!
Și e trimis de Domnul Sfânt
Să pue pace pe pământ.

IROD (smerindu-se)

N'am înțeles tăria lui
Citită 'n steaua cerului

Și nici măcar n'am înțeles
Că este Fiul cel ales.
Ingenunchez și plec obrazul
Și spre osândă plec grumazul...
Că-s ucigaș și ticălos
Și dat-am moarte lui Cristos...

BALTAZAR

De-ți este sufletu 'n căință
Și-ți este inima 'n credință
Ai ști, cum că viața lui
N'o curmă buza fierului....
Cum nu poți sfârteca în săbii
Intinsa mare cu corăbii...
El a plecat și ne-o veni
S'aducă lumea ce va fi...
In care oamenii n'or plânge
Și trupul n'o să verse sânge...

IROD

O! Fraților... mă 'nchin și eu
Ca unui fiu de Dumnezeu,
Dar unde-i ca să-i cer iertare
Pentru păcatul meu cel mare?

MELCHIOR

Oriunde-ai fi, cu ruga ta
El te aude și-o ierta...
Dar roagă-te, că Sfântul Duh
Iți va răspunde din văzduh...
Ci spune, crezi în cel de sus?
Și crezi în fiul lui, Isus?

IROD

Cred... (se aude un clopot)

GASPAR

Şi crezi că Duhul său cel Sfânt
Va pune pace pe pământ?

IROD

Cred, cred! (două clopote)

BALTAZAR

Şi crezi că Fiul nou născut
Va face lumea dela început?
Şi crezi că suferinţa lui
Plăti-va păcatul oricui,
Pe morţi îi va învia
Ochii orbi îi va lumina,
Betegii îi va vindeca,
Apoi pe Golgota l-or duce
Între tâlhari bătut pe cruce,
A treia noapte va 'nvia
Şi către cer se va 'nălţa,
Aşa cum e proorocia
Rămasă dela Ieremia?

IROD

Cred, cred, cred! (clopote)
(îngenunchiat, începe să se roage)
Tatăl nostru cel de sus
Numele ţi-i mai presus
Decât toate ce-s de spus...

Vie 'mpărăţia ta
Facă-se şi voia ta,
Precum este 'n cerul sfânt,
Tot aşa şi pre pământ.
Bunu-ţi gând ne-o milui
Pâinea noastră zi de zi,
Iartă ce-am greşit, de poţi,
Că şi noi iertăm la toţi...
Iar ispita, crunt pârău,
Ne-o abată braţul tău
Izbăvindu-ne de rău...
Şi ca semn că te slăvim
Intărim ce-am spus: Amin!

ÎNGERUL (ridicându-l iarăşi pe tron).

Îţi cerem, Împărate, iertare
Căci am făcut o încercare.
Să nu mai fii temător
Şi de toţi bănuitor.
Noi am venit a te sluji
Şi credincioşi ai tăi om fi.

IROD

Atunci d'aci să nu-mi lipsiţi
Şi credincioşii mei să fiţi.

TRUPA (cor)
(Viersul 17)

Hai cu toţii d'impreună
Să ne facem voe bună,

Să ne bucurăm cu Domnul
Şi să strigăm cu tot omul
Că ni-i Domn și mântuință
Şi să strigăm cu credință.
Lui, din hotarele toate
I se 'nchină țări și gloate
Că mare cu valuri 'nalte
D'a lui mână sunt lucrate;
De El sunt făcuți și munții,
Şi brazii mari și mărunții;
El a făcut tot pământul
Singur numai cu cuvântul
Şi nouă ne este Domnul
Şi 'mpărat preste tot omul
Şi câți în El nu crezură
Ispitiți de Domnul fură
Şi 'ntr'a lui ură căzură.

INCHEERE

Blagoslovenia și Darea
Care-a fost la nașterea
Domnului nostru Cristos
Fie-vă de mult folos.
Noi, dare și blagoslovenie
Lăsăm la casa dumneavoastră
La anul și la mulți ani.

VIERSUL CÂNTECELOR

Viersul 1

ASTAZI TOŢI INTR'O UNIRE

Glas 8 Hi

As tă ăzi toţi in tr'o o u ni re Să dă ăm

glas de mu ul ţu mi re Şi să ce rem toţi

ier ta a re La cin sti ta a a du na re.

Vioi

As-tăzi-toţi in-tr'o – u-ni-re Să dăm-glas de

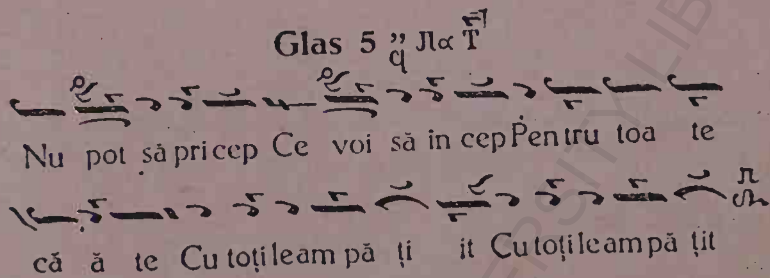
mul – ţu-mi-re Şi să ce-rem – toţi ier

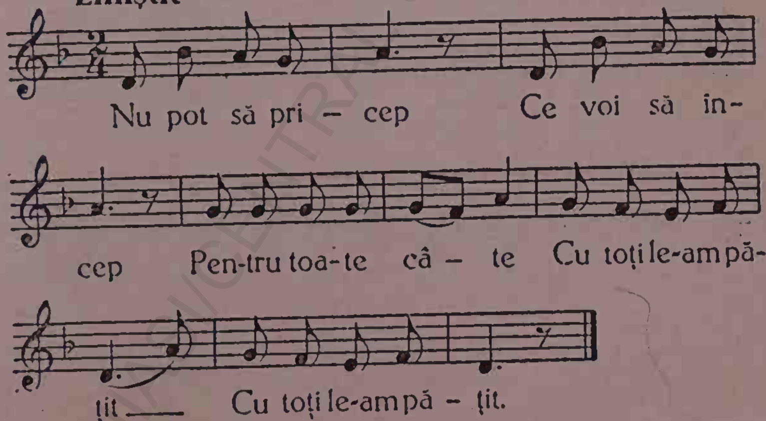
ta – re La cin-sti-ta – a-du – na-re.

Viersul 2

NU POT SĂ PRICEP

Glas 5

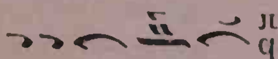
Viersul 3

O PRICINĂ MINUNATĂ

Glas 1

O pri ci nă mi nu na a tă D'in ce pu ut di in

lu u mea toa tă.–

Repede

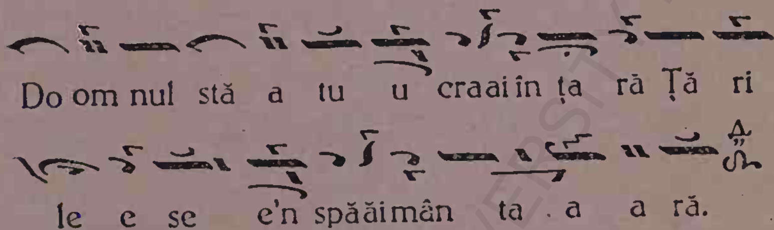
O pri – ci – nă mi - nu – na — tă —

D'in-ce - put — din — lu – mea toa – tă.

Viersul 4

DOMNUL STATU CRAI IN ȚARA

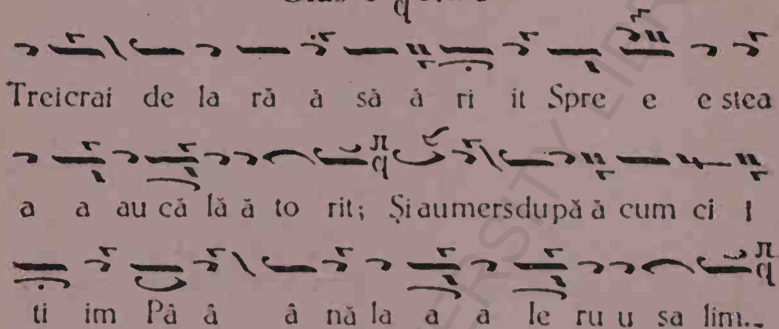

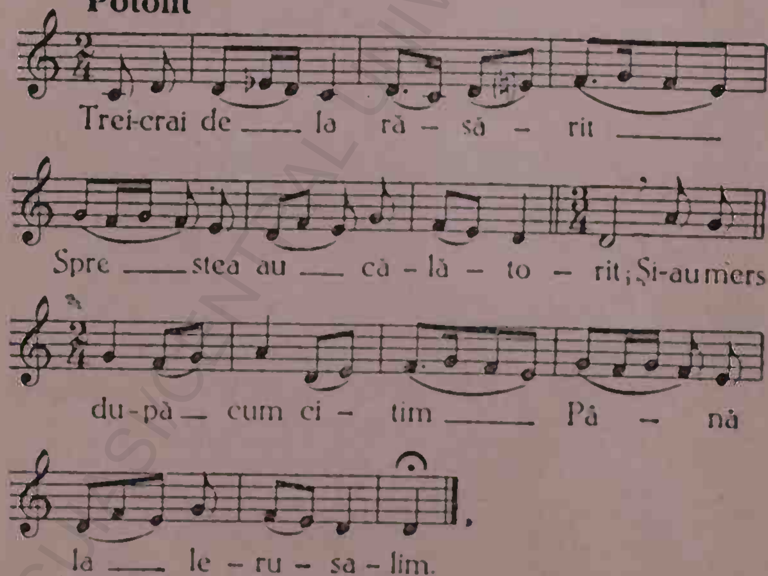
Viersul 5

TREI CRAI DELA RĂSARIT

Glas 5

Potolit

Viersul 6

IATĂ VINE CEL DORIT

Glas 8 Ni

Ia tă, vi ne cel do o o rit Ia tă-l vi ne

u mi i i lit Im pă ra a tul cel mai ma

re· Im pă ra a tul cel mai ta re.

Vioi

Ia - tă, vi - ne cel do - rit Ia tă-l

vi - ne u - mi - lit — Im-pă-ra - tul

cel mai ma-re, Im-pă-ra - tul cel mai — ta - re.

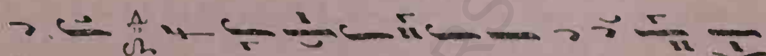
Viersul 7

NOUĂ AZI NE-A RĂSĂRIT

Glas 5

No uă azi ne-a ră ă să ri it *Domnul I i sus*

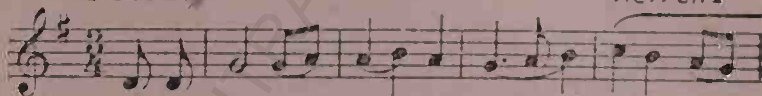

Cris tos Me si a Ce el prea a do ri it *Dom*

nuul I i sus Cri is tos.

Potolit. *Refren I*

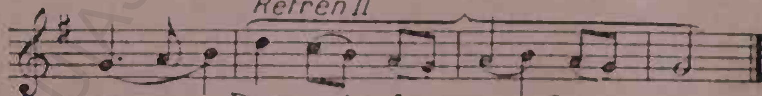

No-uă azi ne-a ră - să - rit — *Dom-nul I -*

sus – Cris-tos Me-si - a Cel — prea — do-

Refren II

rit —— *Domnul – I – sus – Cris — tos.*

Viersul 8

FRUNZĂ VERDE BARABOI

Glas 8 Hi

Frun ză ver de ba ra booi, *Măi, cio ba ne măi* Tun'ai

gri je nici ne vo oi, *Măi, cio ba ne măi.* Tu mă

nânci un us tu ro oi, *Măi, cio ba ne măi.* Şi te

culci pe pat de floori, *Măi, cio ba ne măi.*

Repede

Refren I

Frun-ză ver-de ba-ra-boi, — *Măi, cioba-ne, măi.*

Refren II

Tu n'ai gri-je nici ne-voi, — *Măi, cio ba-ne, măi.*

Refren I

Tu mă-nânci un us-tu-roi, — *Măi, cio-ba-ne, măi.*

Refren II

Şi te culci pe pat de flori, — *Măi, cioba ne, măi.*

Viersul 9

ALBE-MI SUNT OIȚELE

Se cântă cu Viersul 8

Viersul 10

DU-TE LA OI, MĂI CIOBANE

Se cântă cu Viersul 8

Viersul 11

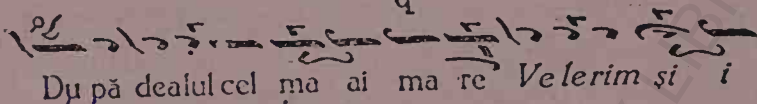
MĂCAR TOATE DE S'OR DUCE

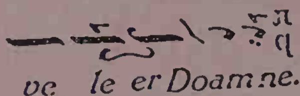
Se cântă cu Viersul 8

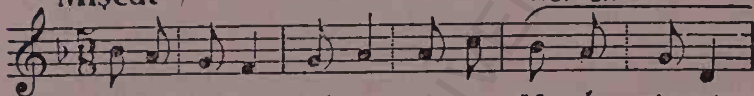
Viersul 12

VELERIM ŞI VELER DOAMNE

Glas 5

Viersul 13

ŞI CU GRAI ADĂUGAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 14

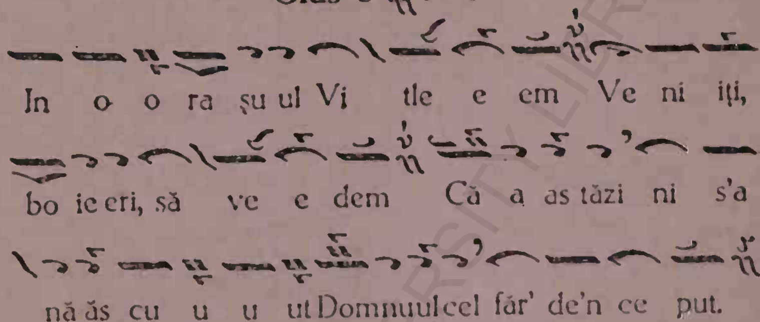
CRAII DACĂ AU PLECAT

Se cântă cu Viersul 5

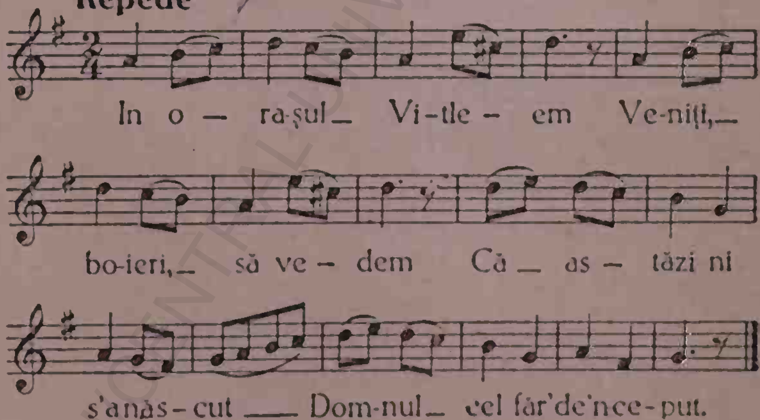
Viersul 15

IN ORAŞUL VITLEEM

Glas 3

Repede

Viersul 16

IARA IROD ÎMPARAT

Se cântă cu Viersul 5

Viersul 17

HAI CU TOŢI D'IMPREUNĂ

Glas 1

Hai cu to o ţii i di'm pre u nă ă Să ne
fa a ce em vo ie bu u nă; Să ne
bu cu răm cu Do om nu ul Şi să stri i
gă ăm cu tot o o mul.

Vioi

Hai cu to - ţii — di'm-pre-u - nă —
Să ne fa - cem — vo-ie bu - nă;
Să ne bu - cu - răm cu Dom - nul —
Şi să stri - găm — cu tot o - mul.

Fig. 1

LĂMURIRI DE PUNERE ÎN SCENĂ

DECORUL

Se pare că, la Vicleim, n'ar putea să fie vorba de un decor, de vreme ce el se joacă — și trebue făcut să se poată juca — în orice loc, fie piețe, ulițe, ori case.

Totuși, cele mai bune trupe de Irozi au simțit nevoia să ducă un tron împărătesc, frumos înflorat și învelit în foiță lucitoare — ceea ce se petrece de mult în Moldova și Muntenia. Dar acest tron — înalt în spătar, cum este, și îmbogățit, cum e făcut — e, el însuși, un început de decor. Așa dar nevoia decorului s'a arătat. Rămâne să-i facem cu putință un pas înainte și aceasta e prea ușor.

*

Firește, cel mai ieftin și mai ușor lucru, rămâne acest jilț cu spătar, purtat de cei doi ostași și așezat oriunde se joacă Vicleimul. Totuși, un scaun mai ușor, croit din șipci și pânză vopsită în culori de clei, având de scândură doar partea unde se șeade și fața mânerelor, poate fi încă mai ieftin și mai apropiat de acest scop. Acest scaun, simplu în formă de H deschis poate avea, în loc de spătar, o formă mai înaltă, croită din șipci și acoperită cu pânză ornamentată, ca o culisă ori o mică siluetă de fundal (vezi fig. 2).

Scaunul se poate face și mai simplu, din două rame prinse la mijloc în șuruburi, ori numai cue, și o pânză întinsă deasupra, așa încât se poate închide și deschide.

Iar partea din fund se poate face mai înaltă ori mai largă, dintr'o bucată, ori din trei. (Una în mijloc și două pe lături, ca niște clape cu balamale) (vezi fig. 3).

Foarte bine ar fi — și mai ales foarte prielnic jocului — dacă acest tron și această siluetă din spate, s'ar putea sui mai sus, adică pe un posta-

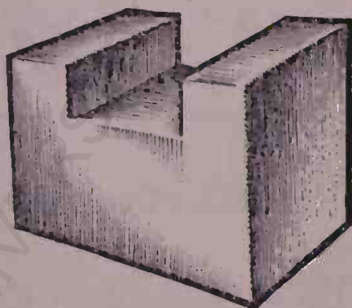

Fig. 2 b

Fig. 2 a

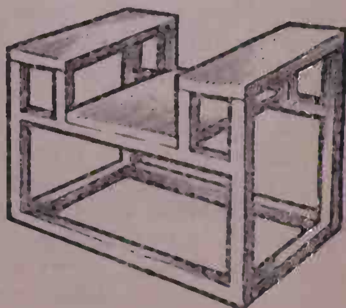

Fig. 2 c

ment cu câteva trepte. Nevoia aceasta pornește în primul rând din faptul că privitorii, chiar dacă ar sta toți pe scaune, — ceea ce nu se prea întâmplă — încă n'ar putea să-l vadă bine pe Irod când e așezat pe tron, ceea ce e un mare cusur, întrucât el are rol peste măsură de mare și însemnat. Pe de altă parte, înălțimile deosebite ale treptelor dela postament, ar îngădui și așezări frumoase ale personagiilor, precum și un joc mult mai variat.

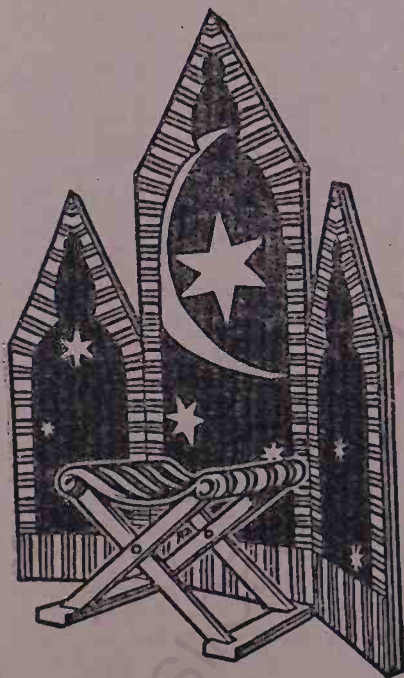

Fig. 3 a

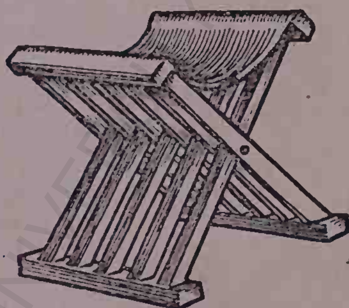

Fig. 3 b

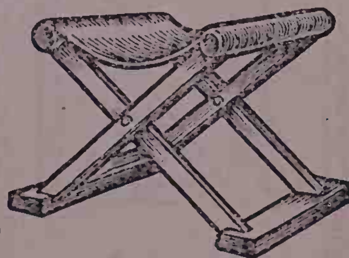

Fig. 3 c

Postamentul s'ar putea face în multe feluri. In caz când se poate face, el se va socoti după mărimea locurilor unde se poate juca și mai ales după mărimea ușilor pe unde se va pătrunde.

Se pot face astfel, postamente simple, cu o treaptă, două ori trei. Se pot face dintr'o bucată, din două ori mai multe. Se pot face cu scările deosebite, ori prinse, cu tronul fixat deasupra (sau trup cu postamentul) și cu silueta fixată în spate, ori se pot face în bucăți aparte.

Felul lucrului va fi socotit după nevoile și putința fiecărui loc și a oamenilor, năzuindu-se însă totdeauna să se arate ceva mai frumos decât s'a văzut până astăzi (vezi fig. 4).

Ca să fie ușoare la purtat și nici să nu coste mult, toate se vor face din șipci și pânză punându-se scânduri de doi centimetri grosime doar acolo unde se calcă.

CORTEGIUL

Obiceiul de până acum, când Irozii umblau pe drum oricum apucau, trebuește părăsit pentrucă nu are niciun pic din solemnitatea care s'ar cuveni jocului acestui joc sfânt creștin.

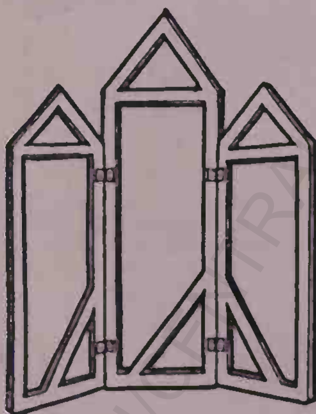

Fig. 3 d

De aceea credem că trupa trebuește orânduită până în amănunt. Această orânduire va ține seamă de textul și înțelesul cuprins în Vicleim, dar totodată va căuta să înfăptuiască ceva din măreția cuvenită unui alai împărătesc.

Astfel cortegiul va fi deschis de cei doi îngeri, cari, vor merge în același rând la doi pași unul de altul, cu sulițele ori săbiile pe umeri. In urma lor, la doi pași și în mijloc, va veni copilul, ca fiind cel mai aproape de ei. Apoi vor umbla, în același rând, cei trei Crai, urmați — în locurile dintre dânșii și mai în spate — de către cioban și arap.

Intre ei și mult mai înapoi va păși Stratiotul, cu sabia scoasă (ori sulița pe umăr), deschizând calea lui Irod. Acesta va călca

mândru, având de-a-dreapta și de-a-stânga, dar puțin mai îndărăt, pe cei doi ostași cu sulițele în mână.

In urma lor se va îngrămădi corul, așezat pe mărime și pe vârste cu copiii înainte (vezi fig. 1).

Nu mai încape îndoială că, acolo unde e cu putință să se facă un postament bun pentru tron, Irod nu va merge pe jos, ci va sta în mărire pe scaunul cel domnesc și va fi purtat pe sus de patru oameni din cor, învesmântați anume, ca și ostașii. Atunci, firește, alaiul și-ar avea toată măreția lui și pășind încet în cântece rare de colindă, din acelea de vestiri ale minunii din Vicleim, ar putea să fie ceva vrednic de înălțimea sărbătorească a nașterii Mântuitorului.

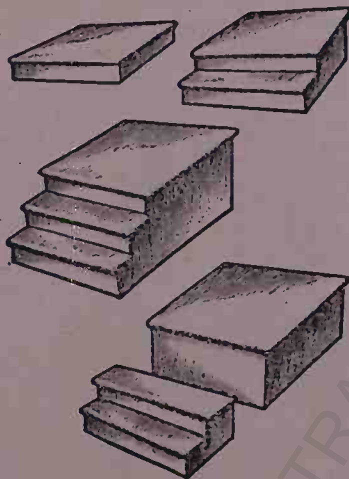

Fig. 4 a

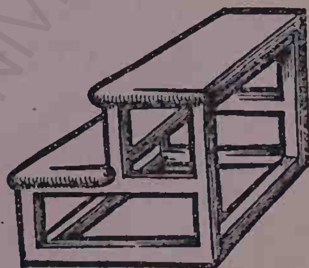

Fig. 4 b

AȘEZAREA DECORULUI ȘI PREGĂTIREA DE JOC

La intrarea într'o casă, ori la ajungerea la locul unde trebuește jucat, Îngerii, Copilul, Magii și celelalte personagii, se dau deoparte, lăsând să treacă, prin fața lor, corul întreg, în cântări. Astfel, personagiile trupei nu se vor mai vedea și nici nu trebue să se vadă de loc, deoarece oamenii din cor se vor strânge umăr la umăr, ca să-i acopere în întregime, ca o cortină vie.

Cât timp ţine cântarea dela început, cei din fund aşează tronul lui Irod. Impăratul se urcă pe scaun, iar Stratiotul se lasă pe-o treaptă, la picioarele lui. Cei doi ostaşi se duc unul în colţul din dreapta şi altul în colţul din stânga. In dreapta, lângă ostaş, stau cei trei Crai, iar în stânga, lângă celălalt ostaş, vor sta: copilul, ciobanul şi arapul. Îngerii rămân, unul în dosul corului la uşă, iar celălalt în partea protivnică, aşa încât să nu se vadă.

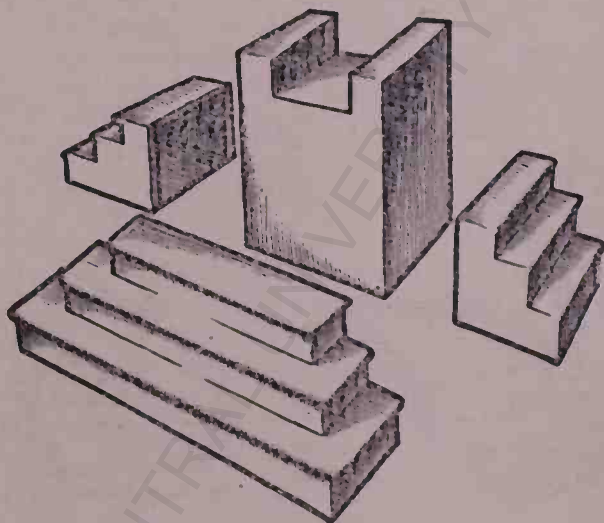

Fig. 4 c

COSTUMELE

Ar fi de dorit ca felul de arătare a Vicleimului să se desbare de stângăciile de până acum. Cu oarecare bunăvoinţă şi un strop de dibăcie, se pot alcătui uşor câteva costume frumoase şi prea puţin costisitoare. Trebueşte stăruit cu înverşunare pentru înfăptuirea vestmintelor şi a lucrurilor trebuincioase în jocul Irozilor, arătându-se şi căutându-se mijloacele cele mai la îndemână şi mai ieftine.

Pânza cea mai nimerită ar fi america văpsită cu anilină ori în culori de burueni, așa cum se vopsesc lânurile pentru covoare. Dar tot așa de bine se poate întrebuința pânza de sac, fie văpsită ca și america, fie dată cu văpsele de zid, amestecate în zeamă subțire de clei, ca să nu se facă prea scorțoasă.

Ornamentele de pe vestminte se pot face în două feluri. Intâiul fel ar fi, cusându-se peste haină fâșii de altă culoare. Al doilea fel ar fi prin văpsirea cu pensula.

In orice caz, hainele lui Irod și ale celor trei Magi, trebuesc făcute în culori și împodobite cu felurite înflorituri, pentru ca să arate bogăția și rangul.

Toate vor fi făcute dintr'un fel de cămăși lungi până în pământ și destul de largi, pentru ca atunci când vor fi strânse în brâe, să dea crețuri multe și bogate. Brâele vor fi făcute din stofe ori pânzeturi lucitoare, iar, când se poate, vor fi înlocuite prin centuri de metal. Aceste centuri se pot face tăin-

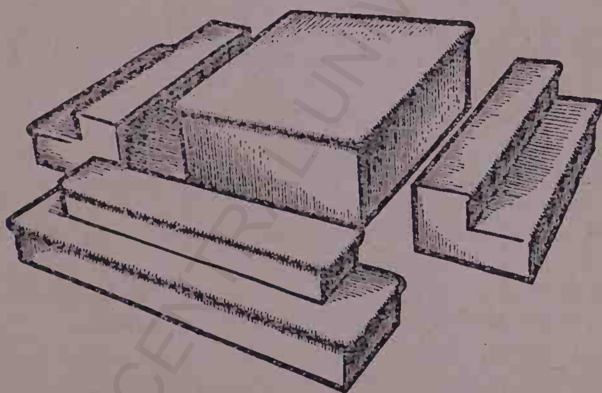

Fig. 4 d

du-se din tinichea un număr potrivit de bucăți după un tipar anume, bucăți care se prind una de alta cu cârlige de sârmă. Aceste centuri se văpsesc apoi cu aur.

La fel cu centurile se lucrează și colanele, pe care atât Irod cât și Craii trebue să le aibă la gât.

Tot din tinichea ar trebui să se facă și coroanele Magilor.

Coroana lui Irod e potrivită să fie în chip asirian, în formă de potcap mai îngust la fund, ceea ce se poate face din carton obișnuit.

Incălțămintea acestor fețe luminate ar trebui să fie în chip de papuci de pânză cu vârfurile ascuțite.

Dacă se poate, peste vestmintele lor se va drapa o mantie, în chipul celor purtate de Sfinții zugrăviți în biserici. Numai Irod n'are nevoie de ea și poate rămâne tot timpul cu straiul lui dela început.

Îngerii se vor îmbrăca cu cămăși lungi, albe, fără niciun fel de podoabă. Ei vor avea mijlocul strâns într'o cingătoare tot albă — de pildă un șnur — și vor purta, cusute de umeri, aripi lucrate din hârtie ori pânză întinsă pe sârmă.

Toate săbiile și sulițele se vor face din lemn și se vor văpsi cu aur ori argint.

Stratiotul și ostașii poartă costume aidoma după înfățișarea celor avute de legionarii Romani. Capul poate să fie gol, sau acoperit cu chivere simple, ca niște ceaunașe având clape în dreptul urechilor.

Cămășile lor sunt scurte peste genunchi — cu mânecile scurte — peste cot. Poala și marginile mânecilor sunt tăiate în ciucuri pătrați, mari. Pieptul le este îmbrăcat în platoșe făcute din tinichea (la Stratiot tinicheaua e văpsită cu aur și pe ea se poate face un ornament: un soare, un chip de animal, etc.), ori cu pieptare de piele.

Dacă li se pot face scuturi, de lemn ori tablă, se vor văpsi cu argint ori aur și se vor împodobi cu desene.

Ostașii se vor încălța cu sandale — tălpi prinse cu nojițe de cârpă ori piele, iar fluerele picioarelor le vor înveli în bucăți de pânză.

Dacă e prea frig, soldații pot purta și ei cămăși lungi, ca și Craii. Ale lor vor fi însă de culori închise și fără niciun ornament.

Copilul va fi îmbrăcat cu o simplă cămașă lunguță, încinsă la brâu. Va fi cu capul gol, iar în picioare, cel mult cu o pereche de târlici.

Arapul are papuci cu botul lung și ciucuri în vârf, șalvari, brâu lat, o bluză viu colorată, iar capul într'un turban învelit de mai multe ori. El poartă culori țipătoare și stofe lucioase.

Ciobanul poate să fie îmbrăcat ca un cioban dela noi. Tot asemeni și corul. Dar, negreșit, acolo unde se poate, li se vor face și acestora costume: cămăși lungi până la jumătatea pulpei, strânse în brâu cu șnururi, pentru bărbați, iar pentru femei cămăși până la glesnă și în cap marame lungi până la genunchi.

In genere însă, costumele trebuesc luate după picturile din biserici. Acolo se găsește din belșug tot ce este trebuitor ca să se vadă bine de ce anume e nevoe, ce formă și ce culori trebuesc întrebuințate.

In locurile unde pictura din biserici ar da altfel de îndreptar decât cel arătat mai sus, se va folosi — de sigur — arătarea locală, ca una ce este intrată în judecata și vederea oamenilor.

Irod poartă plete și barbă asiriană. Magii au bărbi și plete, care le arată vârste deosebite: Baltazar alb, Gaspar cărunt, Melchior mai aproape de alb decât cărunt.

Ciobanului i se cade o mustață ciobănească și plete.

Ceilalți sunt rași.

Unde nu sunt peruci și nu se pot face, se vor pune numai bărbi și mustăți, făcute din lână subțire și creață, care se va lipi cu mastic (amestecat în eter) luat dela farmacie.

PERSONAGIILE

IROD trebue să arate în totul mărimea lui împărătească și crâncenia faptelor pe care, spune Sfânta Scriptură că le-a săvârșit. De aceea, trebue să fie cel mai înalt, mai legat și mai aspru din toate personagiile Vicleimului. Va avea un glas bărbătos și poruncitor, repede și detunător la mânie, cu pumnii ades încleștați și cu gesturi care să semene a tăietură de paloș. Să nu fie grosolan și mojicos, pentrucă, oricât de rău s'ar arăta, e Împărat și Împărat rămâne. Dar nici peste măsură de fiară să nu se dovedească dela început, deoarece, în mintea lui el

nu crede că face atât de mare rău, ci socoate că e dator şi în drept să dea aprigile porunci de nemilă, închipuindu-se pe sine unsul lui Dumnezeu, deci ferit de greşeală. Ca o dovadă că astfel stau lucrurile arată chiar faptul că începe cântând un Psalm al Regelui David, pentru preamărirea lui Dumnezeu şi sfârşeşte închinându-se lui Hristos, atunci când vede limpede cereasca tărie a copilului din Vicleim.

STRATIOTUL şi OSTAŞII sunt făpturi voinice şi supuse, câini credincioşi ai Împăratului căruia îi slujesc. Ei vorbesc răspicat, scurt şi cu grabă, doritori să facă oricând pe placul Stăpânilor lor şi îi doare inima ori de câte ori îşi văd mai marele supărat, ori sunt siliţi să-l amărască prin vreo veste neplăcută.

GASPAR e un crai înalt, între două vârste, cărunt la păr şi oarecum pornit la vorbă. E cam aspru din fire şi plin de mândrie crăiască, priveşte ţintă în ochii lui Irod, grăindu-i fără pic de sfială. Iar tăria sufletească pe care i-o dă credinţa în naşterea lui Mesia, îl face să n'aibă nicio stingherea1ă în cutezanţa vorbelor lui.

MELCHIOR e mai blând, mai doritor de linişte şi bună pace. Vorba lui este dulce şi aleasă cu îngrijită căutare, pentrucă nu-i plac luptele sângeroase şi vrea să le ocolească oride câte ori i se pun în cale. De aceea, chiar ţinuta lui şi chiar gesturile lui, seamănă mai degrabă cu ale unui om cucernic decât cu ale unui Crai războinic şi stăpânitor de popoare.

BALTAZAR e un Mag bătrân, uscat şi slab, cu ochii plini de foc şi înfăţişarea plină de taină, de putere a vracilor şi vestiţilor cititori de stele. E un mare cărturar, ştiutor al mersului vieţii şi al rosturilor lumii, fapt care îl face să fie scump la vorbă, senin şi îndepărtat când vorbeşte obişnuit, dar înfricoşător când i se aprind ochii şi are a-şi folosi puterile lui tăinuite, vrăjind, descântând, ori afurisind. Gesturile lui sunt colţuroase şi repezite cu zigzagul fulgerelor din cer, iar, când se înalţă să blesteme, barba lui şi pletele din cap, par răvăşite de furtună mistuitoare. Glasul trebue să-i sune adânc şi înfiorător ca un clopot într'o noapte rea. Iar atunci, toată făptura lui de schivnic seamănă aidoma cu Sfinţii mucenici zugrăviţi

pe zidurile bisericilor. Mai ales, cu Sfântul Spiridon, alungătorul de molimi și nimicitorul ciumei.

COPILUL se cuvine să fie tot pe atât de senin în tot ce spune, pe cât de plăcută și de fragedă îi va fi înfățișarea. Ochii lui să privească luminoși în negura ochilor lui Irod, iar glasul să-i sune cristalin, ca apa curată a pâraelor de munte.

CIOBANUL e un bătrân sfătos, pe care nu-l poți cumpăra ușor, cum se zice. Judecă lucrurile temeinic, le întoarce pe toate fețele, le sucește și le cântărește cu limpezime și suflet odihnit, pentrucă viața lui nu poate să i-o schimbe, nici să i-o atingă careva. Ca o dovadă e că, atunci când ostașii vor să-l iscodească și să-l tragă de limbă, el îi privește cu ochi mititei și plini de râs, le răspunde în chipuri și pilde, luându-i în răspăr, dar nu le spune nicio vorbă lămurită. Râde pe sub mustață și se joacă cu ei, cum se joacă pisica cu șoarecele.

E de altfel om glumeț și bun, căruia nu-i poți găsi decât un singur cusur. Anume că, nu vrea să-l silească nimeni, nici de-a-dreptul nici prin viclenie, să spue mai multe decât vrea. Și față de viclenie, se apără cu o viclenie și jumătate.

Infățișarea lui e obișnuit păstorească. Calcă rar, nepăsător, dă prea puțin din mâini, își mângâe mustața și se joacă cu căciula, dând-o pe spate când îi râde fața, ori împingându-și-o pe ochi, când are câte o șiretenie de spus, ca și când ar vrea să-și ascundă privirea șugubeață în strașina de blană.

Viclenia nu-i dă pas, firește, să cate prea mult în ochii oamenilor, ci cam pe delături și cu ochi subțiri, bine feriți sub sprâncenele stufoase.

Vorba îi e rară și liniștită, dar cu apăsări anume, așa cum o au de obiceiu bătrânii cei coțcari și poznași, de prin satele noastre. Trebue să se râdă mult la cele câte le spune acest cioban, pentrucă istețimea ascunsă în vorbele și răstălmăcirile lui, înfățișează tocmai felul glumeț în care poporul judecă pe stăpânitorii fără minte.

ARAPUL e un om chinuit, cu gâtul sugrumat de suferință și crâncenă durere. Nu l-a adus în fața Împăratului un gând de bine, ci ura și dorința să-l pedepsească și să-l ucidă. Dar asta nu vrea s'o facă de-a-dreptul. El caută să scoată chiar din gura lui Irod, osânda care i se cuvine. De aceea, lămurirea

faptelor e chibzuită, plină de inimă și mistuită de focul, care-l înnăbușă.

Firește, la început se arată supus, chiar prea supus — așa cum se întâmplă întotdeauna cu cei plini de gânduri rele. Dar repezirea la Împărat, cu hangerul spre pieptul lui, îl arată ca pe o fiară scăpată din lanț.

Povestirea o va face cu glasul stins, istovit. Nimic din vorbele și înfățișarea lui nu trebue să stârnească râsul, sau măcar zâmbetul. Dimpotrivă. Ea se cade să miște inimile ascultătorilor, să-i facă să înțeleagă nesfârșita suferință, care duce pe un om până la nebunie.

ÎNGERII sunt doi arhangheli, păzitori. Ei vor avea chipuri luminoase, pline de seninătate, și glasuri din cele ce sunt limpezi, nesilite, dar au în ele ceva care le face să fie ascultate fără crâcnire.

Ținuta lor arată măreție, mersul lor e măsurat, plin de frumusețe. Se simte că sunt Crainici și păzitori ai vrerii lui Dumnezeu.

CUM TREBUE SPUSE VERSURILE DIN VICLEIM

De bună seamă, versul nu trebue spus aşa cum se spune proza. De vreme ce cuvintele sunt rostuite cu anume măsură şi cu rimă, înseamnă că alcătuirea lor a vrut să înfăţişeze ceva mai mult ca o vorbire obişnuită. A năzuit să dea o anume muzică, o cântare.

Nu-i de niciun folos, deci, să se ciuntească frumuseţea curată şi senină a versului, printr'o schilodire căutată înadins, aşa cum se face uneori în teatru, unde se află câte un actor, care crede că isteţimea cea mai mare e să spuie versurile ca şi când ar fi proză.

El uită, fără îndoială, că autorul de-ar fi avut nevoe să aibă proză, scria proză de-adreptul, ceea ce i-ar fi fost şi lui mai uşor, şi nu s'ar fi canonit să caute a deslega grelele potriveli de vorbe pe care le cere poezia.

Aşa dar, versul va trebui să se arate că e vers, să se simtă că e vers. Mai mult încă, muzica versului trebue cald ţinută, pentru ca frumuseţea ei să întărească rostul simplu al vorbelor şi să închege ceva cu deosebire plăcut auzului.

Prin urmare, dela început, trebue înţeles că versul va fi spus cum i se cuvine versului să fie spus, adică cu toată înmlădierea muzicală, pe care o îngădue fiecare vorbă în parte şi aşezarea lor anumită.

* * *

CUVÂNTUL e compus din silabe, iar acestea din consoane şi vocale. Una din silabe e totdeauna mai apăsată, adică are pe ea accentul tonic al cuvântului.

frumos mare săptămână

Acest accent tonic nu se poate schimba sub nicio formă. El rămâne la locul lui, orice fel de intonaţie s'ar da cuvântului şi frazei. Adică, oricând, silaba tonică va trebui să stăpânească vorba.

Dar, dacă accentul tonic nu se poate modifica, în schimb valoarea silabelor, precum şi a consoanelor ori vocalelor în parte, se poate modifica la nesfârşit, după cum la nesfârşit se poate schimba tonul, cu care e rostit cuvântul întreg.

Dela şoapta cea mai dulce, până la urlet, şi dela accentul întrebător, până la exclamare, putem avea sumedenie de înfăţişări *muzicale* ale aceluiaşi cuvânt, fără ca el să-şi schimbe înţelesul.

Ceva din el se va schimba totuşi în unele cazuri. Anume, atunci când intonaţia schimbă direcţia, sensul vorbei. De pildă, ca să fie limpede spusa de mai sus, vom lua aceste două vorbe cu totul protivnice:

urît frumos

In cea dintâiu, înţelesul ei ne duce spre o intonaţie, care arată neplăcerea, dorinţa de fereală, de îndepărtare. In cea de a doua dimpotrivă, e ceva luminos, care îmbie, care aduce zâmbet pe faţă şi înseninează fruntea. Intrebătoare sau exclamative, şoptite ori strigate, aceste vorbe nu pot fi spuse decât cu sensurile lor arătate mai sus. Cea dintâiu va rămâne veşnic neplăcută, cea de-a doua va fi veşnic plină de înseninare.

E de ajuns însă a schimba felul lor de spus, pentruca vorbele să nu mai aibă niciun înţeles. Sau, în orice caz, să capete tocmai înţelesul opus. Astfel, dacă ne strâmbăm desgustaţi şi spunem cu scârbă: « Frumos! », atunci cuvântul capătă un înţeles mărit, dar cu totul contrar vorbei de bază. Aşa dar va ţine locul vorbei protivnice: « Urît! »,

Tot astfel, când în faţa unui copil vei spune cu ton dulce şi zâmbind « Urîtule! » va însemna tocmai pe dos de ceea ce înseamnă vorba.

Din cele spuse până aci se înţelege uşor, prin urmare, că vorbele trebue spuse cu tonul poruncit de sentimentul pe care-l iscă înţelesul lor. Răsturnarea acestui ton, răstoarnă însuşi sentimentul de bază şi deci răstoarnă chiar înţelesul vorbelor.

Aşa dar, la fiecare vorbă vom căuta cel mai potrivit fel în care trebue spusă, pentru ca înţelesul ei să nu se schimbe. Dimpotrivă, să se întărească, să ajungă mai limpede şi mai lămurit.

Să vedem acuma, în ce fel se poate ajunge la această limpezire şi lămurire.

Privind mai de aproape cele două vorbe arătate mai sus şi spunându-le de câteva ori, vom băga de seamă că vocalele şi consoanele din ele nu se înfăţişază la fel. Adică, deşi în scris sunt semuitoare, rostirea lor potrivită înţelesului adevărat, pretinde schimbări de intonare, chiar la aceeaşi literă. Astfel litera « R » din « urît », e cu mult mai apăsată decât acelaşi « R » din « frumos ». De altminteri, de observăm cu atenţie chiar silaba tonică, în totalul sunetelor ei, se arată cu totul altfel la o vorbă şi la alta. Căci, pe când în « urît » tonica e « rît », adică o silabă închisă ca un sunet de neplăcere şi de alungare, în « frumos » ea este « mos » deci o silabă centrată pe un « o » larg, plin de lumină, ca un « o! » admirativ.

Aşa dar, în cuvântul « urît » consoanele sunt apăsate, adică sunetele închise, pe când în « frumos », deşi vorba are atâtea consoane, expresia o dă o vocală, adică un sunet deschis.

Dar să luăm acum o vorbă mult mai semuitoare pe dinafară cu « frumos », al cărei înţeles însă e protivnic. Anume, vorba « scârbos ».

Uitându-ne de aproape la ele, vedem că şi la « scârbos » silaba tonală are un « o » şi un « s » ca şi cea dela « frumos ». Aci însă, ea nu mai e centrată pe « O » ci pe « B » adică tot pe o consoană. Pe de altă parte, întreaga alcătuire a vorbei « scârbos » arată — ca şi cuvântul « urît » — o silabă

întunecată: « scâr » unde găsim un « r » apăsat şi un « â » scurt, înegurat ca şi la « urît ».

Deci, dacă ar fi să scrim cele trei cuvinte cu litere potrivite sunetelor pe care le cer, ele s'ar arăta astfel:

urrrîtt frumoooos sscccârrrbbbboss

sau, mai exact poate:

ur*î*t frum*os* scâr*bos*

Pentru un auz subţire deosebirile acestea de valoare a diferitelor sunete pot merge cu mult mai departe. Astfel, numele câtorva animale: bou, măgar, porc, câine, sunt cu totul altfel pronunţate atunci când e vorba de vietăţile respective şi cu totul altfel când sunt întrebuinţate ca injurii: « E un bou! Un măgar, un porc, un câine! »

Iar ca punct maxim, deosebirea se poate băga de seamă chiar în vorba « broască », atunci când e întrebuinţată ca să arate broasca din apă sau broasca dela uşă.

Toate cele spuse mai sus, dovedesc că, de vreme ce însuşi graiul obişnuit arată calea spre anume valorificări ale consoanelor şi vocalelor — pentru ca vorbele să-şi aibă înţelesul lor cel adevărat — într'o vorbire făcută să placă unui public şi să fie cât mai uşor înţeleasă de el, trebue să mergem mai departe şi să rostim cuvintele aşa fel, încât ele să capete maximum de expresie. Acest maximum de expresie este de fapt — însăşi autentica expresie muzicală a vorbei.

Propoziţia şi fraza nu-s alcătuite însă numai din vorbele care au o expresie muzicală proprie. Găsim şi întrebuinţăm o sumedenie de alte cuvinte (verbe, adverbe, conjuncţii, numerale şi propoziţii — chiar unele substantive) cari pot fi socotite neutre. De fapt, lipsa lor de muzicalitate proprie slujeşte muzicalitatea cuvintelor care o au, deoarece vorbele neutre primesc influenţa lor tonală şi o întăresc prelungind-o.

Exprimate cum trebue, aceste două propoziţii — cu totul semuitoare în ce priveşte partea vorbelor neutre:

« Este un om foarte urît! » şi « Este un om foarte frumos » arată numai decât — şi desăvârşit de limpede —, cum expresia muzicală din « urît » şi « frumos » se prelungeşte în cele patru vorbe neutre « Este un om foarte » colorându-le cu totul deosebit dela o propoziţie la alta.

De fapt, această colorare nu-i însă bruscă. Intre simpla exclamaţie « urît! » şi « Este un om foarte urît! » vedem o deosebire însemnată din punct de vedere al expresiei. Anume, alături de exprimarea grăbită, violentă din « urît », dincolo găsim o gradare a sentimentului de bază, care dă indicaţia tonului. Cu fiecare cuvânt tonul abia simţit dela început, creşte, se precizează şi pregăteşte pe cel final.

Dar asta ne arată că vorbele neutre sunt din punct de vedere al muzicii verbale, — o masă de manevră, bună pentru pregătirea centrelor de expresie — ca să le zicem aşa — adică a vorbelor cu expresie muzicală proprie.

Această masă de manevre e, în teatru, un ajutor neînchipuit pentru gradarea efectelor şi a expresiei muzicale şi cată să fie totdeauna folosită aşa fel, încât să-şi dea contribuţia întreagă la întărirea frazei.

Ţinem deci seamă de expresia muzicală a cuvintelor şi căutăm să o găsim pe cea mai potrivită şi cea mai limpede, fie că e vorba de cuvinte cu expresie muzicală proprie, fie că e vorba de o masă de manevră, compusă din cuvinte neutre, care vor împrumuta expresia muzicală dela celelalte.

Propoziţia compusă pe această regulă trebue să mai asculte însă de-o poruncă. Anume, aceea a *cuvântului principal*, adică a acelei vorbe, care diriguește întregul înţeles al celor spuse.

De pildă, în propoziţia simplă luată mai sus: « Este un om foarte urît », rămâne să căutăm adevăratul înţeles, scoţându-l la iveală prin apăsarea deosebită ce o vom da uneia din aceste două vorbe: « Foarte » şi « frumos », Căci e o deosebire între: « Este un om *foarte* frumos » şi « Este un om foarte **frumos** ».

Intr'o propoziţie ca aceasta: « Calul paşte pe deal », înţelesul şi rostul ei se schimbă cu desăvârşire, după cuvântul pe care-l vom socoti principal, creind înţelesuri aparte de îndată ce dăm accente muzicale aparte:

« *Calul* paşte pe deal (deci, nu oaia).
« Calul *paşte* pe deal » (deci, nu zburdă).
« Calul paşte *pe deal* » (deci, nu în altă parte).

Iar când nu vom alege niciun cuvânt principal şi vorbele vor fi spuse cu aceeaşi apăsare toate, vom căpăta, al patrulea înţeles, simplu şi informativ:

« Calul paşte pe deal ».

Dar, odată amintite aceste lucruri, fiecare propoziţie e un prilej de cercetare şi de muncă, pentru aflat o expresie potrivită. Şi această expresie trebue căutată şi trebue găsită. Altfel graiul îşi pierde rostul lui, iar spusele sunt reci, fără vlagă, fără înţeles.

Dacă expresia muzicală a vorbei (ori propoziţiei) trebue pusă chiar şi în vorba de proză obişnuită, de bună seamă că, atunci când ne găsim în faţa unui vers, muzicalitatea trebue să stăpânească. Aci fiecare vorbă trebue spusă mai frumos, mai adâncită în expresie, mai rotunjită în pronunţare, deoarece suntem trecuţi de graiul de toată ziua şi am ajuns la jumătatea drumului înspre cântecul pur. Deosebirea e doar că muzica vorbelor e mai subţire şi mai greu de dat decât notele unui cântec şi cere mai multă simţire celui care spune şi cu mult mai multă deprindere.

Pentru lămurirea nesfârşitei muzicalităţi, care se poate căpăta prin vers (şi trebueşte înfăptuită de cel care spune), se cuvine să luăm pilda cea mai înaltă dată în literatura noastră, anume poezia: « Somnoroase păsărele » a lui Eminescu. N'o vom mai retipări aci, fiind prea cunoscută. Dar reamintească-şi-o oricine, ca să vadă ce dumnezeiască e îmbinarea consoanelor între vocale, cum sunetele se înalţă subţiindu-se şi se pierd în slavă, ori coboară în huet larg de clopot al tăcerii:

Doar izvoarele suspină
Pe când codrul negru tace

Poezia aceasta, mică aşa cum e, a fost, este şi va rămâne îndreptarul de totdeauna al muzicalităţii verbale româneşti. E aşa de uimitor de împlinită în acest sens, încât uşor ar putea fi scrisă pe note, ca un cântec adevărat.

De altminteri, pentru fixarea celor dintâi şi celor mai însemnate legi ale muzicalităţii verbale româneşti, s'ar cuveni ca «Somnoroase păsărele» să fie învăţată pe de rost, cu toată analizarea muzicală, amănunţită, de toată şcolărimea de totdeauna a ţării noastre.

E de crezut că asemenea faptă va deschide uşor minţile spre vasta problemă a muzicii verbale româneşti şi — arătându-i sensul şi atmosfera, — ar stăvili fără doar şi poate, stricarea catastrofală a limbii noastre prin năvala unei puzderii de vorbe străine, urîte, stâlcite, care nu vor putea trăi aci, cum n'au trăit trist-de-caraghioasele invenţii ale şcolii latiniste.

Prin urmare, versurile se spun cu o uşoară cântare a fiecărei vorbe, cu o lărgire nobilă a vocalelor, acolo unde înţelesul şi expresia cuvântului o cer, ori cu o apăsare deosebită a consoanelor, acolo unde pasagiul cere întunecări şi arătarea unor sentimente neplăcute. Negreşit, rima trebue să se audă, fiindcă sunetul ei repetat, ca şi cadenţa este una din frumuseţile versului, însă e neapărat nevoe ca să nu se apese prea mult, încât să aducă aminte recitările plicticoase ale bieţilor copii din şcolile primare.

Deci, propoziţia şi fraza îşi vor urma cursul lor firesc şi vor căuta tot interesul pe care-l au, pe deasupra celorlalte condiţii de ritm şi rimă, fără să le nimicească, bine înţeles.

S'ar putea lămuri mai bine această cerinţă a versului dându-se pilda acelor fanfare proaste, unde melodia se aude mai puţin decât hangul monoton şi plicticos ţinut de contrabas. Versul spus fără vieaţă şi ciocănit în cadenţă şi rimă, seamănă cu aceste fanfare. Iar cel spus cu distrugerea întreagă a rimei şi a ritmului, ar fi ca o melodie fără acompaniament. Rostul e ca toate să fie îmbinate în proporţii fericite şi mlădiate astfel, încât frumuseţea muzicală şi înţelesul să se înfrăţească în chip desăvârşit.

De aceea, fraza va fi urmărită după cum porunceşte mărimea şi înţelesul ei. Fiecare replică va fi spusă, mai rar, mai apăsat, mai rece, ori mai cu foc, după cum cere împrejurarea. Povestirile îşi vor varia tonul şi repeziciunea, după prilej căutând să se ferească de monotonia, care e ucigaşă oricărei frumuseţi.

In sfârşit, se va observa şi în spusa versurilor, aceea ce se vede în cântecele frumoase: o alternare de note lungi şi scurte, de fraze tari şi fraze încete, de linişti şi încordări... Toate însă topite în apa caldă a unui cântat uşor, ca şi când fiecare sunet, n'ar fi un sunet rece de vorbire obişnuită, ci o dulce trecere spre muzică adevărată.

De altminteri, în ceea ce priveşte Vicleimul, pilda cea mai bună de urmat, este a poeziei populare. Mai ales a cântecelor bătrâneşti. Acelea îşi au scrisă în ele însele porunca de felul cum trebue să fie spuse.

Fig. 5

După ce corul a isprăvit cântarea lui de venire, cei doi îngeri înaintează în fața publicului, unul din dreapta și altul din stânga, apropiindu-se până la un pas depărtare. Ei stau drepți, sprijiniți în sulițí, așa încât sulița celui din stânga este în dreapta lui și plecată cu vârful în afară, iar coada lipită de talpa piciorului. Cel din dreapta va ține sulița cu mâna stângă, simetric cu tovarășul lui.

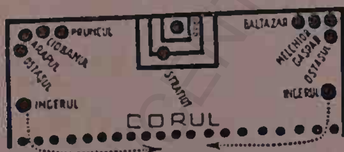

Fig. 6

Fig. 7

Tot ceea ce au de spus, vor căuta să înfățișeze cu liniște și măsură, cu înseninare și mândrie — fără a fi însă trufași — cu glas limpede, vorbe bine rostite până la ultima literă. Nu este o acțiune, în care să mai poată intra patimă, ci o simplă arătare, deci totul trebue înfățișat cu graiu obișnuit, dar nobil, ca dela niște soli cerești ce sunt.

La început vorbeşte Intâiul Inger, adică acela care şade spre stânga publicului. Spune simplu: « *Prea cinstiţilor boeri* », apoi răsuflă uşor şi continuă « *Ştiţi căă* » (prelungind puţin pe acest « *ă* » ca şi când ar căuta în minte vorbele cu care să urmeze. Dar sunetul nu trebue să se oprească nicio clipă, aşa încât vorba care vine se leagă de el). Totuşi, ca în toate prelungirile de vocale — finale — lucru foarte des întrebuinţat în versuri — nu e vorba de-o continuare pe aceeaşi tărie. Dimpotrivă, cu cât sunetul se prelungeşte mai mult cu atât el scade în tărie, aşa încât ar putea fi scris astfel:

Ştiţi căăăăăăăă...

Vorba care urmează, adică « *Ingerii* », va fi deci strâns legată de ă dintr'un sunet — adică fără răsuflare şi fără oprire la mijloc, începând tot odată cu acelaşi ton cu care a fost spus ultimul ă.

Prin urmare, legătura s'ar scrie în felul următor:

Ştiţi căăăăăăăăîîîngerii

Acest principiu de legătură al tonului, adică de spus o vorbă cu tonul, sau cât mai aproape de tonul vorbei de mai înainte este iarăşi una din regulile cele mai însemnate în teatru, mai ales în versuri. Cuvântul « Ingerii » se va spune mai larg, mai limpede şi aproape silabisit, pentru ca să nu scape din auzul nimănui. Lămurirea « *din cer* » va fi făcută ceva mai uşor, însă şi mai grăbit. După « *din cer* » nu se va pune punct, dar nici nu se va ridica tonul şcolăreşte, cum e obiceiul să se facă la o virgulă, ci se pune aşa zisul *punct teatral*, care înlocueşte virgula şi e doar un fel de mică oprire din vorbit, fără coborîre şi fără urcare de ton. Versul următor se spune neted, fără apăsare pe vorba « *pământ* », ci mai de grabă pe « *pogorît* ». Această vorbă din urmă se va lega însă negreşit de începutul versului următor, ca şi când n'ar fi nicio virgulă între ele. Explicarea « *cea de demult* », care întovărăşeşte cuvântul « *vremea* », trebue să aibă un ton, care să arate depărtarea mare de timp. De aceea va fi spusă oarecum cântat, semuitor tonului cu care ai spune tărăgănat: « Hehei! E foarte mult de atunci! »

Cu acest prilej e bine să reamintim că toate cuvintele, care arată o calitate şi o cantitate (adjectivele şi numeralele) pot să mărească ori să micşoreze calitatea ori cantitatea după felul cum sunt spuse de apăsat ori de moale. Pentru exemplificare, iată. Putem spune « Erau zece oameni » în două feluri. Cel dintâiu, ca şi cum am spune: « Foarte puţin! Mai nimic: erau zece oameni! » Şi al doilea ca şi când ar fi « Nu-i glumă Domnule, nu era un om ori doi, ci erau zece oameni! »

Aşa dar, ca să ne reîntoarcem la versul nostru, trebue înţeles că « *vremea cea de demult* » trebue spus astfel încât să pară că i s'a adăogat o vorbă la mijloc « vremea ceia (foarte) de demult ».

Ultimul cuvânt « *De demult* » se va lega şi el de « *şi* » din versul următor. Acest « şi » va fi spus cu un i prelungit şi coborît, cum a fost « ă » de mai sus, arătând un fel de pauză vorbită, după care creşte vorba « *multe* » apăsată şi arătând o mare cantitate, fără să exagereze însă. Tonul cu care se va spune « multe » trebue să fie absolut acelaşi din vorba « toate » a versului următor, pentrucă ele arată aceeaşi cantitate, şi nu e nevoe să

se apese mai mult. Această apăsare ar arăta un interes deosebit din partea celui ce vrea să facă dovadă, pe când spusă în acelaşi ton arată o siguranţă mândră şi senină, adică tocmai ceea ce trebueşte în cazul nostru.

După « *s'au plinit* » vine punct. Tonul coboară deci şi actorul respiră cât să-i umple plămânii cu aer, şi începe ceva mai accentuat, ca o concluzie: « *Aşa dar* » şi tonul rămâne o clipă suspendat ca şi când ar pune două puncte şi ar începe enumerarea — cum se şi începe de fapt — « *Spre neuitare* (*e* din final se prelungeşte puţin, ca să lege pe « şi » din versul următor. Acest « şi » va avea vocala prelungită, ca şi cum între el şi vorba de după el s'ar zice « al doilea » *Şiiii spre* (apăsat, ca să arate o cantitate mărită) *multă ruşinare* (aici continuă ca şi când n'ar fi cap de vers nici rimă) *a oamenilor...* (mică oprire de ton, apoi mai repede şi legat) *ce au urît pe Hristos* (tonul mai apăsat şi mai rar de parcă ar fi un « chiar » înainte) *De la început...* (se leagă mai departe) *noi...* (*i* prelungit, apoi trage aer în piept, profitându-se de faptul că la vocala i gura era deschisă — principiu care trebue aplicat totdeauna la respirare). In cele ce urmează se vor accentua vorbele « *prea minunat* », « *oricine* » şi « *prea mulţumit* ».

Sfârşitul trebue făcut cu glas cuminte, aşezat, potolit. Intr'o aşezare specială pentru teatru cele paisprezece versuri s'ar arăta astfel:

Prea cinstiţilor boieri,
Ştiţi căăăăăăîîîngerii din cer pe pământ s'au pogorît
în vremea cea de demuuult şiiiiii...
Multe-au prorocit care *toa-te* s'au plinit.
Aşa dar
Spre neuitare şiiiiii...
Spre multă ruşinare a oamenilor ce-au urît pe *Hristos*... dela 'nceput... noiiiiii....
Am înfiinţat un Irod prea minunat careeee...
Ori-cine l-a primit
A rămas *prea* mulţumit.

Al doilea înger, adică cel dinspre dreapta ascultătorilor trage aer în piept, liniştit, după ce a terminat întâiul Inger — adică nu începe să vorbească numai decât, ci lasă un timp cât ar număra până la trei. Abia după aceea, porneşte şi el, cu toată aşezarea şi potolirea trebuitoare.

Va zice « *noi* », prelungind puţin vocala finală în chip de pauză vorbită, apoi, — ca şi când ar fi pus două puncte — porneşte enumărarea cu tonul exact cu care cineva ar spune: « Am făcut aşa, şi apoi am făcut aşa, pe urmă aşa... » toate legate între ele prin glas şi despărţite doar prin pauze vorbite. Pentru ca această numerotare să fie mai clară şi mai firească, vorbele vor fi ceva mai grăbite după pauză, lărgindu-se spre sfârşit, până la « *şi ce-au făcut într'ascuns pe vremea cestui 'mpărat* » care va fi spusă cu linişte, ca o încheiere. Fireşte, versul « *pre Craii din răsărit* » se leagă de « *cât de smeriţi au venit* », iar « *au cercetat* » face corp cu « *naşterea de Impărat* », fără pauză şi fără nicio schimbare la mijloc. Aceste

nouă versuri la un loc trebue prin urmare să se arate ca un arc, care pornit dela ton rar şi liniştit urcă rotund, spre oarecare accent mai zorit şi mai apăsat, şi termină coborînd spre linişte şi vorbire rară.

Simplu spus, urmează « *Domnia voastră* », după care vine o mică pauză, apoi « *De poftiţi şiii vreţi ca să auziţi...* (aici tonul rămâne în suspensie, ca şi când s'ar adăoga vorba: atunci, « *Să daţi voe a intra... în această casă luminată* (e din ce în ce mai rar şi cu seninătate în glas). « *Frumoşii Irozi de altădată* » e spus rar şi cu încredere, ca o laudă, încheind gândul cu un punct mare. După aceea, uşor şi mai repede, « *şi prin stihuri* » (lărgit) *frumoase...* (tonul e în suspensie şi se leagă cu vorba următoare)

Fig. 8

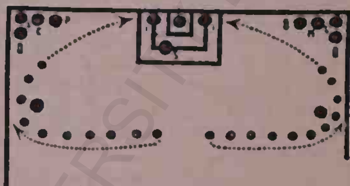

Fig. 9

prin cântări (mai simplu dar tot laudativ) *melodioase...* (legat, dar schimbându-se tonul într'o afirmare rară, bine punctată, cu stăpânire de sine şi încredere): *Să arătăm* (mai mult accentuat) *cu adevărat... câte* (în loc de: cât de multe) *atunci s'au întâmplat* (tonul coboară la încheiere, lărgindu-se vorba în aşezarea dela sfârşit) *cu Irod Im-pă-rat.*

Numai decât — dar fără o clipă de zăbavă, corul începe să cânte făcând înainte câţiva paşi înceţi, potriviţi bine pe cadenţa muzicii. In felul acesta, cântăreţii trec prin dreapta şi stânga îngerilor, acoperindu-i. Coriştii din mijloc vor înainta mai mult, cei din lături mai puţin, aşa încât rândul drept pe care îl făceau la început se întinde ca un arc.

Fig. 10

De îndată ce corul i-a acoperit, îngerii se duc în fund de-a dreapta şi de-a stânga lui Irod, aşezându-se chiar lângă tron şi în spate, iar cu braţul întins ţin în lături suliţele care au coada jos, lângă picior.

Indată ce aşezarea aceasta s'a făcut, jumătatea din stânga a corului începe să se întoarcă încet spre stânga, iar jumătatea dreaptă spre dreapta. Tot aşa de încet şi ritmat în cadenţa muzicii, amândouă jumătăţile pornesc, fiecare în direcţia în care s'au întors, mergând apoi pe lângă ziduri spre fund. Cântecul va fi făcut cu capul sus.

Mişcarea spre fund se arcueşte rotunjind colţurile laterale şi înaintează către tron de-o parte şi de alta, până ajunge a se lega cu îngerii,

Atunci rămân în colţuri, acoperiţi de cor, Magii, Copilul, Păstorul, Arapul şi cei doi Ostaşi.

Irod, aşezat pe tron, stă cu obosită înseninare, ca un om, care şi-a împlinit toată treaba zilei şi n'are păreri de rău. Intoarce încet capul, dela dreapta la stânga, privind cu ochii obosiţi prin nişte ferestre închipuite, de parcă ar vedea afară cum se lasă apa nopţii. Apoi, rămas cu ochii undeva, spre stânga, unde ar fi soarele apus, zice cu un uşor oftat, care se prefiră în primele vorbe:

Soarele s'a culcat după munţi...
printre smochinii mărunţi... (pauză mică) şi tonul mai rar, mai obosit, încheie) *Şi-a risipit la târlă păstorii cărunţi* (pune punct, apoi schimbă tonul, ca şi când ar zice: « Ce să mai stăm? Haidem şi noi ») « *Haidem şi noi* » (mai uşor), *la târla somnului* (mică pauză, pe urmă mai rar) *între caprele şi mioarele Domnului...* (punct şi reia, urcând glasul) *şi cum e* dat*ina* » şi răreşte accentuând) *Să slăvim* cerul *cu Psalmul lui David* ».

Acum întoarce capul spre Stratiot şi dă poruncă lipsită de asprime, ca o cerere obişnuită: « *Să cânte ceteraşii mei* » (citează, deci lărgeşte şi apasă): « *Lauda Impăratului pentru Zei*!

Pentru locurile unde Irod singur ar putea să cânte, versurile sunt:

« *Dă-mi citera să cânt chiar eu*
Laudă lui Dumnezeu ».

In acest caz se va accentua uşor « *chiar eu* ».

Sfârşitul, coboară în orice caz şi fixează un punct mare. Psalmul care urmează se cuvine să fie recitat cu iluminare şi bucurie pe faţă şi în glas. Va fi spus încet, ca o oftare de mulţumire şi cu vocea cât mai îndulcită. Acolo unde se poate, va fi acompaniat de o ghitară, ascunsă după cor, sau chiar de o vioară, pe care un lăutar meşter să pişte în strune acorduri calde, măcar la sfârşitul fiecărui vers şi a frazelor. Dar unde se poate, nu-i nepotrivit, dacă tot Psalmul e cântat cu o muzică înadins făcută.

Atunci acompaniamentul poate să fie ţinut chiar de cor, prin cântare lină cu gura închisă. Ori cum ar fi, trebue să se ştie că întovărăşirea cu muzică este absolut trebuitoare pentru realizarea unui efect bun.

Tonul, în care va fi spus Psalmul, se cade să fie biblic, adică în felul anume în care se spune, de pildă, « Tatăl nostru » în biserică. Incepe printr'o intonare mai apăsată a cuvântului « *Cerul* » şi are o neînsemnat de mică oprire după « *păsto rulmeu* », când tonul nu coboară, ci rămâne la înălţimea lui, pe care o dă şi versul al doilea « *şi-mi este ...* », dar dela « *este* » şi chiar în cuprinsul acestui cuvânt intonaţia coboară spre punct, până la sfârşitul vorbei « *Dumnezeu* ». Versul următor are alt ton. Apasă aproape şi silabiseşte pe « *Nimic* » — ca să capete înţelesul de « absolut nimic » şi se lasă încet spre două puncte » « ni-mic *nu-mi lipseşte*; vine apoi enumerarea, în care fiecare vers capătă tot mai multă întărire gradată, până la « *Şi* (în sfârşit!) — *mi aduce sufletul pe cale dreaptă* « unde este punct. Cuvântul « *umbrită* » e accentuat, ca să pară spus: « Bine umbrită şi nu arsă de soare ». Apoi creşte mai departe până la « *vrere înţeleaptă* », unde vorba ultimă e cea mai scoasă în relief.

Tonul de jos, cu care se spune « *umblu în văi,...* » nu este însă așa de jos cum ar fi un început de frază obișnuită, ci un altul, ceva mai ridicat, așa cum l-ar aduce aceste vorbe, care trebue presupuse că sunt între cele două versuri: « dar mai mult decât atât, eu... » ...o apăsare pe « *pline* » apoi « *dar* » (parcă ar coborî ca: « și cu toate astea) » nu *mă* tem de zile haine (în vorba aceasta tonul a pornit să urce ca să ajungă până la: *căci am* (rar, limpede) *to-iag... și* (accentuat) *sprijin* (ușor) *drept mângâere...* (și acum ca o concluzie) « *Nu mă tem de nicio durere* ».

Din nou, ca și când ar fi vârît încă un: (Dar mai mult chiar decât toate astea) masa (chiar) *mi-o gătește* (chiar) *înaintea* (a cui crezi?) *vrăjmașilor*, (și chiar mai mult) *am fost miruit* (să nu-ți vie să crezi) *înaintea ostașilor...* (și acum rămâne tonul ridicat, ca în suspensie, de parcă enumerarea ar putea să urmeze fără sfârșit, dar vine ca un fel de încheiere: (însfârșit ce să mai spun) « *paharul pe care-l duc la gură... e plin de plăceri,... peste măsură*.

A pus punct și urmează cu un glas lărgit și fiecare vorbă cântată prelungită, dar egală în înălțimea tonului. Toate cele trei versuri, care urmează, sunt spuse la fel, doar cu o gradație ascendentă până la « *asupra mea e ațintit* », când tonul lunecă rotund chiar din cuprinsul ultimului cuvânt, ca să ajungă jos, la concluzia finală, ce își va coborî tonul cât poate ajunge glasul celui care joacă.

Inainte însă de terminarea ultimului verset, copilul, ciobanul, arapul și cei trei Magi ascunși în fund vor începe să facă un fel de larmă surdă și îndepărtată, ca de lume intrată în spaimă.

Pentru întărirea efectului, chiar corul poate întovărăși această zvoană, prin sunetele scoase cu gura închisă.

Larma crește după terminarea versetului din urmă, crește tot mai tare și tot mai tare, până ajunge să fie înfiorătoare.

In vremea aceasta Irod, care a auzit dintru început, cată în toate părțile cu ochii nedumeriți, mirați, uimiți, apoi plin de spaimă, până se ridică în picioare, arătând o poziție frântă, chinuită, ca de om îngrozit, care caută să vadă, dar în același timp e gata de fugă.

Stratiotul cată și el la fel de îngrozit și se ridică de pe treaptă unde era. Dar dela capătul larmei și până a crescut la maximum, Ingerii și corul întreg, au început să ridice lin capetele și ochii în sus, privind spre tavanul odăii și mijloc la o cometă închipuită.

Deodată, ne mai putând să îndure și neînțelegând nimic, Irod face un pas pe o treaptă mai jos și punând mâna pe capul celui care cântă, zice șoptit și tăios, ca și când ar zice: « Taci! » Pune mâna pe strune să nu mai sune!

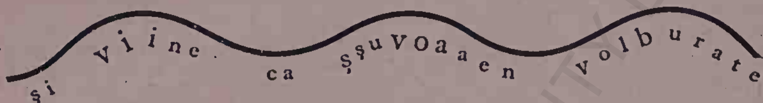
(In cazul când Irod a cântat Psalmul singur el nu va mai spune cele două versuri, ci va începe cu « Urechea mea e supărată..., etc,).

Bine înțeles, accentul versului « Urechea mea e supărată foarte » este în ultimul cuvânt, care va fi spus cu diftongul « oa » cât mai lărgit. Versul următor va fi rostit în creștere de ton pentru ca al treilea « *Și vine ca șuvoaie 'nvolburate* » să fie și mai lărgit și mai viforos, folosind cât mai puternic onomatopeismul acelui « v » repetat de trei ori și care vrea să imite tocmai năvala tot mai tare, tot mai viforoasă a larmei ce se apropie.

Totodată, pentru întărirea puterii de expresie, se vor folosi pe lângă cei trei « v » vocalele ce-i întăresc prelungindu-se în rezonanța consoanei. Iar în cuvântul « învolburate » silaba « ra » capătă pentru echilibru și cadențarea prelungă și auitoare a versului, o lărgire deosebită, ca o deschidere de mare în clopot. Versul se prezintă prin urmare astfel:

și *viiiiiine* ca Șșșu VOaaaen Volburate

Grafic, acest vers ar putea fi arătat cu exactitate întocmai ca o ondulare de valuri.

După acest vers, Irod se încruntă, furios și întreabă în gol: (apăsat) « *Cine a vârît oare spaima în norod?* » (legat prin « D » cu versul următor: *De* (cuvântul bătut în consoanele primei silabe) *turbură* (apoi mai curent) *cântarea lui Irod* ».

Acum, îi vine în gând și poruncește scurt: « *Stratioate!* ».

STRATIOTUL se pleacă fulgerător într'un genunchiu înclinat cu trupul spre Irod, ca și când ar vrea să-i soarbă porunca. Răspunde și el tot așa de scurt și de hotărît, urmând ritmul, pe care-l dăduse Impăratul în strigare.

IROD cu toată furia cu care trebue să vorbească, va trebui să păstreze muzica vorbei « *huet* ». Ea nu poate fi spusă simplu, ci cu rezonanța prelungă a primei silabe « hhhuuu ». Tot odată, ca un ecou, va prelungi și pe « auuu » din « *aude* » ca să-i aducă o prelungire și o întărire. Bine înțeles, dată fiind violența cu care trebue vorbit, nu se va stărui asupra acestor rezonanțe așa de mult încât să strice viteza frazei.

IROD, urmează apoi cu întrebări scurte spuse sec: *Ce s'a întâmplat?...* (acum ceva mai larg ca și când după « *de unde* » ar fi și un « anume ») *De unde a pornit?...* (acum mai apăsat *și* încă mai rar) *și cine l-a pricinuit?*

Intre aceste trei întrebări sunt două pauze. Cea dintâiu e scurtă, de sigur și bruscă, dar cea de a doua e și mai scurtă.

(De altfel, ca în toate părțile de supărare, furie, întunecare, vocalele dau pasul consoanelor. Cuvintele se punctează puternic în consoane, ceea ce asprește și le face asemeni unor ciocănituri scurte și îndesat).

Cele două versuri următoare vor fi spuse cu tonul mai întins, aproape silabisite și cu accentul încă mai întărit pe consoane, tocmai fiindcă nevoia de lărgire a întrebării care e mică cere o prelungire a unelor vocale.

Ciine cuteaază în tooi de noaapte
Să *f*aacă negrrăite *ff*aapte?

Acum, tonul se strânge iarăși, se face uscat schimbându-se în poruncă scurtă cu versurile tăiate brusc în consoanele finale. Se va folosi șueratul

lui « ș » din « *ostași* » și « *oraș* » ca să pară vâjâitul unei guri de săbii. Când ajunge la « *să dea de urma vinovatului* », tonul trebue să aibă în el porunca neînfrântă din « Să dea *neapărat*... nici să nu mai vie înapoi de nu va da de el. « De aceea, vorbele vor fi puțin sacadate și întovărășite cu o cadențare a pumnului strâns. Bine înțeles, versurile mai departe se leagă și fac corp cu acesta luându-i cadența. Totuși la vorba: « *Impăratului* », se va lărgi și întări, ca să arate mărimea nelegiuirii, când nu se strică odihna oricui, ci *chiar* a Impăratului.

Acum tonul, legat, lunecă jos iar, către poruncă, dar o poruncă mai largă « *și să-l aducă* (scurt) *aici* (mică pauză, apoi tare și punctat) *pe loc să-l sfârșesc* (și ca și când ar vrea să spue: nu cu sabia gădelui, ci chiar cu mâna mea) *cu paloșul Impărătesc.* (Tonul se liniștește oarecum, se face iar sec, scurt: « *mergi de cată* (pauză, scurtă, tăiată) *și-l trimite îndată !* » (tăiat, scurt, așa fel încât vocala finală « a » aproape nu se mai aude în urma tăriei lui « t »).

După ce a spus aste vorbe, Irod se așează iarăși pe tron rezemându-și cotul pe mâner și fața în pumni. Stă cu trupul ghemuit, ca la pândă, și ochii fioroși înainte.

STRATIOTUL a răspuns la fel de scurt, ca ultimele vorbe ale lui Irod, și a plecat în goană către dreapta și în față. Intră pe acolo, între zid și cor și se duce spre fund unde stă ascuns lângă cei trei Crai și ostașul de acolo.

IROD rămas singur, așteaptă o clipă în poziția în care era. Dar cum larma crește iarăși — făcută, precum s'a mai spus de cei dosiți după cor și chiar de cor — Impăratul ridică din nou capul și bate cu pumnul încet în mâner, de necaz, sucind ochii în toate părțile. Spune primele două versuri printre dinți, cu ciudă și cu tremur neplăcut în inimă, apăsând consoanele dar nu prea tare, ci mai mult mârâind ca un câine încolțit. Apoi deschide mâinile întrebător, cu podul palmelor în sus și spre el, lărgește tonul ca și când ar întreba: ce o fi, Dumnezeule? și zice:

Ce spaimă a intrat în mintea fiecui (leagă cu tonul de versul următor).

De nu mai doarme în patul lui (leagă iarăși, lunecând în jos cu tonul, *ci plânge* (pauză mică, apoi mai apăsat) *și geme* (revine la un ton mai ușor) *în mijlocul drumului?*

Acum, lasă pe mânere brațele obosite și ghemuit în sine cum e, cu ochii drept înainte și chipul uimit de neînțelegere enumeră: « *Au trecut peste mal... apele venite dela deal?* (tonul ridicat din « deal » e luat de vorba următoare, după o clipă de pauză, așa încât versul, care vine, crește gradat) « *vreun Impărat viclean* (digresie, deci mică pauză la început și sfârșit precum și un ton ceva mai scăzut) *pizmuind tronul vitean* (reia tonul de mai înainte urcând mereu) *a năvălit cu oștire și cu gând de cotropire?* »

(Acum lasă tonul să lunece în jos direct, nefăcând nicio pauză, deci legat strâns) « *Saau* » prelungită in scădere de ton, și urmată de pauză. După aceea, înfiorat, cu vocea joasă și scăzută, lărgește) *A tremurat pământul...*

De-au lăsat (îndeasă și întărește cu groază) *morții mormântul... și li s'a întors cuvântul* ».

Acum dă încet din cap, ca la mare cumpănă, şi spune mai departe înăbuşit, rar, printre dinţi, cu glasul jos, apăsând cuvântul, « *mare* » şi ajunge aproape de silabisire « *atâta turburare* ».

După ce a spus acestea, ridică ochii în sus către cer, ridică apoi capul întreg, lipeşte palmele una de alta, în chip de rugăciune, şi începe aproape cântat, liturgic, larg, pe acelaşi ton şi — dacă se poate, dintr'o singură răsuflare. Pentru aceasta actorul va trebui să aibă grijă să-şi umple bine pieptul de aer, şi va vorbi dulce, uşor, cu plâns în glas, dar cu foc în inimă. Primul sunet « *o !* » va fi lung şi se va stinge încet ca o notă de strună lăsată să vibreze cât vrea. De el însă se va lega într'aceeaşi răsuflare, vorba mai apăsată « *Zei ai Zeilor...* ». Toate cele patru versuri, unite între ele, au începutul mai ridicat şi coada lunecată în cădere până la cea din urmă care-i o cădere nu până la punct mare, ci până la două puncte. Prin urmare, tonul scăzut din coada fiecărui vers urcă rotund, crescând ca o notă întărită până ajunge la tonul capului de vers următor. Astfel, grafic, tonul acestor patru versuri s'ar reprezenta în felul următor:

Nevoia gradaţiei descendente mai sileşte încă la ceva, după cum se vede din linia de mai sus. Anume, ca cele patru sunete ridicate să nu fie pe aceeaşi înălţime şi să aibă şi ele treptele lor de coborîre.

Vine acum, un ton mai ridicat cu apăsări pe vorbele « cinstit » şi « omenit », urmat de o nouă ridicare şi o nouă lărgire în celelalte două de mai departe. Vorba « *aşa* » va trebui însă scoasă în relief, silabisită ca să capete însemnătatea pe care ar avea-o dacă ar fi înlocuită prin: « *întocmai aşa* » *negreşit* « *cinste* » de « *oameni* » trebuesc punctate ca şi « *cinstit* » de mai sus.

După « *oameni* » nu vine însă punct mare. Tonul rămâne suspendat, ca se îngădue continuarea prin versurile care vin mai departe. Căci şi aci, va trebui făcută o strictă legătură de ton cu lunecarea lui spre adâncă desnădejde şi înlăcrimată rugăciune din: *numai* (lărgit) *daaţi-mi ajutorare* (cu silaba « *ra* », lărgită. După vers e o mică oprire, o nouă coborîre de ton). *Să scap din cumpănă mare* (silaba « *ma* » lărgită).

Versul final se înăbuşă încetul cu încetul în plîns, când Irod îşi acopere ochii cu palmele, iar umerii îi sunt sguduiţi de suspine.

STRATIOTUL vine repede din dreapta de unde plecase — adică din faţă, printre cor şi se lasă în genunchi înaintea tronului împărătesc.

(El va băga de seamă ca, ori de câte ori îngenunchiază, să pună pe pământ genunchiul care vine către privitor). Spune cu grabă şi răsuflarea puţintel obosită — ca să arate că a alergat. Oboseala aceasta nefiind însă prea mare, deoarece n'a putut să alerge decât dela scări până aici, nici gâfâiala lui nu va fi trecută de măsură, Vorbirea lui va fi acum dreaptă,

ostăşească, fără nicio intonaţie deosebită; doar după « *oraşul* » are o mică pauză, cu un punct mic.

IROD, care la auzul paşilor înalţă capul, se scoală în picioare după aflarea vestei, şi porunceşte zorit, doritor să afle cât mai neîntârziat aceea ce voia să afle. Intonaţii deosebite n'are, decât doar tonul poruncitor şi înfrigurat.

STRATIOTUL pleacă în goană îndărăt după terminarea poruncii şi nu se mai duce îndărătul corului, ci, oprit înainte, lângă zid, face un semn cu mâna, ca şi când ar da de-o parte o perdea şi rămâne acolo.

In vremea asta Irod a coborît treptele şi se duce spre stânga, de unde, în clipa când năvăleşte ostaşul, se întoarce spre faţă şi mijloc.

Ostaşul îngenunche cu piciorul stâng în faţa lui, punând pe inimă mâna stângă şi plecând capul în piept, în vreme ce mâna-i dreaptă ţine suliţa apăsată cu coada în pământ. Apoi, vorbeşte, puţintel obosit. E un ostaş, care s'ar cuveni să pară vechiu în slujbă, măcar că nu poartă barbă şi nici n'are părul alb.

Cele trei versuri dela început le spune în poziţia în care a făcut salutul, adică având capul plecat şi mâna pe piept. Işi cere iertare, dar o face cu ton bărbătesc. Face numai o mică pauză după « *Impărate* ».

Incolo vorbele merg de-adreptul. După ce-a zis « *Inălţimii tale* », ridică însă capul spre Irod, îşi lasă jos mâna de pe piept şi urmează, privind în ochi pe Impărat. Vorbeşte cu răspicare şi un larg accent popular, arătând din tonul lui că, oricât de rea ar fi vestea, n'are ce să facă şi o spune de-adreptul, ca şi când şi-ar zice: « Ce să ne mai ascundem? Asta este! »

După « *Mărite Irod* », care nu coboară la punct, ci rămâne cu coada suită în ton, versul « *s'a purces zarvă 'n norod* » e spus repede şi fără vreo accentuare deosebită, legându-se puţintel de versul următor, unde « *că* » are înţelesul de « pentrucă ». « *Pe cer s'a arătat un semn înfricoşat* » este spus dintr'o trăsătură, având totuşi ultimul cuvânt desvoltat până la silabisire. Tonul din urmă e dus către două puncte, de oarece urmează enumerarea limpede împărţită: « *Semn de nemilă* (pauză vorbită) *crâncenic* (tonul coboară, dar rămâne apăsat) *cum n'a mai fost în împărăţie* ».

IROD se înalţă din mijloc, încruntat şi pierzându-şi cumpătul, « *ci* (ca şi când ar zice: care anume? » aşa e de lărgită vocala « a » şi de punctată consoana « c »), *care-i semnul cutremurător* (ceva mai jos) *De-o băgat spaimă 'n popor?* (a mers urcând spre întrebare).

Aci Irod schimbă tonul, ajungând la supărare împărătească. « *A uitat de frică natul* » (punct mic) *că îl priveghează* (accentuat, căci vrea să spună: nu ostaş de rând, ci chiar eu! ») *Impăratul?* (tonul creşte) *Au nu mai are ţinere de minte* (digresie, deci tonul coboară puţin şi vorba se îndeseşte) *Precum avea mai înainte* (tonul urcă iar, ca la prima parte şi vorba continuă din ce în ce mai rărită şi mai apăsată). *Că paloşul meu de oţel stă gata a-l apăra pre el* (mică oprire cu ton crescendo), *In orişleare* (a fost spus foarte rar şi bătut pe consoane), *crunt război?* (tonul a fost ridicat până la întrebare iritată).

Acum, tonul se lasă brusc jos, aproape de mârâit, dar poruncitor, fără să sufere împotrivire, ca şi când ar fi zis: « Spune să nu mai facă prostii şi să-şi vâre minţile în cap! » Finalul e tăiat scurt în « ş ».

După ce a spus acestea, Irod pleacă nervos către tron şi urcă pe trepte, cu gândul să se aşeze pe scaun.

OSTAŞUL porneşte să vorbească puţin mai repede în urma lui Irod, plecând capul spre el: « *îndurare* (intonaţia vorbei va fi, ca şi când i-ar urma: « să ai »), *mărite Irod*, (ceva mai jos, dar continuat strâns) *de spaima intrată 'n norod*, (tonul s'a urcat şi urcă mai departe, după o clipă de oprire) *cu* nu-i (tonul începe să coboare încet) « *spăimit* », (ton mai jos şi vorba spusă repede ca o explicaţie digresională) *biet* (se reia) *de vedenie lumească unde* (ridică, apasă) poate *tăia* (coboară gradat) *sabia împărătească* (legat, egal, lărgit) *ci teme urgia* naltului *de care* (mult mai larg şi mai apăsat) *nu-l apără* (bătut) *paloşul 'mpăratului* (şi în plesnirea acestor două silabe cu « p » e şi un pic de dispreţ.

IROD la asemenea vorbe s'a răsucit pe călcâe şi se uită crunt, repezindu-se cu vorba, aşa încât tonul creşte mereu şi vorbele se îndeasă, făcând o gradaţie ascendentă pe mai multe planuri odată.

Primul vers e mai răspicat, fiind o întrebare apăsată. Vorba « *care* » e cea mai cu relief. « *Inveghe-te* » e aproape silabisit, iar « *şi spune odată* » e rar şi categoric. Celelalte trei versuri trebue să urmeze în creştere, dar mai repede. Doar « *furia mea împărătească* », vorbele cele mai apăsate sunt şi rărite până aproape de desfacerea silabelor.

Ceea ce urmează e spus scurt, poruncitor, dar cu glasul mai liniştit.

Fig. 11

OSTAŞUL, care în timp cât strigase împăratul, îşi plecase capul, ca şi când şi-ar fi pregătit grumazul de tăiere, se scoală şi se apropie de Irod, trecând însă pieziş, în stânga, aşa încât aşezarea se schimbă şi Craiul e la mijloc pe tron.

De astădată, ostaşul nu se mai pleacă în genunchi, rămâne trecându-şi suliţa în mâna stângă, pentrucă de ar păstra-o în dreapta, privitorii nu i-ar mai vedea faţa, şi începe povestirea, cu tonul aşezat, plin de linişte, ca şi când ar zice « Iată cum s'a întâmplat ».

Mărite împărat ! (pauză), apoi tot liniştit, dar cu glasul puţin mai sus şi foarte puţin mai repede), *şedeam afară* (mică pauză vorbită, deci legând tonul de versul următor) *cu ochii peste munţi* (mică oprire) *şi peste ţară* (tonul rămâne urcat, pauză mică, reia tonul) *şi chibzuiam* (pauză mică) *şi socoteam* (o pauză şi mai mică, dar trebue să aibă înţelesul de « In sfârşit ») *şi la* multe *mă gândeam* (a fost acelaşi ton de mai înainte, dar acum tonul coboară gradat, cu oarecare trepte dela vorbă la vorbă) *că sânt oştean vechiu* (intonaţia de aici trebue să însemne « foarte vechiu »; pauză) *şi mi-a venit* (şi mic) *rândul* (tonul rămâne; continuă) *la apa odihnei să-mi duc gândul* (pauză mică, ton mai jos) *şi să-mi* (aproape silabisit) *liniştesc* (în sfârşit) *la casa părintească* (mică pauză, apoi rar, spre încheiere) *oasele sfărâmate de truda ostăşească* ».

După ce spune acestea, ostaşul îşi pleacă capul pe piept, oftând. Apoi după o pauză de două, trei secunde, ridică ochii brusc spre împărat

zicând în acelaşi timp, repezit, dar nu strident la ton, ci blând: « *Deodată* » (şi tonul rămâne sus după ce se urcase. Arată cu mâna undeva, spre public şi mai sus, de parcă ar vedea dinainte tot ce spune). *Din dosul colinelor, de pe muntele Măslinilor* (asta a spus-o uşor, apoi răreşte, dând însemnătate la ce povesteşte şi întovărăşind vorba cu o fluturare a degetelor ca şi când ar vrea să deseneze fâlfâirea cometei). *Văd că răsare o negură albă* (mică pauză) *licărind ca o salbă...* » (pauză, mâna cade jos, capul se răsuceşte de parcă ar spune: « Nu era a bine! » vorbeşte deci cu glasul încet, oftând, şi dă vorbei « care » o intonaţie mai pronunţată şi mai largă.

Acum vine o gradaţie care trebue bine urmărită.

Versul « *Dar mintea cât a stat să gândească* » va fi intonat ca şi când ar fi inversat « Doar cât a stat mintea să gândească ». Acum nu e nicio pauză, ci se trece deadreptul la versul următor unde se va accentua numai pe « *s'a mai ridicat* (încă), după care pauzele se fac din ce în ce mai mici, vorbele încep să se strângă treptat şi glasul creşte, grăbindu-se. Punctele şi virgulele se vor urmări după felul în care s'a făcut până acum, deci cu puncte mari şi puncte mici. Ceva mai rar, pentru reliefare, rămân doar « *luna nouă* » şi « *luna plină* », bine înţeles a doua fiind mai accentuată decât întâia, aşa cum porunceşte regula unei gradaţii.

Acum, tonul se lasă cu umilinţă, după o pauză scurtă. Ostaşul capătă ceva milos în glas şi apără poporul spăimit. « *Săracul* » e digresional şi trebue scos prin pauze mici la capete şi uşoară lăsare de ton. Dar cele două versuri următoare cresc până la rărirea şi întărirea din « *arătare* cumplită *de stea cu coadă* ». Apoi tonul, continuând totuşi, cade progresiv, « *s'a înspăimântat grozav pentru sine* (pauză mică, mai jos) *pentru împărăţie* (pauză mai mică şi spre punct) *şi pentru tine.*

IROD oftează adânc, se lasă pe tron şi privind lung cu ochii în gol zice, ca pentru dânsul, cele ce urmează, rărindu-le şi mărind treptat opririle. « *Ast semn nu-mi place mie că-i semn de urgie, de molimă şi de sărăcie* ». Apoi întoarce capul spre ostaş şi-l priveşte, spunând grăbit şi tare: « *Dar te-ai uitat bine?* (mică pauză) *ce cale ţine?* (tonul e crescut şi creşte încă) se duce (clar) au *vine?* (mică pauză, alt ton, ca şi când ar zice: « Cine ştie? »). *Poate că semnul cel de urgie... porneşte către* (ridică) *altă* (coboară) *împărăţie?*

OSTAŞUL dă din cap, oftând şi el de zădărnicia nădejdilor, ca şi când ar zice: « Degeaba's toate ». « *Mărite Irod,* (oprire) *nădejdea am pus* (mică oprire) *că pleacă în jos* (tonul sus, pauză) *ori în sus* (pauză mai mare, ton mai apăsat) *la răsărit* (pauză) *ori la apus...* (tonul rămâne suspendat şi cade în vorba următoare, legat strâns de cea dinainte). *Dar pe cât ne uitam mai bineee* (vocala lungită şi mistuindu-se, apoi din ce în ce mai rar) *pe atât ne încredinţam că vine în împărăţie* (mică oprire) *la noi* (pauză, şi mai jos) *şi la tine* (punct).

IROD îşi trece mâna peste ochi, în mare cumpănă, apoi şi-o ia repede, lăsând în urmă o faţă hotărîtă. Dă poruncă fără şovăire cu glas repede, scurt, fără intonaţii deosebite. Doar « *cel mai aprig cal* » va fi rărit şi accentuat.

Schimbă tonul după *« stele »* unde a avut punct, şi repède vorbele următoare, prelungindu-le, întocmai după sunetele cântecului popular. Cele două versuri finale spuse cu hotărîre şi tăios.

OSTAŞUL pleacă în goană mare către stânga, urmat de Stratiot şi amândoi trec prin faţă, în dosul corului, pe lângă zid, ascunzându-se lângă celălalt ostaş, lângă copil, cioban şi arap.

IROD cu spinarea frântă, ca de-o bătrâneţe venită pe neaşteptate, cu mâinile întinse în lături pe mânere şi lăsate să atârne de oboseală, suspină cu nesfârşită tristeţe, dând din cap plin de amar.

Monologul începe printr'o gradaţie descendentă: *Aaah* (mai jos), *lume, lume* (mică oprire şi mai jos), *dulce floare,* (mică oprire, apoi mai jos şi mai rar, către punct) *mult eşti tu înşelătoare!...* (ridică tonul, apăsând cu prima vorbă) **tu** *ridici* (mai jos în loc de: dar tot tu) *şi* **tu** *cobori* (mai jos) *pe tot omul muritor...*

Un mic pufnet de nări ca un râs amar şi continuă simplu: *« tu zici »* (imită vorba altcuiva, rostind mai rar şi cu un semiton mai sus) *omule cuminte* (tonul rămâne sus, mică oprire şi îl reia). *Înţelept fii* (coboară lent) *înainte* (pauză vorbită şi apasă rărind) **înfloreşte** (oprire) *te înalţă* (oprire foarte mică) *ca şi pomul cu verdeaţă... »* (brusc şi oprit) *când...* (pauză, acelaşi ton) *deodată* (tonul sus, continuă după o oprire scurtă) *i s'arată* (tonul sus, oprire mică, apoi rar, cu specularea rezonanţei haotice din « v » şi *« eenie »*) *vedenie 'nfrico***şată** (mai simplu) *şi-i zice în pragul morţii* (două puncte, alt ton, ca şi când ar vorbi altcineva, dar larg, ca o făptură din altă lume, cu glas huitor) *eu sunt îngerul morţii...* etc. »

La *« şi să-mi spui mie »* trebueşte o intonaţie ca şi când ar zice: « dar mă rog, acum ia să-mi spui mie » (întrebarea urcă) *« Ce-ai făcut în bogăţie? »* Toate întrebările care urmează sunt gradate *« aju***tat***-ai săracul?* (jos:) *sau* (tonul întrebării, mai ridicat) *ai mi***luit** *pe altul?* (mai rar) *pe străin* (urcă) *l-ai primit?* etc. Ca la orice creştere pauzele se micşorează progresiv la puncte şi la puncte mici, glasul coboară acum, dar îşi păstrează înfrigurarea în cele două versuri: *« Atunci omul spăimântat îngerului a îngenunchiat şi astfel l-a rugat:* (tonul rugător: de alt glas:) *ştiu prea bine că am greşit în lume,* (oprire) *dar acum mă rog,* (accentuat), *fierbinte...* (mai rugător) *lasă-mă* (mai uşor) *de azi înainte* (urcă, formând o digresie superioară — adică cu glasul mai sus ca tonul obişnuit) *din bogăţia ce-am strâns* (coboară la tonul care a fost, lărgind şi punând un umilit accent de rugare) *cu umi***linţă** *şi cu plâ***ns** (leagă) *să miluesc pe oricine care va veni la mine,* (acum glasul e istovit, plin de durere, se lasă jos în concluzie: *« dar îngerul* (mai rar) *i-a zis iar* (două puncte şi schimbarea tonului) *« Nu te ruga în zadar ».*

Oftează şi cu glas aproape şoptit, în gând de încheiere, sfârşeşte celelalte patru versuri până la punct mare şi la o pauză întreagă.

Işi şterge faţa cu amândouă palmele şi legănându-şi capul întors dela dreapta spre stânga, urmează încet, cu negură pe suflet, până ajunge de trece într'un fel de botjocură chinuită a lui însuşi, acolo unde zice: *« Gândeşti la bătălii,* etc. » ceea ce va reda plesnind consoanele, de par'că le-ar scuipa.

« *Numai tu* » va fi scos în relief, ca şi « *nu ştii* » « *demonul* » şi « **iadu 'ntunecat** ».

Apoi, prinzând în mâini mânerele scaunului domnesc, se sbuciumă privind în dreapta şi stânga, în marea nerăbdare a aşteptării şi geme înfundat, accentuând doar pe « *Nu mai pot* »...

In timp ce spune ultimul vers, dă să se scoale chinuit de pe tron, cu o zmucire de parcă l-ar fi ţintuit ceva acolo, dar nu izbuteşte. Recade sfărâmat pe scaun şi rămâne ca frânt, cu capul căzut şi faţa ascunsă în cotul drept, pe care şi l-a rezemat de mâner.

Numai decât cei din cor încep să cânte şi să înainteze spre public în cadenţa largă, solemnă a muzicii. Ei vin de-adreptul apropiindu-se, partea dreaptă de cea stângă şi acoperind tot ce e în fund.

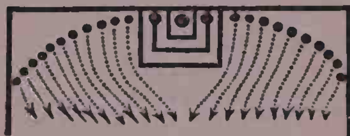

Fig. 12

Fig. 13

MIŞCAREA INTÂIA

După ce au ajuns până în faţă, se despart iarăşi, după cum făcuseră la mişcarea de mai înainte şi întorcându-se cei din dreapta cu faţa la dreapta şi ceilalţi la stânga, păşesc unul după altul spre fund, pe lângă zid, aşa încât cei cari erau în margini, ajung lângă îngeri.

După ce corul a lăsat liber locul de jucat, se vede Irod întocmai cum şezuse mai înainte, căzut pe tron, iar în spatele lui îngerii, în poziţiile ştiute. Atunci, din stânga vine repede Stratiotul îngenunchind la picioarele treptelor ce duc la tron şi zice grăbit şi tare: « *Inălţate împărate.* Irod tresare, se uită la el. Stratiotul spune mai departe dintr'o răsuflare cele şapte versuri, fără să intoneze decât foarte uşor. Mai în vază este ciocnirea grăbită a cuvintelor ca un galop de cal.

IROD, ca şi când ar zice: « Nu vede că mor de nerăbdare? De ce nu vine? » se răsteşte lungind cu chin vorbele: « *De ce întârzie?...* (mai tare) *Să vie!* (iar când Stratiotul pleacă fuga, Irod ţipă după el sculându-se şi coborînd un pas spre trepte, de parcă ar vrea să audă şi soldatul de afară: « *Să vie!* » Apoi, ca pentru sine, coboară tonul ca un geamăt « *Prea mult întârzie!* » Aceste treceri de ton trebue făcute însă cu desăvârşită rotunjire. Să nu fie treceri, ci lunecări dela un ton la altul, ca legarea a două note de vioară prin alunecarea aceluiaşi deget pe strună.

OSTAŞUL ţâşneşte în aceeaşi clipă din stânga, dar cu atâta putere încât se prăbuşeşte la picioarele tronului în partea dreaptă a lui. Gâfâie îngrozitor de greu şi vorbirea i-i ruptă de răsuflarea istovită. Aproape se târâe, ca să se poată aşeza în genunchi, după cuviinţă. In această vreme, vorbeşte zorit, dar punând totuşi în « *Iertare te rog a da* », o rugăciune

desnădăjduită. Intre «*Inălţimea Ta*» şi «*dar*» e stricată legătură. De aceea «*dar*» va scos cu vocala prelungită, cu pauză după vorbă şi întovărăşit cu un gest de deschidere a mâinii libere, de ridicare din umeri, ca şi când ar zice: «Ce să fac», vine enumerarea... «*Şi la rău* (pauză) şi *la bine*» (apropiere neînsemnată) şi (mai rar) *la rele* (mai jos) *lămurite de prin stele de acel năsâlnic vraci* (mică oprire şi mai jos) *ce-i stăpânitor de draci.*

IROD şi-a pierdut răbdarea, dar tot odată, parcă nici el nu mai poate răsufla; vorbeşte înfrigurat.

OSTAŞUL (iar ridică din umeri şi ia un ton în care citeşti: «Poţi să mă omori, să mă tai,...») *Impărate luminate...* eu (prelungirea lui «u» şi cădere de ton) *nu ştiu cum... să încep* (sunetul prelungit şi legat cu) *vorba lui cum s'o pricep* (tonul suspendat) *că* (scos în relief) nici el *nu prea ştie ce înseamnă noua stea*».

IROD, furios, începe mai rar, creşte, iuţeşte şi termină strigând: «*au cărţile* nu-i *spun?* (aceeaşi intonaţie, dar ceva mai apăsată şi mai rară) «*au ochiul* nu *i-i bun?*» (mai jos) *au* (mai jos) *vraciu-i* (mai jos) *prea bătrân?...* (creşte la poruncă şi la ton răzbunător). *Atunci căta-voiu* altu *'n loc... la* vârstă *de mijloc!*

OSTAŞUL dă lehămetit din mână: (dar) «*citit-a şi din cărţi... Din cer... şi alte părţi... şi câte le-a ştiut* (ridică) le-a *spus* (iar ridică) *dela'nceput*».

IROD e tot mai grăbit: «*şi ce a spus anume?* (legat şi cu forţă) *veşti rele?* (pauză în care i se vede pe faţă o rază de nădejde şi totuşi o sfială. Zice mai încet şi mai rar): *saaau... veşti bune*».

OSTAŞUL ridică iar umerii, în loc de «Nu ştiu» şi spune ca ceva învăţat pe de rost.

IROD mârâe printre dinţi şi coborînd de pe scări, merge spre stânga vorbind rar în barbă. «*Mmmm... aceste vorbe-s* prea *ciudate... şi-mi par de tot întunecate*» se întoarce cu faţa la ostaş şi-l întreabă scurt.

OSTAŞUL se ridică cu mare greutate de jos şi făcând un pas mai în faţă, povesteşte, tremurând aproape de spaima amintirii, apăsând vorba «spaimă». Leagă încremenit de «*căci*», face o mică pauză apoi, lasă tonul ceva mai jos şi spune greu lucrul cel mai înfricoşător: «*steaua a* (rar) *pierit* (oprire, apoi în acelaşi ton rar, până la încheiere) *şi nu s'a mai zărit*». (Creşte) *atunci a tremurat zicând* larg, profetic prelungind toate vocalele şi consoanele rezonante, făcând legătură între vorbe şi spunându-le pe acelaşi ton «*Nici când*» e într'o uşoară pantă de ridicare, iar «*şi asta*» de mai departe, îi ia tonul, «*desparte veacurile 'n două*» va fi cea mai însemnată propoziţie, cea mai desfăcută şi cu mai puternic accent profetic. In cele patru versuri următoare, tonul rămâne principial acelaşi, cu singura deosebire că începutul lor e ceva mai stins, iar în final iarăşi vine lărgirea de mai înainte. Concluzia din cele trei versuri care sunt la sfârşit e spusă de Ostaş, cu capul plecat, ca şi cum ar zice: «Fă-mi ce vrei, dar mai mult nu ştiu», pune două puncte după «*noua stea*» şi ridică pe «*şi altundeva*», ca să coboare apoi şi să rărească, apăsând pe «*Inceputu-i în împărăţia Ta*», iar gestul arată în jos, «aici!»

IROD întreabă ceva mai potolit, dar cu destul tremur de suflet.

OSTAŞUL ia un ton mai puţin zorit decât al lui Irod, dar totuşi destul de repede. Apasă pe «*foarte*» «mai *mult*» şi «n'au aflat», «*atunci*» (e liniştit ca ton, dar înfrigurat ca ritm) «*pe dată*» (la fel de zorit în poveste şi de sacadat) *s'au strâns... lângă focul încins...* etc.», leagă apoi pe «*lumină*» de «*dar Zeii*» lunecând cu tonul de sus, unde era întâia, la versul următor, care e spus jos, cu aer de vestire a unui prăpăd.

Vin apoi accentuate vorbele: «şi pe *Zei*». După «*arătat*» e o pauză mare. Glasul ostaşului se răreşte şi vorba i se face mai liniştită, în chip de concluzie răspicată: «*atât mi-au poruncit să spun*»; două puncte, deci tonul rămâne puţin ridicat, pe urmă glasul se prelungeşte, cu accent profetic, fără a ajunge până la profeţia de mai înainte. Urmează acum o gradaţie greu de făcut, fiindcă se întinde pe 11 versuri, ceea ce înseamnă că creşterea tonului trebue bine cumpănită să urce lin şi permanent, fără să ajungă la strigăt, ceea ce nu îngădue paragraful. Trebueşte pus doar forţă liniştită, apăsare nezgomotoasă. Pentru asta se va merge dela vorbire simplă şi curgătoare, până la desfacere de silabe, dela linişte până la accentuare înăbuşită. Mărirea gradată a vocalelor şi apăsarea gradată a consoanelor ne vor da ajutor temeinic. Digresiile «*cum apără corăbierul corabia*», «*cum se apără de lei turma şi păstorul*», etc., sunt digresii inferioare — adică în ton mai jos decât fraza — dar vor avea şi ele gradaţia lor, rămânând fiecare doar cu un semiton sub tonul frazei, deci crescând în înălţime, treptat, alăturea. De pauze propriu zise nu poate fi vorba. Toate sunt cu ton şi legătură. De aceea, ideal, o asemenea gradaţie, — ca oricare gradaţie de alt fel — ar trebui făcută dintr'o răsuflare. Acolo unde nu se poate, se va răsufla, alegându-se locurile aşezate între două vocale, pentru ca gura să fie deschisă, deci gata de respirare.

Versul «*şi ca stăpânul grădinii de smochini*» şi cel următor sunt un fel de concluzie, deci tonul lor va scobori până la punct.

Urmează apoi un ton firesc, căci ostaşul vorbeşte din partea lui, informând; dar la «*rostite de ei*» pune două puncte şi reia tonul profetic. De astădată mai cu caracter de încheiere definitivă, deci larg, cuminte, mergând în coborîre spre punctul final, şi apăsând pe cele trei vorbe «*cărturăreşte, împărăteşte* şi *ostăşeşte*» care vor fi şi ele gradate în lărgirea ritmului lor, care va ajunge până la silabisire.

IROD se duce pe tron, stă o clipă nemişcat, cu ochii ţintă în podea şi mâinile întinse, făcute ghiare pe capetele mânerelor dela scaun, apoi vorbeşte adânc şi oarecum crâncen. Va apăsa pe «*am*» şi nu pe «înţeles». Versul următor îl spune rar, larg, judecat: «*trebue să-mi apăr împărăţia!*»

Intoarce apoi capul, ca dintr'un resort de oţel şi strigă: «*Stratioate!*»

STRATIOTUL se ghemue în genunchi la picioarele tronului.

IROD nemişcat din poziţia în care era, vorbeşte înfundat şi scurt, cu o tot mai mare apăsare a consoanelor şi cu un ritm tot mai accelerat. Vorbirea-i sacadată ca un piston, care ciocăneşte înfierbântându-se.

Primul vers e neted: «*dă poruncă* (mai scurt) *la fiece ostaş* (punct mic) *caraulă* (punct mai mic) *buciumaşi* (punct mai mic) *căpitan* (punct şi mai mic) *ori sutaş* (oprire). «In sfârşit». *Câţi se află în oraş* (ton suspendat, apoi ceva mai larg, dar strângând treptat) *să caute şi să iscodească*

în toată moşia împărătească (două puncte, dar făcute scurt, ca şi când ar zice: « următoarele ». Apoi începe enumerarea în care nu se face oprire decât după « *poposesc* », « *negustoresc* » şi « *domnesc* ».

De aci începe altă gradaţie. De astădată o gradaţie dublă. Intâia e « *de-or afla om cuminte* », « *de-or afla om viclean* », « *de-or afla om rău* », « *de-or afla oaste duşmană* ». Aceste toate au creştere normală de ton şi lărgire apăsată a vorbelor.

Lămuririle adăogate lor, la fiecare, formează însă o altă gradaţie, care este cu un semiton mai jos decât cealaltă. Totuşi, la urmă, creşte peste ea şi ajunge să fie încheiere punctul de forţă maximă. Fireşte, ca în toate gradaţiile ascendente, pauzele de orice fel se micşorează pe măsură ce ajungem către sfârşit.

« *Să ştie fiece ostaş că ţara e păscută de vrăşmaşi* » va fi spusă larg de tot şi aproape cântat, ca o buciumare de primejdie.

Iar pentru a da mai multă putere, chiar înainte de a o spune, Irod se va scula de pe tron, cu mâna ridicată în semn de « Băgaţi deseamă ».

Apoi vorbeşte iarăşi scurt şi încheie.

STRATIOTUL pleacă în dreapta, iar Irod se aşează pe tron cu capul în pumni.

Corul începe să cânte numai decât. De astădată nu mai vine până în faţă. Fiecare parte se desface în alte două părţi, iar părţile dinspre mijloc trec cruciş una prin alta (cel dintr'o parte în spaţiul dintre doi corişti, ai părţii celeilalte) — mişcare care se cunoaşte. Iar în clipa când au ajuns în faţă, cei rămaşi în fund se apropie şi ei încrucişându-se la mijloc, până fac front cu ceilalţi.

Fig. 14

Fig. 15 a

Fig. 15 b

Fig. 16

MIŞCAREA A DOUA

Intoarcerea la loc a corului se va face, dându-se fiecare înapoi, încet spre fund până ajung la locurile obişnuite. Când mişcarea s'a terminat, vine Stratiotul din dreapta, obosit, şi căzând în genunchi, zice: « *Prea*

înalte 'mpărate » la care *Irod* îl întreabă oarecum îngrijat. Ostaşul care vine cu Stratiotul rămâne în faţă, la dreapta.

Scena nu are nimic deosebit nici ca mişcare, nici ca ton. Doar atât că Irod, nu înţelege nimic, — cum de altfel nu înţelege nici Stratiotul, atunci când vorbesc de « *Cristos* » şi « *de Mesia* ». Se va arăta deci pe faţa lor nedumerire şi bănuială, că e la mijloc o viclenie. Stratiotul pleacă o clipă spre dreapta, trimete ostaşul, apoi se întoarce câţiva paşi şi aşteaptă

Fig. 17 a

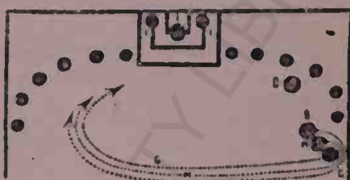

Fig. 17 b

Corul, stând pe loc de astădată, cântă începutul din « Trei Crai ».

OSTAŞUL se întoarce, vine lângă tron, îngenunche şi vorbeşte curent, ostăşeşte, cum îi este felul.

IROD dă din cap. Apoi, gândindu-se o clipă, cu ochii în altă parte, întoarce privirea la Stratiot şi-l cheamă.

STRATIOTUL vine în stânga tronului şi aşteaptă porunca, îngenunchiat.

IROD vorbeşte, chibzuind şi mângâindu-şi barba. Când începe să spue « *pe crai bine să-i primim* » arată viclenie în ochi, zâmbet şiret. Tonul i se face moale, mieros şi toate acestea se văd tot mai limpede cu fiecare vorbă spusă mai departe, până la « *Cam ce poftesc... şi ce vor...* ».

Aici Stratiotul pleacă repede la stânga iar Irod privind pe Ostaş îi porunceşte, scurt, simplu: « *acu dară să te duci*, etc. ». Rămâne pândind spre dreapta, pe unde a ieşit ostaşul.

Fig. 18

Indată, ostaşul se iveşte înapoi, făcând loc după el celor trei Crai. Ostaşul se opreşte cam în dreapta spre fund la mijlocul locului între Irod şi colţul pe unde intră Magii, în vreme ce corul încă n'a isprăvit cântecul.

Cei trei Crai, păşesc încet, la rând unul după altul, în ritmul domol al muzicii. Baltazar, magul cel bătrân, e în cap, apoi vine Melchior şi la urmă, ca mai tânăr, Gaspar. Ei fac câţiva paşi spre fund, aşa încât ajung să fie în linie şi atunci, cu mâinile amândouă la piept, fac o plecăciune lui Irod, care se scoală de pe tron şi le răspunde la fel.

După aceea, Gaspar, plecând cel dintâiu, Melchior după el şi apoi Baltazar, trec în partea stângă a tronului, şi după ce se întorc cu faţa spre Irod, fac iarăşi o plecăciune, la care Impăratul răspunde de asemeni. In

tot timpul acesta, corul a cântat mereu, dar din ce în ce mai încet. După a doua plecăciune cântecul încetează, iar Irod începe să vorbească.

Craii vor sta foarte aproape unul de altul, dar vor fi astfel aşezaţi, încât privitorii să-i vadă bine pe fiecare şi să poată urmări faţa celui care vorbeşte. De aceea, vor ţine seamă să nu stea de-adreptul cu faţa la Irod, ci să fie aşezaţi drept cu faţa spre locul unde au venit. Când vor vorbi cu Irod, vor întoarce puţin capul către el, aşa ca să-l vadă. Dar privitorii, în schimb, să-i poată vedea în întregime pe ei, ca să nu le scape nicio vorbă şi nicio expresie a feţei.

GASPAR la a doua plecăciune făcută către Irod şi chiar înainte de a se isprăvi cântecul, va spune tare şi răspicat, dar blând şi plin de curtenie, în timpul mişcării de închinare: « *Cinstea ne este* »... etc.

IROD înălţându-şi mâinile în sus cu palmele înăuntru în chip de mare uimire, va vorbi cu vicleană şi prea îndulcită curtenie: *Ooo! voi... năluci pământeşti* (mică pauză) *cu chipurile crăeşti.* (Mică pauză, dar nu punct, deci tonul rămâne ridicat). *Pe la noi ce vreţi s'aflaţi?* (ridică, legând) *ce?* (leagă) *Pe cine căutaţi?* (leagă) *prin Ierusalim umblând* (leagă) *iscodind...* (leagă) *şi cercetând?* »

GASPAR îi răspunde foarte prietenos, dar în acelaşi timp cu uşoară imputare, atunci când îi spune: « *dar nişte ostaşi de-ai tăi, foarte răpitori şi răi* (legat) *cu putere*, etc....

IROD se preface grozav de întristat. Le cere iertare mai umilit decât s'ar cuveni unui om de teapa lui. Când zice: « *Indrăzneala de soldaţi* » leagă de versul următor, « *că eei* (dă şi o mică pauză, apoi zâmbind) *ştiu de ostăşie* (şi tonul rămâne sus, pe urmă vrând să-i încerce, lunecă dulceag, bănuiala, rărind vorbele) *şi-au crezut că nu-i crăiie ci-i...* (lungeşte pe « i » făcându-se stingherit) *prepus de viclenie...* (aici, cei trei Crai ridică fruntea cu indignare şi se uită unul la altul, jigniţi de bănuială, ceea ce, Irod, văzând, întoarce tonul numai decât, revenind la umilinţa prefăcută de mai sus) **Dar acum iertare** *daţi şiii...* (zâmbeşte prietenos vorbind rar) *fiţi buni de-mi arătaţi...* (mică oprire) *de-a mărunt* (legat, cu pornire mai jos), *ca nişte fraţi...* (un fel de două puncte) *care,... de* **unde** *veniţi* (cu acelaşi ton) *pe nume cum* (scoboară la punct) *vă numiţi.*

GASPAR (care nu poate uita bănuiala jicnitoare, răspunde cu oarecare dârzenie): *Eu...* (egal) *ţiu frâele crăiei în părţile Arăpiei* (mai apăsat) *Craiul* (ridică) **Gaspar** (coboară) *mă numesc* (tonul rămâne sus) *şii* (mai apăsat şi mai larg, ca o mustrare) **crăeşte** *îţi vorbesc.*

IROD zâmbeşte destul de prefăcut, întinde puţin mâinile înainte şi în lături şi plecându-se un pic, în chip de nouă salutare, îi zice: « *Bucuros de cinste* » (apasă) *m***are** (apoi mai rar şi mai uşor) *mă închin* (legat şi cu accent ciudat de viclenie) **crăl***ei* tale. Apoi ridică ochii la Melchior şi-i face întrebarea tot aşa de zâmbitor şi de politicos.

MELCHIOR îi răspunde, blajin, cum îi e felul: *Eu...* (oprire) *sunt Craiul Melchior*, (mic punct) *Impărat* (tonul rămas pe loc legat lung de): *şi domnitor, unde soarele* (alt ton) *răsare din nisipuri şi din mare* (nu-i punct, ci o suspensie, apoi mai rar şi bine punctat) *fiind tată... şi cocon.... Crailor din Vavilon.*

IROD repetă gestul de mai sus, mai încântat parcă să se închine și mai adânc. Dar când se întoarce spre Baltazar, care îl fulgeră cu ochii, pentrucă înțelege prefăcătoria, Impăratul are o încruntare fără de voe și un ton greu stăpânit.

BALTAZAR îi răspunde dârz ochi în ochi, înfruntându-l.

IROD izbutind să-și ia chipul mieros și prefăcut de mai înainte, vorbește iarăși dulceag, exagerează toate vorbele care i-ar putea ascunde gândurile. Cuvintele «*mare*», «**prietenos**», «*frumos*», «*omenit*» și «*cinstiți*», toate sunt rărite, accentuate, umflate.

GASPAR însă îi răspunde rece, deși plin de curtenie.

IROD începe să-și piardă iar stăpânirea și să-și dea bănuelile pe față. Pornește încet și focos, apoi își arată gândurile de-adreptul, ridicând și glasul totodată. Intr'o gradare bine urmărită, apasă pe «*altul*», «*prea viclean*», «*mea*». După «*a v'ospăta*», ridicat sus din pricina întrebării, coboară glasul la amenințare, accentuând la «**cum**», «**îndrăznit**», «*până aici*», «**ce anume**», «**cui** *oare?*», «*furiș*». Cât privește ultimul vers el este spus cu un «*povestind*» plin de dispreț,

GASPAR însă nu știe de glumă și de astădată e jignit de-a binelea. Sare cu glasul lui bărbătesc și trufaș, luându-i vorba din gură, ca și când i-ar zice: «Noi nu mințim». De aceea repède vorbele tare, neocolind, categorice, «**Crai** *suntem... și* **Crai** *vom fi, cât* **pe lume** *vom trăi... sunt* (mulți de tot) *patruzeci de ani mai bine* (legat prin ton) *De când suntem ca și tine...* **Crai** *și filozofi* (apasă). *Să știi!* (rar) **Feciori** *de* **Domn** *să ne fii* (coboară cu scârbă). *Nuuu... făptași de viclenii.* (reia) *Fecior de* **Domn** *și* **'mpărat** (crește) *cu* **coroană** *'ncununați*».

IROD nu mai zâmbește, ridică sprâncenele cu nedumerire batjocoritoare. Tonul îi e tot așa: «*De domn și de 'mpărați?*» (încruntat lasă apoi tonul jos și rărind îi cercetează, întărind pe «**De ce?**» și mai ales» *fără* **oaste**»...

GASPAR pufnește de râs a dispreț și dând din cap îl măsoară pe Irod de sus și până jos. Ii vorbește apoi ca unui om fără minte. Leagă în ton pe «*lovească*» de «*Dar*» pe care îl lărgește, vorbind, după oprire, așezat și cuminte. La «*Așa dar*» schimbă tonul, apasă pe «*Nu*» din «*nu se cuvine*»... Pe urmă înșiră larg pe același ton «*cu oști maari...* (Tonul rămâne sus) *nenumărate...* (la fel) *cu alaiuri trâmbițate...* (scoboară deodată, scurt) *ci* (cuminte) *mai bine câte și trei fără oști... și singurei...*, etc.

IROD care și-a pierdut răbdarea, ridică glasul apăsând pe întrebări și în special pe «**Ce** *arătare... după* **care**... *ce?... pe cine?...*»

GASPAR îi lămurește scurt, bărbătos, fără să se mai ascundă.

IROD însă nu crede, fiindcă se socoate atotștiutor. De aceea întrebarea lui e plină de dispreț și de bănuială.

GASPAR îi răspunde zâmbind, privindu-l de sus și vârîndu-i în ochi vorba «*credință*», după care coboară puțin tonul pentru cele două versuri următoare. Apoi ridică iarăși glasul și vorbește, profetic puțin cântat, prelung: «*Fiul omului*», etc., crescând tonul până la detunare. Pe urmă se potolește puțin și dă lămurire «*Drept aceea colindăm* (tonul rămâne sus) *bine să cercetăm* (coboară) *Impăratul să-l aflăm* (punct și reia

urcând după stilul popular). *Să-l aflăm* (mică oprire) *Să-l dovedim* (de sus coboară, legat) *Lumii* (încheiere) *Să-l propovăduim* ».

IROD, puţin repezit, îl întreabă şi pe Melchior: « *Iar* **tu** (oprit) *Crai* **prea** *învăţat...* (punct). **Tot** *de-aceea ai plecat?*

MELCHIOR blând, cântat aproape, îşi gradează răspunsul în urcuş de ton, cu ochii luminaţi de zâmbet şi faţa de lumină.

IROD mai sâcâit se întoarce către Baltazar, vorbindu-i şi mai răstit.

BALTAZAR îi răspunde întocmai după cum fusese întrebat, ba încă mai repezit şi crescând glasul încă mai mult.

IROD vorbeşte tot mai repede, tot mai fără stăpânire.

GASPAR îi răspunde cum se cuvine în acelaşi ton. Dar ajuns la « *dar o stea cu coadă* », glasul i se îmblânzeşte puţintel şi începe să vorbească sub iluminarea semnului cel mare. Vorbele îi ies din inimă, calde; apasă pe « *Am înţeles* », răreşte la « *semnul cel ales* » apoi spune cu ton uşor: « *Steaua când s'a arătat sus* (oprire, explicare, cu un semiton mai jos) *pe ceru 'nseninat* (reia tonul) *din Persida am plecat*, punct, cu rezonanţă obişnuită de baladă populară, spune versurile de mai departe într'o gradaţie bine urmărită. La « *păduri nedesfundate* », rămâne cu tonul sus şi face legătura, coborînd tonul, apăsând şi lărgind până la silabisire vorba: **pre-tu-tindeni** *am umblat* (mică oprire) Peste **tot** *am căutat...*

(Deodată şi scurt) *Dar* (pauză) *aici cum am ajuns*, etc.... la « *şi* **îndat'** » apasă şi răreşte tot mai tare accentuând, până la final.

IROD în creştere a furiei, gradează isbucnirea, întărindu-şi şi iuţindu-şi treptat vorbele. Ridică mai ales pe « *Dumnezeu* », « **cine** *are* », etc. şi mai ales pe « **cine** *va 'n***drăzni** », etc.

BALTAZAR îl fulgeră cu ochii şi răspunde cu glas tremurător de Mag bătrân, cum este. Vorba lui e rară şi răspicată ca o lecţie dată de un înţelept unui om fără minte. Vorbeşte aproape fără intonări, decât o permanentă creştere, egală în tăria cu care spune. Punctul cel mai ridicat este « *de* **nu** *poate să priceapă* (legat) *ce-i* **oprit** (mai jos) *ce stă să 'nceapă* ».

Apoi mai larg, ca un sunet egal de clopot: *Doar atât pricepe ea* (două puncte, deci tăiat scurt, apoi iar gradat până la:) « *Impăratului cel tare* (se coboară la punct cu:) *Care 'n lume seamnă n'are* », reia apoi cu linişte: « *Deci...* (oprit) *ajunşi la Vicleim*, etc. » Urcă în întrebare pe « *unde?* » « *şi îndată* ».

IROD, cu dispreţ fără margini, de parcă scuipă vorbele, plesneşte în « *t* » şi « *p* »: « *Scripturi* » şi « **proorocii** ».

Apoi, furios, pufneşte răstit: Dar *tu*, de *unde* le ştii?

GASPAR îi răspunde scurt şi tare, încât îi închide gura.

IROD însă, se dă jos de pe scări şi vorbindu-i în nas, îşi bate joc cu necaz, scuipând vorbele cu scârbă şi întărind glasul repezit: « *Cap bătrân* (a fost silabisit şi legat) *şi nemi***ntos** (mai jos şi mai repede).*Ce pricepe tot pe dos* (apoi urcă iar intonaţia ca la primul vers, întărind-o şi rărind-o) *Cap* **bătrân**, etc....

BALTAZAR ajunge şi el la un glas ameninţător, apăsând pe « **Mine** », rărind pe « *lămurit?* » (oprire) *cum se cuvine?*

IROD îl înfruntă: « *negreşit!* (urcă) *chiar de la tine!* »

BALTAZAR e însă hotărât să-l potolească. De aceea îi spune deadreptul, apăsând pe « **ni-mic** » şi schimbă tonul după « *de la mine* ».

IROD se stăpâneşte, urcă iarăşi pe tron şi se aşează, primind condiţia. Dar în tonul lui e un fel de râs răutăcios, înfruntător, ca în faţa unui prost, care nu ştie ce spune.

BALTAZAR îi spune îndesat: « *ce va fi...* (lasă mai jos) *se va împlini* (tăiat scurt), apoi ridică tonul şi-l întinde, profetic: « *Din* **Iacov;** (« a » lung») *şi ca* **stea** (« ea » lung) *va străluci* (legat) *unul din Israeliteni* (coboară legat), cu energie) *să* **zdrobească** *pe Viteni.*

IROD la asemenea vorbă sare iarăşi în picioare, strigând rar, răspicat, spunând cu scârbă: « **Vier***me Israelitean* » şi umflând, dând măreţie la « *puternicul Vitean* » (deci pocnind în silabe la întâiul şi mărind vocalele la al doilea.

GASPAR spune larg, cu măreţie şi foc, crescând cele trei versuri prime, unul după altul, apăsând pe « *Domnilor* », « *Crailor* », « *Impăraţilor* » şi făcând din ultimele două versuri concluzie tare, crâncenă.

IROD creşte şi el tonul, dând din cap ameninţător.

GASPAR atunci mirat de atâta furie, îl întreabă nedumerit.

IROD răspunde scurt: « *Da!* **Aşa** *precum grăeşti!* (apoi coboară tonul mârâind ca o fiară) *răi şi barbari fără minte* (a coborît până aci, acum ia tonul şi-l urcă) *Mă ispitiţi prin cu***vinte***?* (oprire mică şi ia tonul ultim ridicându-l încă) *voi,* **aşa** *mă defăimaţi?* (coboară puţin, dar urcă încă mai sus) *De loc nu vă ruşinaţi?* (şi pe un ton mai ridicat, mai rău) *De osândă* **nu visaţi?** (deschis, ameninţător) *Că eu pot să dau...*, etc.».

MELCHIOR cu tonul cu care ar spune: « Ia nu vorbi aşa cu noi, că doar nu suntem copii ». Zice: « *Lasă vorbele iuţite!* (întăreşte) *nu ne pune la ispite!* (creşte legat) *nu ne vorbi de porunci* (legat) *c'o să ne supui la munci!* (legat, lărgeşte, apasă, întăreşte) « *Când o fi pe vitejie,* (apoi) *şi noi avem o urgie!* »

IROD şi-a ieşit acum din fire, pune mâna pe sabie şi îşi dă drumul fără de frâu, strigând: « *Au vreţi a vă măsura cu astă sabie a mea?* »

GASPAR atunci sare mai mult indignat şi curios, decât prins de furie, cum s'ar cuveni să fie. De bună seamă, trebue să se vadă că cei trei Crai nu ştiu cu cine au deaface. In întrebarea lui Gaspar e poate şi un pic de spaimă. De altfel Craii se uită întrebători unii la alţii, iar când vor afla că au deaface cu Irod, vor arăta limpede că se tem de el şi le-ar fi fost mai plăcut să nu-l întâlnească.

IROD mârâie la ei, cu sabia în mână, coborându-se pe două trepte şi vorbind printre dinţi. El face aci o gradaţie continuată, lărgind, apăsând, întărind glasul, bătând consoanele şi ajungând până la silabisirea strigată. « *Eu sunt Irod Impărat* (tăind scurt glasul şi plesnit în « t »). E punctul cel mai tare din urma gradaţiei. Numai decât tonul cade puţin şi noua gradaţie urcă până la urletul din « *Pământul s'a cutremurat!* » Din nou coboară, răguşit, vorbind înfundat, plesnind cu dispreţ vorba « *copil* ». « După « *închin* » porneşte repede în ritm tot mai grăbit până se desface la « *să* **tai** *pruncul mic...* »

Apoi pe alt ton, sfruntându-i, bătându-şi joc de ei, vorbeşte sacadat până la « *butuci la picioare* ».

Porunca către Stratiot e şi ea gradată, dar are un ton general mai liniştit, întrucât aci ştie că va fi ascultat.

STRATIOTUL venit atunci dimpreună cu ostaşul, duce pe Crai spre stânga, pe când Irod se aşează trufaş pe tron.

Corul începe cântecul. Mişcarea de astădată va năzui să înfăptuiască un zigzag, ca un fulger. Pentru acest lucru, coriştii de pe lângă tron înaintează făcând un unghiu, cu vârful în faţa tronului, iar cei din colţuri vor face linii drepte, diagonale pe unghiurile din fund ale zidăriei.

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22 a

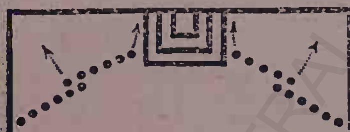

Fig. 22 b

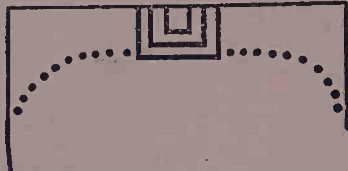

Fig. 23

MIŞCAREA A TREIA

Incheierea cântecului va abate laturile unghiului din mijloc către celelalte din margini, coriştii veniţi din mijloc se vor întoarce cu faţa la public în vreme ce aceia ce erau acolo dela început şi deci sunt acum în spatele lor, vor înainta spre tron, împlinind vechea linie.

IROD strigă spre stânga după Stratiot, care vine numaidecât, îngenunchind ca de obiceiu în partea stângă şi dă porunca cu tonul obişnuit — poate ceva mai iritat de pe urma certei cu Magii.

STRATIOTUL fuge la stânga în faţă, pe unde venise şi se întoarce numai decât cu ostaşii, cari îngenunchiază, unul lângă altul, în dreapta lui Irod, pe când Stratiotul rămâne în picioare, în stânga.

IROD mai aspru şi mai scurt ciocăneşte cuvintele, cu ton sec lărgind doar pe « *numai decât* ». Apoi la « *căci prin copii, mai de grabă puteţi afla de-astă treabă* » a lăsat tonul jos şi a spus vorbele mai rar, cu gest şi chip plin de şiretenie.

OSTAŞII pleacă, dar îi opreşte când sunt gata de ieşire (grăbit, căci şi-a adus aminte) « *Am să vă mai spun ceva* » (se uită să nu-l audă nimeni, le face semn să se apropie. Ei vin, dar numai pleacă urechea spre el, fără să mai şeadă în genunchi.

IROD le spune în şoaptă, cu viclenie şi zâmbet şiret: « *Dacă vi se va întâmpla cu alţi Crai să vă 'ntâlniţi* ... (băgaţi de seamă) *de altceva să nu vorbiţi decât de* (apasă zâmbind şi umflă vorba cu batjocură) *Nou 'mpărat*... (mai accentuat) *decât* toţi *mai lăudat şii*... *decât* (mai accentuat) toţi *mai înalt*...

Zâmbetele ostaşilor şi datul lor din cap, în chip de înţelegere, îl mulţumesc pe Irod. Işi mângâie barba atunci zâmbind şi el la Stratiot.

Corul, cântând, face o mişcare spre lături, rotundă, încheindu-se în faţa unde vine prin margini.

Fig. 24

Fig. 25

MIŞCAREA A PATRA

Retragerea nu se face de astădată întreagă. In timpul cât cântă corul în faţă, ciobanul vine şi se întinde la pământ, pe ghebă, în spatele corului, drept la mijloc, cu picioarele spre public şi cu capul spre tron. Coriştii din mijloc încep să se retragă şi merg până la picioarele tronului, lăsând pe cioban în văzul publicului.

CIOBANUL întins pe spate, a pus picior peste picior, şi-şi leagănă piciorul, încet. Oftează lung şi tare « *Oooof!* » se scoală apoi într'o rână şi se suceşte cu capul spre public şi cu picioarele spre fund. Iar pune picior peste picior, iar face « *Ooof!* » dar mai lung, şi se răsuceşte apoi pe burtă cu capul culcat pe braţele îndoite din cot şi puse unul peste altul.

Acolo oftează a treia oară, din băerile inimii şi începe rar: « *Ceaaare* (cântat, cu ridicarea lui « a » la mijloc şi lăsarea cozii) *să mai fie şi cu astă 'mpărăţie?* (tonul înseamnă, în rău are să fie!) Acum fluieră grozav a pagubă, tufleşte căciula pe ochi şi mormăe: « *Mă cuprinde o maaare frică pentru' o ţară aşa de mică* ... » Dar deodată sare în capul oaselor ca şi

când ar vrea să vorbească cu publicul. Face cu mâna un gest, care ar însemna: « Mă rog, să ne înţelegem », deschide gura să spună o vorbă, dar deodată i se pare ceva la unul din cei de faţă (poate râde de el). Se uită crunt, îşi împinge scurt căciula dela ceafă până peste ochi şi se culcă la loc, dar acum iarăşi cu capul spre fund. Oftează însă din nou: « *Oooof !* » şi sare hotărît să vorbească. Face gestul ca şi mai înainte, deschide gura, are aerul că iar n'o să spună nimic, dar acum zice tare, aproape strigând, de parcă cere lumii socoteala. « *C'un împărat* (digresie, deci ton mai jos, mai repede) *ori rău... ori bun* (ridică) *nu ne era nouă destul?* (Ceva mai jos) *Când o mai fi şi altul s'aveeem* (lungit, cântat, apoi zvârle cu mâna în jos ca şi cum ar zice: « *Vai de capul nostru!...* » continuă): *atuncea zău!* (umflă), *Taare mă tem* (se scarpină la ceafă, sub căciulă, şi dă scârbit din cap), *parcă văz că are să vie* (rar, apăsat) *nelinişte* (mică oprire) *nebucurie...* (mai mică oprire) *şi turburare în norod* (tonul a rămas sus, mâna întreabă mirată cu palma în sus) *Căci* (urcă) *Ce-are să facă Irod?* (gest; mai ştii?) *Poate că s'o'mpotrivi şiii... pe cel'lalt îl va goni...* » (dă din cap ca şi când ar zice: « O fi şi aşa... ») Face « Hm »... Face apoi gest: « *Dar dacă* » deschide gura..., dar nu spune nimic, se înfurie, plesneşte căciula pe ochi fiindcă iar a văzut ceva care nu-i place şi se lungeşte din nou jos, cu capul la public. Face şi acolo gestul ca să vorbească, dar nu spune nimic, ci se întoarce pe burtă şi de acolo zice, ca şi când ar face publicului în necaz: « *Dar dacă acel împărat mare... va fi decât dânsul mai tare* (mai sus) *atunci... Hă? Cam cum va* (cântat, prelungit) *mergeee?* Face iar Ha?... în câteva părţi ca şi când ar zice: « Aşa-i c'am dat de bucluc? » Şi strigă tare, rar, răspicat, convins, cu degetul zbătut în sus: « *Numai sabia va alege...* »

Pune acum capul pe mâini şi pare că doarme. Spune de acolo: *Pt!.. ci cum o ieşi să iasă... că miiiee... de nimic nu-mi pasă* ». Se ridică într'o rână şi explică lumii: « *Că ştiu bine, că de mine n'are să s'alege nime...* (sare iar în capul oaselor şi zice tare: « *Că eu...* (pune mâna pe ciomag) *Cu această armă...* (explicaţie mai jos, mai repede) *ce-i a păstorului fală* (urcă dar răreşte) *şi şaptezeci dac'or veni... la toţi mă voiu împotrivi...* » Acum i se pare că iar a râs de el şi nu-l crede. Atunci sare în picioare şi-i explică aceluia, strigând supărat: « *Păi eu mă lupt cu urşi... cu lei... şi chiar c'un lup de mă 'ntâlnesc...* (rar, apăsat) *cu astă caţă îl lovesc!* » (coboară tonul şi se lasă iar jos vorbind): *Sânt un păstor şi trăesc bine...* (se întinde) *Ce-au împăraţii toţi cu mine* (cu înţelesul de: « Şi ce-ar avea cu mine? N'au nimic! ») Işi pune căciula cu totul pe ochi şi zice făcând un gest în aer: « *Mai bine vază-şi de popor* (mai jos) *cum văd de turmă eu... păstor...* »

OSTAŞII au intrat prin stânga, de îndată ce păstorul şi-a trântit căciula pe ochi. Se uită miraţi unul la altul şi cel dintâiu îl arată cu capul de parcă ar zice: « Ce-i cu ăsta?! Celălalt face pufnind a râs: « Nu ştiu! » din umeri, iar din mână vrea să spue că: « îi lipseşte o doagă... » Deodată însă, ciobanul, care a bodogănit mereu în legea lui, fluturând cu mâna sus, strigă: « *Sânt un păstor şi trăesc bine* ». « *Sânt un păstor şi trăesc bine... Ce-au împăraţii toţi cu mine?...* » Apoi sare într'o rână strigând şi mai tare: « *Mai bine vază-şi de popor...* » Dar tace deodată mâlc,

fiindcă s'a întors cu fața spre ostași și i-a văzut... I-i cam frică, se vede, de soldați. De aceea se face că vorbea altceva, căci repetă vorba: « *De popor* » de mai multe ori, dar tot mai spre cântat, dând din mâini, de parcă bate măsura, până o cânta de-al binelea pe cântecul « Măi ciobane dela oi », dar numai cu vorba «*De popor* ». Ostașii însă se apropie de el, cu ochii bănuitori și cântecul se face tot mai încet. Se vede că i se pune în gât. Primul ostaș, trece pe dinaintea lui măsurându-l, apoi îl înconjoară prin spate în vreme ce al doilea îi trece prin față; ciobanul nu mai știe ce să creadă. Se uită când la unul, când la altul, dar se face că nu se uită, când dă peste ochii lor... Cântă mereu, tot mai încet însă « *De popor,... popor...* » In sfârșit ostașii s'au oprit: cel dintâiu în stânga și cel de al doilea la dreapta. Ei îi trec în glumă sulițele pe la nas, ca să-l sperie. El încearcă vârful uneia și vede că e foarte ascuțită. Apoi începe să zâmbească, ba la unul, ba la altul... zâmbesc toți... apoi dau să râdă... dar ciobanul tot n'a isprăvit cu cântecul lui « de popor... popor »,

OSTAȘUL I rupe ghiața, bănuelnic, vorbind rar, cu ochii vicleni și ponciș. Spre sfârșitul replicii, vorbele se mai îndesesc puțin și la enumerarea « *De urși, de lupi, de oi* », tonul urcă și crește, rămânând în suspensie.

CIOBANUL (își râde de ei, căci i-a mai venit inima la loc: « *Hei, fraților !* (cu tonul din: habar n'aveți; nu vedeți nimic!) *Voi ce vedeți?...* Apoi cu aer de taină, dar vorbind răspicat: « *Cetatea pe care o aveți* (întărește) *ca mâine văd că ați pierdut* (nu coboară până la punct) *căci pe pământuri s'a născut* (desvoltat) alt *Impărat* (mai desvoltat), *mai priceput* (coboară, dar categoric încredințat) *Ce-o fi stăpân pe-al său avut !*

OSTAȘUL II, bătându-și joc de el (cu tonul din: « tocmai tu!) **tu** (oprire, scădere de ton) *de acel nou împărat?...* (urcat) *cum te-ai brodit tu* **mai** cu **moț**... (legat) mai (apasă în râs) *fîrosesos decât noi toți?...* Până aci a mers crescând. Când vede însă că ciobanul nu vrea să răspundă, ci își mângâie mustața, cearcă să-l pue la ambiție. De aceea, dă din mână ca și când ar zice: « Prostii! » și spune cu ton potrivit: « *Dar văd eu că 'nșiri o poveste !* » De oarece însă ciobanul face aci, râzând și dând din cap: « He!... » cu aerul că zice: « Ce știi tu! » Ostașul spune zorit, vrând să-l descoasă: « *Ci spune-ne* (două puncte) *In* ce loc *este?...* (ceva mai jos, dar urcând) *ci spune-ne mai lămurit* (legat) *cum l-ai văzuut* (legat și cântat) *und'l-ai găsiit...* (tonul rămâne nepunctat).

CIOBANUL șiret se uită ba la unul ba la altul și are chef să-și bată joc de ei. Le face semn să vie lângă el, ca și când are să le spue o taină mare și începe cu tonul gros: « *Să vezi...* (umflat) *acum câteva zile* (și prelungește vorba. Ostașii așteptându-se să audă ceva important se pleacă mai aproape de el. Dar ciobanul continuă simplu:) *Mă apucasem de tesile...* (ostașii desamăgiți se ridică iar. Dar ciobanul continuă, trăgându-și mustața și cu ochi șireți:) « *și-mi pășteam și turma alene* (mică oprire) *sub munte... colo... sub poene...* (acum tonul iar i se schimbă și pare că o să spună un lucru grozav, ceea ce face pe ostași să se plece și mai mult lângă el). *Pe iarba verde* (prelungește tonul) *jos...* (și arată cu mâna înainte și jos, făcând pe soldați să se uite și ei în direcția aceia. Apoi con-

tinuă firesc:) « *Şedeam...* » (Ostaşii se ridică şi mai deziluzionaţi, în vreme ce el urmează) *din fluieraşul meu cântam.*

Joaca va continua astfel până la sfârşit. Ciobanul va întrebuinţa tonul de taină şi la « *Mai cât colea... pe locul şes...* « şi la « *atuncea mă gândii... şi în mine zisei...* » Ostaşii se vor pleca, până ajung pe brânci, când ciobanul la « *Pe locul şes* », arată ceva înainte, fluturând degetele, de parcă ar mişca ceva în faţă...

Iar pe « *Dac'o fi un semn de rău* », etc. (ciobanul se ridică în picioare foarte mulţumit că şi-a bătut joc de soldaţi).

OSTAŞUL II zvârle mâna spre el, de parcă zice: « Să-ţi fie de cap » spunând: « *Ne-ai spus-o* (prelungit, apoi mai repede) *de ne-ai prăpădit !* » (schimbă tonul, coborându-l şi zice mai rar, mai sacadat) « *Ce-am aşteptat* (urcase şi acum coboară până la punct) *şi ce-a ieşit !* »

OSTAŞUL I îşi spune versurile cu aerul că zice: « Ce voiai şi tu? Oameni proşti! »

Corul care urmează se face pe loc, în poziţia în care se află toţi. Ciobanul însă, va fi mai bine să nu cânte, când îi vine rândul, ci să-şi chiue versurile şi să cânte numai refrenul: « Ostaşi dragii mei ». Corul însă, în timpul chiuiturei va cânta cu gura închisă, sau mult mai stins, dar tot odată mult mai repede, pentru ca vorbele ciobanului să-şi aibă un ritm potrivit.

Cuvintele ostaşilor din mijlocul cântecului vor fi spuse, deci.

CORUL se va întrerupe.

OSTAŞUL II e nedumerit şi indignat de atâta nerozie, întreabă pe celălalt, care însă crede că a deslegat totul, spunând că ciobanul e smintit.

După terminarea cuvintelor, cântecul se flueră sau se cântă cu gura închisă de câteva ori, până se face mişcarea de limpezire a locului de joc. Această mişcare se face în modul următor: Ostaşii pornesc spre stânga, din partea de unde au venit şi se vor da după corişti, iar ciobanul apucă spre dreapta unde va şedea în colţul din fund, după cor, iar nu în stânga unde fusese înainte.

In aceeaşi vreme, corul, cu paşi pe cadenţa muzicii, se desface dela mijloc, strângându-se spre dreapta şi stânga. Această mişcare ar fi mai bine dacă s'ar putea face prin învârtirea fiecăruia pe loc şi păşirea treptată spre fund. Totul trebue socotit însă astfel, încât cântecul să înceteze odată cu ajungerea la loc.

După desfacerea locului, se vede Irod aţipit pe tron cu fruntea în palme şi ochii închişi. Deodată, el geme adânc şi lung, apoi încăodată mai puternic, sbuciumându-se în scaun. Se trezeşte, sare în picioare, se dă jos de pe trepte, se freacă la ochii spăimântaţi şi se uită cu groază de jur-împrejurul său. Se vede singur şi şopteşte: « *Stratioate !* « Nimeni nu-i răspunde însă. Atunci strigă tare: « *Stratioate !* »

STRATIOTUL dă năvală din dreapta, până la picioarele lui.

IROD îl mângâe pe cap, mulţumit că-l vede. Trebue să arate că nu-i venea să creadă că e în viaţă şi că Stratiotul va veni. Apoi, împăratul închide ochii, se mai scutură odată şi se duce încet la tron, unde se aşează istovit. Ii face semn Stratiotului să vie lângă el, îl face să se aşeze la picioarele lui în dreapta, rezemat chiar de tron, şi, mângâindu-l înainte, zice înăbuşit, cu crâncen chin în inimă: « *Eu aşi vrea să-ţi spun ceva*

(tonul rămâne sus) *numai...* (pauză) *de te vei jura...* (tonul e sus şi acum coboară puţin) *Ce-i auzi dela mine* (rar) *să* **nu** *iasă dela tine!...* (jos de tot) *să nu mai ştie nimeni* ».

STRATIOTUL vorbind încet ca şi împăratul, dar cu toată inima lui de slujitor credincios îi jură apăsând mai ales pe « **N'o să** *iasă!...* »

IROD în aceeaşi poziţie de mai înainte şi cu acelaşi ton:

Culcându-mă (vorbeşte greu) *am visat un vis* **foarte** *înfricoşat,... în care... mi s'a arătat* (coboară tonul jos, se uită mai întâiu în toate părţile şi zice lung, fatal:) *o schimbare de'mpărat* ». Inchide ochii tare, îşi trece mâna pe faţă să şi-o şteargă de năduşeala rece, care l-a cuprins. Apoi strânge umărul Stratiotului şi-i spune aproape plângând, de parcă i-ar zice: « Inţelege, că e vorba de mine »... Spune deci « *Visul* (creşte) *când s'ar întâmpla...* (lărgeşte cu desnădejde:) « **eu** *de pe tron aşi cădea...* »

Dă din cap « *şi un alt împărat ca mine* (ridică) *nici veţi mai găsi pe lume* (creşte) *căci de-a mea putere mare* (creşte) *tremură lumea sub soare* (creşte mereu). *Crai, Voevozi şi Domnii* (puternic) **toţi** *se scutură ca pomii* (creşte la maximum) *Dar să ştie lumea bine* (pauză) *şi tu, află dela mine* (creşte) *că pe* (rar) *tronul meu?* (urlă) *aşa! nimeni nu se va 'nălţa... decât după* (rău) *moartea mea!*

Din stânga vin repede ostaşii şi cad la picioarele tronului, în stânga. Primul ostaş e mai aproape de tron şi el vorbeşte. Dar al doilea trebue aşezat mai îndărătul lui, ca să nu-l acopere.

OSTAŞUL I. « *Să trăiţi prea înălţate.* (punct). *Noi...* (prelungit şi în suspensie, apoi) *Am fost* (umflă) *foarte de parte* (suspensie şi pe urmă prelungind, cântat aproape) *am umblaat...* (acelaşi ton) *am cercetaat... Daar...* (strânge din umeri şi oftează) *ni-mi-ca n'am aflat* (mai repede) *pe cât însă am înţeles* (punct mic) *s'ar fi născut cel ales care* — (detaşat, mai rar, mai tare) **Hristos** (uşor) *e numit* (mai jos) *şi* (reliefat) **de mult** *proorocit*.

IROD nervos că veştile nu aduc nimic lămurit, îndeasă, apăsând pe: « **Unde?** », « **Câtă** *oaste?* », « **Falnic** », « **bate** ».

OSTAŞUL I temător de mânia, care scapără din ochii împăratului se înghemue mai jos, ferindu-se. Răspunde cu mare frică.

IROD auzind, sare în sus de pe tron, înşfacă sabia şi strigă răguşit, scrâşnind din dinţi. Vorbeşte prelungit la început, apoi îndeseşte. Apasă în consoane, mai ales în cuvintele: « *Răi-nemintoşi, proşti, ticăloşi, astfel, ştiţi voi, capetele, picioare* ». Dar când îi vede făcuţi ghem i-i scârbă, zvârle sabia şi zice, parcă i-ar scuipa, pleznind în « *Pe* » ceea ce auzind ostaşii o iau la goană spre dreapta unde trec prin faţă, printre cor şi zid.

IMPĂRATUL se aşează jos iarăşi, încruntat cumplit şi geme. « *Vai de inima cea slabă pusă'n cumpăna grozavă* (creşte prelungind, lărgind). *Vai de omul ce* **nu** *ştie* (legat) *osândi în crâncenie* (bate cu pumnul în mânerul tronului şi se ridică, crescând tonul totdeodată). *Dar eu sunt Irod cel mare* (creşte gradat) *Domn fără asemănare!* (creşte aproape legat, ca şi când ar fi un « şi ») *nu se cade a-mi fi frică de-o făptură aşa de mică* (punct prelung). *Deci voi răscoli o lume, ca să-l aflu după nume* (creşte). *Şi de-o fi să-i aflu locul unde l-a ascuns norocul* (scurtând mereu şi coborând) *mă voiu duce să-l găsesc* (tăiat cu acelaşi ton şi cădere) *şi vieaţa să-i răpesc* (coboară treptele pornind spre dreapta). « *Stratioate* ».

ceva mai sus) *Dar am stat* (suspensie, legată) *şi m'am gândit* (suspensie şi concluzie) *şi iată-mă smerit* (suspensie) *căci în cugete curate* (rar) *acum vă dau dreptate.*

GASPAR mai neînduplecat decât toţi, se uită de sus, cu dispreţ şi-şi gradează cele două fraze.

IROD nu se supără de bănuială. Se face mai mieros, ca să fie crezut, apăsând mai ales pe « *Nu-i vorba* », « *am aflat şi eu* » şi « *Fiul lui Dumnezeu* ».

GASPAR e uimit, dar după ce s'a înţeles din ochi cu ceilalţi Crai, vor să se folosească de starea prielnică şi să plece mai repede. De aceea, cu un ton, cu care parcă-şi cere a-l ierta, caută să scurteze vorba, stăruind în cele trei versuri din urmă, cu glas blând, rugător, prietenos.

IROD prefăcut, ca şi mai înainte, umflă mereu vorbele ce le crede folositoare. « *Fraţi — şi eu — bucuros — mare Cristos* ». Apoi mai simplu trei versuri, pentru ca spre sfârşit, din nou să umfle pe « *şi eu, decât toţi, decât toţi, şi eu, Dumnezeu* ». Işi fac plecăciuni şi Craii pleacă spre dreapta, urmaţi de Stratiot, care îşi face semn de înţelegere cu Irod, după ce acesta i-a arătat să-i urmeze.

Pentru închiderea şi desfacere se repetă prima mişcare de desfacere dimpreună cu reîntoarcerea (vezi fig. 12 şi 13).

IROD, rămas în mijlocul scenei, stă cu braţele încrucişate pe piept, gândind. Vorbeşte încet şi chinuit: « *Putea-vor ostaşii să le pândească paşii?* » (mai sus, mai tare, mai rar) « *Putea-vor să ştie* (coboară) *ce cale or să ţie?...* (oftează, apoi se roagă, întărind rugăciunea până la accentul tare din final.

OSTAŞII venind din dreapta, i se reped la picioare, cu fruntea în pământ. Cel dintâiu ridică o clipă capul şi spune plângând ce are de spus.

IROD cu ochii aprinşi şi crunt, întreabă întâiu încet, apoi creşte vijelios.

OSTAŞUL povesteşte sfărâmat, plângând. Până la penultimul vers, povestirea merge crescând. In cele din urmă cade, se răreşte, de parcă se curmă însăşi vieaţa povestitorului.

Din porunca pe care o dă Irod Stratiotului, se desfac trei părţi. Cea dintâiu — patru versuri — e crâncenă, tare, mânioasă. A doua e o lămurire, aspră, iar ultimele patru versuri, sunt o poruncă spusă mai uşor, în care nu se apasă decât pe « *prin* el ».

STRATIOTUL pleacă apoi spre stânga, cu cei doi ostaşi, în timp ce Irod se urcă pe tron.

CORUL execută mişcarea doua (vezi fig. 14, 15, 16).

STRATIOTUL intră din dreapta, ţinând copilul cu mâna dreaptă, aşa încât micuţul e spre partea publicului. Ajuns lângă tron, îngenunche şi împinge copilul în faţa scărilor, apoi se scoală în picioare şi rămâne în stânga.

IROD întinde mâinile spre copil, îl chiamă şi îl urcă lângă dânsul ţinându-l de mijloc, în stânga, rezemat de tron şi în faţă. Vorbeşte blând cu el mângâindu-l.

PRUNCUL răspunde fără sfială, pe când întrebările împăratului cresc, se îndeasă, se fac tot mai nervoase, mai scrâşnite, amestecate cu

IROD, care se ridicase îngrozit, în fața primejdiei, rânjește galben de spaimă și de dor de răzbunare și începe să spune lung și încet: « *Oooo! Tuu om nesocotit...* (ridică) *de aceea ai venit?...* (urcă) *ca să mă omori* (rar) *pe mi-ne?* (coboară, dar tot rar) *Acum ce va fi cu tine?* (crește) *Cum nu căutai a ști* (leagă crescând) *praf și cenușe că-i fii?...* (coboară iar) *Ooo! Sabie, săbicară etc.....* etc.... Intr'un nou crescendo până la « *nă-praznice războaie* » (o mică scoborîre, apoi urcă din nou până la final).

Când ridică sabia să lovească, sulițele celor doi îngeri se încrucișează deasupra ei și i-o asvârl din mâini. Atunci Irod dă cu ochii de îngerii, pe cari abia acum îi vede, și rămâne uimit, ascultând vorba pe care o spun. Dar furia lui e mai mare. Capătă glas și răcnește. Insă răspunsul îngerului umplându-l de uimire, îi vâră spaima în suflet. Vorba îngerului sună puternică și stăpânitoare.

INGERUL vorbește rar și larg: « *Noi suntem ostașii oștășiei dela poarta împărăției* (coborît) *și-am venit cu suliți oștășești să* (accentuat) *străpungem coaste împărătești* (tonul în suspensie, apasă) *să* **nu** *mai împarți durere și plângere* (ridică) *și să* **nu** *mai faci lumea să sângere* (mai larg, mai punctat, mai jos) *căci doar* (puternic) *a* **colo** *ești vrednic să domnești* (alt ton) *dacă nu vrei să te mântuești!* »

IROD în groaznică și cutremurătoare uimire, spune aproape șoptit: « *Cum?... Ostașii*, etc. », în gradație ascendentă până la final apasă pe « *sulițe oștășești* », « *coaste 'mpărătești* », « *cine* », « *tronul* **meu** *de 'mpărat* », « *cine* », « *Domnia* », « *Pe Zei* », *Cristos* », « *tronul meu* », « Tare *ca* Dum*nezeu* ».

Din toate părțile încep să vie toate personagiile. Din stânga, vin cei doi ostași și copilul. Arapul va sta de asemeni lângă ei. In cealaltă parte vor fi Craii, ciobanul și Stratiotul.

Toată scena urcă, încordându-se necontenit. Mai cu seamă Irod se zbate înebunit, neînțelegând și nevrând să înțeleagă. El strigă tot mai tare, ca o fiară încolțită și pare că nimic nu-l va potoli. Dar blestemul groaznic al lui Baltazar, spus larg, ca o uriașă afurisenie a lumii întregi, aduce în urma ei o uluitoare clocotire de tunete și trăznete. Atunci Irod începe să priceapă.

Tremurând, glasul începe să-i scâncească aproape de plâns, când zice: « *Dar l-am slăvit pe Dumnezeu*, etc. ».

GASPAR însă detună cu glasul într'un crescendo de furtună: « *Dar e* **Împăr***atul cel mai* **mare**! » (crește) « *E împăratul cel mai* **tare** (legat) *între 'mpărații înălțați* (crește, lărgind până la maximum) *că-i îm-părat* (urcă) *între împărați* (tonul în suspensie și o cădere ușoară, lărgind în cântare, unită, prelungă, ca sunetul de clopot, folosindu-se de toate vocalele sunătoare: « Dom », « int », etc.). *Și e trimis de Domnul Sfânt să pue pace pe pământ* ». Trăznetele și tunetele încetează.

IROD mai mic, mai umilit, deschide brațele desnădăjduit și geme larg: « *N'am înțeles...*, etc., gradând. După « *cel ales* », coboară tonul, îngenunche, pleacă capul izbucnind în plâns, vorbește întrerupt de suspine.

BALTAZAR cu ton de cântare biblică. La « *El a plecat...*, etc. ». Tonul capătă cea mai mare întindere a lui, în descreștere înceată spre punct.

După cele şease versuri ale lui Melchior, vorba « *Cred* », spusă de Irod, care stă îngenunchiat, cade grea. Atunci, numai decât răsună un sunet de clopot. La al doilea « *cred-cred* », două clopote.

BALTAZAR în acelaşi ton de extaz, urmează cu întrebarea, în enumeraţia lui gradată. Trei bătăi de clopot răsună după ce Irod a răspuns întreitul lui « *cred* ».

Apoi corul începe să intoneze uşor de tot, numai cu gura închisă « Tatăl Nostru ».

Toată lumea cade în genunchi încet, pleacă capul, în vreme ce Irod spune rar vorbele. Acolo unde se poate, fiecare frază din « Tatăl Nostru » va fi spusă întâiu de toate personagiile şi apoi de Irod singur, care va vorbi mai încet, mai îndepărtat, ca un ecou.

Intonaţiile pentru rugăciune vor fi luate întocmai după cele obişnuite în Biserici.

După terminarea rugăciunii, când clopotele au bătut necontenit, *Ingerii* coboară şi-l ridică pe Irod de jos, reîntorcându-l pe tronul lui. Acolo îi cer iertare, cu vorba chibzuită şi rară, iar după răspunsul lui Irod, isbucneşte furtunos corul cu cântarea dela sfârşit. Aceasta se face însă în poziţia în care se află toată lumea, iar spre sfârşit, personagiile încep să pornească formându-se în cortegiu, întocmai cum veniseră.

Urarea din încheere, o va face, pe cât se poate, cineva din afară de trupă, să se audă pe deasupra cântecului, în vreme ce trupa pleacă din locul unde a jucat.

CUPRINSUL

1960

1985

CARTEA SATULUI

SCOASĂ DE FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»

Intâile volume:

1. *Cezar Petrescu:* Cei trei Regi (cu un desen de *Lena Constante* și cu 46 de vederi și chipuri după fotografii).
2. *Mihail Sadoveanu:* Inima noastră (cu desene de *Leon Viorescu*).
3. *Al. Lascarov-Moldovanu:* Viața creștină în pilde (cu desene de *Mac Constantinescu*).
4. *V. Voiculescu:* Toate leacurile la îndemână (cu numeroase figuri).
5. *Lucia Filimon-Ciulei:* Intre gospodine (cu desene de *Aurel Jiquidi*).
6. *N. Oancea:* Culegere de coruri (cu un desen de *Mac Constantinescu* și vederi după fotografii).
7. *Joc sfânt popular:* Vicleimul (cu întregiri și lămuriri de *Victor Ion Popa* și muzică de *G. Breazul*).
8. *I. C. Vissarion:* Invietorul de morți (cu desene de *Aurel Jiquidi*).

PREȚUL UNUI VOLUM 30 LEI

Se găsește de vânzare la toate librăriile

Depozit: FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ PRINCIPELE CAROL
BUCUREȘTI III, Str. Latină, 8.

PREȚUL LEI 30